

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ 1 15
ΜΑΡΤΙΟΥ 1910

ΚΟΥΛΟΥΜΑ

Ολόγυρα 'ς τὸν Ἰερὸ λόφο, ἐπάνω 'ς τὴν Πνύκια, 'ς τὸν Ἄρειο Πάγο, κάτω καὶ πέρα ἀπὸ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἔχει συναχθῆ ὄλος ὁ λαὸς τῆς Ἀθήνας. Ὅλος — γιὰτὶ ἂν δὲν εἶνε ὄλος ἀριθμητικῶς, εἶνε ὄλος εἰς ποῖόν καὶ ποιικίαν. Πού εἶνε τὸ ἴδιον. Ὅποιος θέλει νὰ ἰδῆ ἀπὸ τί στοιχεῖα ἀποτελεῖται αὐτὸ τὸ πολυποικίλον καὶ ἀχαρακτήριστον ἀνακάτωμα πού εἶνε ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης, ἄς ἀποφασίσῃ νὰ κάμῃ τὸν γύρον τῆς Ἀκροπόλεως μιὰ Καθαρὴ Δευτέρα. Καὶ ἐκεῖ θὰ ἰδῆ καὶ θὰ ἐννοήσῃ πολλὰ πράγματα. Καὶ θὰ αἰσθανθῆ πολλὰ συναισθήματα ἀνακατωμένα.

Στὴν ἀρχὴν ἡ ἐντίπωσις εἶνε ἀποκρουστικῆ. Ὅλη ἡ λεπτὴ εὐωδία τῆς ἀνοιξιᾶτικῆς βλαστῆσεως, τῆς χλόης, τῶν ἀνθισμένων σφελαχτῶν πνίγεται μέσα 'ς τὴ μυρωδιὰ τῶν σιόρδων καὶ τῶν κρεμμυδιῶν, πού δὲν κατορθώνει νὰ τὴν σκορπίσῃ μῆτε τὸ δροσερὸ ἀεράκι τοῦ Σαρωνικοῦ, καθὼς φυσᾷ παιχιδιάρικα καὶ διασκεδάζει μὲ τοὺς ἀναρίθμητους χάριτους ἀητούς τῶν παιδιῶν.

Ἐπειτα εἶνε ἡ ἀποκρουστικότης τῶν μικρονοικοκυραίων καὶ τῶν μικρονοικοκυράδων, πού παρελαύνουν καμαρωτοὶ μὲ τὰ καινούργια τῶν φορέματα — ἀλήθεια τί τρομερὰ καινούργια! — ὅλα τῆς τελευταίας μόδας, ἐξευτελισμένης ἐπάνω εἰς κορμιά, πού θὰ ἦταν χαριτωμένα μὲ τὴ φορεσιὰ τοῦ χωριοῦ τῶν, μὲ τῆς μητέρας τῶν τὴ φορεσιὰ, πού μιὰ ἀνόητη ματαιοδοξία, ἀλλὰ καὶ ὁ νόμος τῆς ὁμοιομορφίας πού κυριαρχεῖ μέσα σὲ μιὰ πρωτεύουσα, καταδικάζει εἰς αἰωνίαν ἐγκατάλειψιν. Καὶ ὅμως, ἂν ὑπερνησῆσῃ κανεὶς τὴν προσπάθεια τῆς ὁμοιομορφίας, ὑπάρχουν καὶ στοιχεῖα χαρακτηριστικὰ πού μένουν ἀκόμη πιστὰ εἰς τὰς παραδόσεις τῶν — ἴσως τὸσον καιρὸν ἀκόμη, ὅσος χρειάζεται διὰ νὰ λυώσουν τὰ ὄρατα φορέματα πού ὑπάρχουν τώρα. Ἡπειρώτισσες ξανθές καὶ ἄσπρες, μακροπρόσωπες, σοβαρές καὶ

σεμνές, μὲ κάτι βορινὸ 'ς τὴ φυσιογνωμία τῶν καὶ κάτι ἀνατολίτικο 'ς τὸ ἀργὸ βάδισμα τῶν, μὲ μακρινές μαύρες σιγούνες, μὲ μεγάλες χρυσές πόρπες 'ς τῆς ζώνες τῶν. Μεγαρίτισσες ἔπειτα, καὶ μωραίτισσες, καὶ νησιώτισσες, μὲ τσεμπέρια ἄλλες, καὶ ἄλλες ξεσοκούφωτες βλάχισσες μὲ ἄσπρα μεσοφόρια, μὲ χρωματιστὰ κεντήματα, ἐξευρωπαίσμένα, ἀταίριαστα μὲ τὴ χωριάτικη γραφικὴ φορεσιὰ.

Ἐπειτα οἱ χοροὶ. Ὅλος αὐτὸς ὁ κοσμάκης πού ἐβγήκε νὰ γλεντήσῃ τὴν ἀνοιξιᾶτικὴν λιακάδα, καὶ τὴν φαιδρότητα τῆς σαρκωοσιανῆς πανδαισίας, χορεύει. Ἄπειρα σαλόνια σχηματίζονται ἀπὸ κύκλους θεατῶν, καὶ μέσα σὲ κάθε κύκλον καὶ ἕνας χορὸς ἔδω τοσάμικος, ἐκεῖ καλαματιανός, παραπέρα μπάλος.

Καὶ μέσα 'ς τὸ μεθύσι τοῦ χοροῦ ὁ χρίστης ἢ ὁ φούρναρης λησιμονεῖ τὰ κουρδελιασμένα του μανίκια, καὶ στέκεται μὲ ὀλη τὴ λεβεντιὰ τῆς φουσανέλλας του, πού τὴν ἔχει κρυμμένη στὴν καρδένια κασέλα τῆς ἡ μάννα του 'ς τὸ χωριό, καὶ σέρνει τὸ χορὸ καὶ πηδᾷ καὶ χτυπᾷ τὸ πόδι, καὶ χαμηλώνει καὶ ξανατινάσσεται ἀπάνω μ' ἐνθουσιασμό. Καὶ ρίχνει ὀλόγυρα ματιές 'ς τῆς κοπέλλες, πού κρυφογελοῦν ἀναμεταξύ τῶν βλέποντας τόσο καμᾶρι σὲ κουρδελιασμένα μανίκια.

Μιὰ ὁμορφὴ παχουλὴ νησιώτισσα ροδοκόκκινη, μὲ ξανθὰ σγουρὰ μαλλιά πού τὰ χρυσῶνει ὁ ἥλιος ὀλόγυρα 'ς τὸ ὁμορφὸ προσωπάκι τῆς, πλέκοντας λεπτότατο φωτοστέφανο, χορεύει μπάλο μ' ἕνα γέρο νησιώτη μὲ γαλάζια ξεθωριασμένη βράκα. Ἀντικρὸν ὁ ἕνας 'ς τὸν ἄλλον, χωρὶς νὰ πιάνωνται, κἀνονν τσακίσματα καὶ γύρους, ὁ γέρος κυττάζοντας καὶ καμαρώνοντας τὴν κόρη, ἐκεῖνη μὲ τὰ μάτια καταβασμένα παρακολουθᾶντας τὰς κινήσεις τοῦ συντρόφου τῆς.

Δυὸ γύφτοι παρέκει μελαίφοι παίζουν σ' ἕνα μικρὸ χορευτικὸν ὄμιλο, ντέφι ὁ ἕνας, ὁ ἄλλος

κλαρίνο. Μιά χιλιάρικη μπουτίλια τοποθετημένη
ς τή μέση χρησιμεύει ὡς κέντρον τοῦ χορευτικοῦ
κύκλου. Ὁ γύφτος μὲ τὸ κλαρίνο ἐνθουσιάζεται,
γέρνει, λυγίζει μὲ τὸ λύγισμα τῆς μελωδίας· τὰ
μάτια του λαμποκοποῦν σὰν ἀπὸ ἀληθινὸ μεθύσι
παληοῦ κρασιοῦ.

Ὡς τόσο βραδυναίει, καὶ ὁ κοσμάκης γυρίζει
πίσω ὡς τῆς γειτονιῆς του. Τὰ παιδιά σέρνουν
πίσω τὸν τοὺς κουρδισμένους τῶν ἀητούς,

ΠΑΡΑΠΟΥΛΗΤΑ (ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ)

Παραπούλητα ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὀνομάζει τὰ
ἔμμετρα ἢ πεζὰ ἐκείνα ¹ αἰνίγματα, τὰ ὁποῖα
δημοιάζουν πρὸς πνευματικὰ παιδιὰς. Διὰ τοῦτο
καὶ λέγουν: παίζουμε τὰ παραπούλητα; ἢ, λέ-
μετε παραπούλητα;

Καὶ μεταχειρίζονται αὐτὰ περισσότερο ἐν
τὰ γεωργικὰ χωρία, ζευγαροχώρια, καμποχώρια,
ἢ εἰς τὰ ποιμενικά, τσιποανοχώρια, βλαχοχώρια.
Καὶ τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ διαφορετικοῦ βίου, τὸν
ὁποῖον ζοῦν οἱ πεδινὸ ἀπὸ τοὺς ὄρεινους.

Οἱ πεδινὸι κάτοικοι, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶνε γεωρ-
γοί, ζευγολάτες, ζευγητες ἢ κηπουροί, περβολάροι,
μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐπιστρέφουν στὸ χωριὸ
ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐργασίας τῶν, εἰς τὰς ὁποίας
ἀπὸ τὴν πρωίαν μετέβησαν. Καὶ ἀφ' οὗ πρῶτον
σταυλίσουν καὶ παχνίσουν τὰ ἀροτριῶντα, κα-
ματερά ζευγάρια, καὶ τὰλλα φορητὰ ζῶα, διὰ
να μὴ κοινοιάσουν μὲ τὰς κόττες ἢ μὴν πέσουν
μὲ τὰ λυχνάρια, ὅπως λέγουν διὰ τοὺς κοιμω-
μένους πολὺ ἐνωρίς, διασκεδιάζουν λέγοντες αἰνίγ-
ματα, λογοπαίγνια, παραμύθια κ.λ.π.

Ἐν ᾧ οἱ ποιμένες, καὶ ἰδίως οἱ ὄρεισβιοι, οἱ
ὁποῖοι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τρέχουν εἰς τὰ
ὄρη βόσκοντες τὰ πρόβατά των, μὲ τὸ βασι-
λεμμα τοῦ ἡλίου, ἐπιστρέφουν εἰς τὰ ματωρία,
τὴ στάνη. Καὶ ἀφ' οὗ ἀρμέζουν τὰ πρόβατα, τὰ
μετρήσουν, — προβυζάζουν τὰρνιά, κατσίκια, λι-
νώματα, — καὶ ὕστερα τὰ κλείσουν, ματρώσουν
εἰς τὸ ματωρι, γαλομετρήσουν τὸ γάλα εἰς τὸ λεβέτι,
καὶ ἀφ' οὗ τέλος δευπνήσουν καὶ λογοδοτήσουν
τὰ τῆς ἡμέρας πρὸς τὸν ἀρχιτομέλγη. πού
δηλαδὴ βόσκοντες τὰ πρόβατα κ.λ., ὄλο ὕστερα

¹ Εἰς πολλὰ μέρη τὰ αἰνίγματα εἶνε γνωστὰ μὲ διά-
φορο ὄνομα. Εἰς τὴν Πελοπόννησον λ. χ. λέγονται
παραπούλητα, ξεπουλητά, κάστρα ἢ καστράκια, καὶ βρετά.
Καὶ ἔλαβον φαίνεται τὸ ὄνομα αὐτό, διότι ποιοῦνται
καὶ ἀγοράζονται ἀπὸ τοὺς ἀσοιμένους εἰς τὴν λύσιν
αὐτῶν πολιτεῖς ἢ κάστρα. Εἰς τὴν Ἡπειρον, Θεσσαλίαν
καὶ Αἰτωλο-Ἀκαρνανίαν, λέγονται ἀπκασιὰ, ἀπκα-
σμάτι καὶ παραμαντέματα: *να σου πῶ ἂν ἀπκασιὸ κινῶν
τάπκασις.* Εἰς τὰ Ἐπιάνησα λέγονται παραγκουλα καὶ
μαντέματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, νοιώματα ἢ νοιόματα.
Εἰς τὴν Κρήτην, παρατάφαλα ἢ παρατσούγλια.

καὶ τὰ κομρὰ λιμοκοντοράκια μερικὲς κουρδισ-
σμένες φιλοδοξίες.

Καὶ μέσα μου νοιώθω μιὰ χαρὰ καὶ μιὰ
λύπη. Τὴν χαρὰ πού δίνει τὸ ἀντίκρουμα λίγης
Ἑλληνικῆς ζωῆς, πού θυμίζει βουνὸ καὶ θυμάρη
καὶ ἀκρογιαλιά, καὶ τὴ λύπη γιὰ τὴν ἀσημίαν
πού πέρνει κάθε ὠραῖο τοπικὸν ἔθιμο καὶ κάθε
γραφικὴ τοπικὴ φορεσιὰ ὅταν μεταφέρεται εἰς
ἓνα κέντρον πολιτισμοῦ.

Αἰ. Θ.

ἀπὸ αὐτὰ, μὲ τάρματα καὶ τὴ φλωπάτη τους,
ἐξέρχονται τῆς καλύβης ἢ τοῦ καλυβόσπιτου,
καὶ, βρέχει, χιονίζει, ἢ χαρὰ θεοῦ κάνει ὄξω,
κοιμῶνται γύρω γύρω στὸ φράχτη τοῦ ματωριῦ,
φυλάττοντες τὰ πρόβατα ἀπὸ κλέφτες ἢ ἀγρια
ζούδια. Μέσα στὴν καλύβα θὰ κοιμηθοῦν μόνον
οἱ γέροι-γέροι καὶ τὰνόνητα παληόπαιδα, κου-
τσιόβελα. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν ποιμένα δὲν
δίδεται καιρὸς οὔτε κατάλληλος στιγμή νὰ παίξῃ
ἢ νὰ πῆ μαντέματα. Ἐπειτα, ὄλη τὴν ἡμέρα,
βόσκει τὰ πρόβατά του, τραγουδώντας, μὲ τὴν
ἀχώριστη φλογέρα του, τὰ παιδικὰ τραγούδια,
πού τοῦ ἐνέπνευσε ἡ φύσις καὶ τοῦ γέννησε ὁ
λεβέντικος βίος του. Καὶ ἂν δὲν τραγουδῇ, θὰ
κεντίζει μὲ τὸ λεπίδι του, μιὰ κλίσα, ἓνα ραβδί,
ἓνα χουλιάρη, ἓνα περοῦνη ἢ ἓνα Σταυρὸ ἀπὸ
ξύλο ἀγριληῆς, βένιας ἢ ὄξειας. Ἐτσι διαβαίνει
τὴν ἡμέρα του ὁ πιστικὸς τοῦ βουνοῦ.

Ὁ ζευγητής... ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ γῶμα,
καὶ ἀπὸ τὸ γῶμα ὡς τὸ βασιλεμμα, σκυμμένος
κατὰ γῆς, σκίζει μὲ τὸ ζευγάρη του τὸ χῶμα,
κρατῶντας μὲ τὸ ξερβὶ τοῦ χροῦδι τοῦ ἀλέτρι,
καὶ μὲ τὸ δεξιὸ τὴ βουκέντρα, κεντρίζοντας τὸ
Μόσκο καὶ τὸ Μαῦρο!... Τὸ μάτι του, βλέπει
πάντα μιὰ γραμμὴ καὶ χάμου. Τὸ αὐτί του,
ἀκούει τὸ λαχάνισμα, τὸ βογγητὸ τῶν γελαδιῶν,
τὸ τρέξιμο τοῦ ζυγοῦ, τοῦ σταβάρη, καὶ τὸ φροῦ-
φρουρο πού κάμνει τὸ ἐνὶ ἀνοίγοντας στὴ γῆ
ἀλλάκια... Δὲ χαίρεται, καὶ δὲ θανατίζει ὁ
σκαριῆς, τὸν ἀνοικτὸ ὄρζιοντα, πού χαίρεται
καὶ θανατίζει ἀπὸ τὰ κορφοβούνια καὶ τὰ πλάια,
τὸ περῆφανο καὶ λαμπερὸ βλέμμα τοῦ πετριῆ,
τοῦ πιστικοῦ...

Τὰ αἰνίγματα λέγονται κυρίως μεταξὺ τῶν
νέων καὶ νεανίδων, κατὰ τὰς διαφόρους περι-
στάσεις καὶ στιγμὰς τοῦ καθημερινοῦ τῶν βίου.
Συνηθέστερον ὁμως κατὰ τὰς μακρὰς χειμε-
ρινὰς νύκτας.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, συνέρχονται εἰς γειτονικὴν
ὀκίαν τὰ παιδιά καὶ κορίτσια τῶν πέρεξ γειτο-
νικῶν οἰκογενειῶν, διὰ νὰ σκοτώσουν λίγη

νύχτα. Ἐκεῖ ἀφ' οὗ συζητήσουν πρῶτον διὰ
πολλὰ ἄλλα περιστατικὰ τῆς ἡμέρας, ἓνας ἢ μιὰ
ἀπὸ τὴν συντροφιά, ἐρωτᾷ.

— Δὲ λέμετε παραπούλητα; ...

Ἡ πρότασις γίνεται δεκατῆ, — λέμετε, λέμετε —,
καὶ ἀμέσως ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν δύο ἀρχηγοὶ
μάννες, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπερέχουν εἰς τὰ χρόνια
καὶ τὰς γνώσεις τοὺς ἄλλους. Θὰ εἶνε ἀκουστοὶ
καὶ πολύξεροι. Ἡ δὲ μάννες ἐκλέγουν τοὺς
συντρόφους τῶν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

Ἄφ' οὗ χωρισθοῦν εἰς ζεύγη ¹ δύο, τρία κ.λ.,
τὸ πρῶτον ζεῦγος ἀποσύρεται εἰς μίαν γωνίαν
ἢ πλευρὰν τοῦ οἴκου, καὶ μὲ τὰ νῶτα ἐστραμ-
μένα πρὸς τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς ἄλλους συν-
τρόφους, — διὰ νὰ μὴν τοὺς δοῦν καὶ τοὺς
ἀκούσουν τί θὰ πῶν καὶ τί θὰ κάμουν —, προ-
τείνει ὁ εἰς ἑξ' αὐτῶν εἰς τὸν ἄλλον τοὺς δύο
δακτύλους, τὸν δείκτην καὶ τὸν μεσαῖον δάκτυ-
λον, — Τοῦρο καὶ Ρωμηό —, μὲ τὸ ἑξῆς ἐρώτημα:

— Ποῖόν πέρνει, Τοῦρο ἢ Ρωμηό;

Ἐκεῖνος μὲ σιγαλὴ φωνὴ ἀπαντᾷ, λ. χ.

— Ρωμηό.

Καὶ συγχρόνως σφίγγει τὸν μεσαῖον δάκτυ-
λον τοῦ συντρόφου του. Ἀμέσως τότε στρέφει
ὁ πρῶτος πρὸς τοὺς ἀρχηγούς καὶ ἐρωτᾷ τὸν
ἓνα ἑξ' αὐτῶν ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν σειρὰ πρῶτος
νὰ διαλέξῃ, νὰ πάρῃ.

— Ποῖόν πέρνει, Τοῦρο ἢ Ρωμηό;

Καὶ ἂν ἀπαντήσῃ ὁ ἐρωτώμενος ἀρχηγός:
τὸ Ρωμηό: λαμβάνων συγχρόνως τὸν μεσαῖον
δάκτυλον τοῦ ἐρωτῶντος, προσλαμβάνει εἰς τὸ
μέρος του τὸν ἐκλέξαντα τὸν μεσαῖον δάκτυ-
λον, τὸ Ρωμηό. Ὁ δὲ ἄλλος παραλαμβάνεται
ἀπὸ τὸν ἕτερον ἀρχηγόν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρό-
πον γίνεται ἡ ἐκλογή διαδοχικῶς καὶ μεταξὺ
τῶν ἄλλων ζευγῶν.

Μετὰ ταῦτα κάθονται σταυροπόδι, εἰς μὲν
τὴν μίαν πλευρὰν τῆς πυρωσιᾶς, γωνιάς, ἢ
ὁποῖα φωτοβολαίει ὄλο τὸ σπιτί, ἢ πρῶτη ὀμάς,
εἰς δὲ τὴν ἄλλην ἢ δευτέρα. Κατόπιν, ρίπτουν
τὸν κλῆρον, λαχνόν, ποιά μάννα θὰ πῆ πρῶτη.
Διὰ τὴν κλήρωσιν αὐτὴν μεταχειρίζονται πολ-
λοὺς τρόπους καὶ μέσα. Συνήθως ὁμως μεταχει-
ρίζονται τὸν ἑξῆς τρόπον.

Εἰς ἀπὸ τοὺς συντρόφους, τῆς μιᾶς ἢ τῆς

¹ Ἐὰν συμβῇ εἰς ἑξ' αὐτῶν νὰ μὴν ἔχῃ σύντροφον,
νὰ εἶνε μονός, μένει εἰς τὴν ἀκρῆ, συμπληρωματικῶς.
Καὶ ἂν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παιχνιδίου, ὁ εἰς τῶν
ἀρχηγῶν παραπονεθῇ πρὸς τὸν ἕτερον, κατὰ τινος
συντρόφου του, ὡς ἀνικάνου νὰ λύσῃ αἰνίγματα, δὲν
ἔχει νὰ τὰ βεῖ ἢ δὲν ἔχει νὰ πῆ, τοῦ δίδεται ἡ
συνατάθεσις νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ μὲ τὸν συμπλη-
ρωματικόν. Ἐνίοτε καὶ συμπληρωματικῶς νὰ μὴν
ὑπάρχῃ, νὰ εἶνε ζυγοί, ἔαν εἰς τῶν ἀρχηγῶν παραπο-
νεθῇ πρὸς τὸν ἕτερον κατὰ τινος συντρόφου του,
συμφωνοῦν καὶ ἀνταλλάσσουν αὐτὸν μετ' ἄλλου κατ'
ἐκλογίην. Συμβαίνει δὲ νὰ λέγονται αἰνίγματα καὶ μεταξὺ
δύο, τριῶν καὶ τεσσάρων. Ἀλλὰ τότε δὲν ἔχουν μάννες,
ἀρχηγούς, χωρὶς συντρόφους, ὅπως λέγουν.

ἄλλης ὀμάδος, ἢ καὶ εἰς τῶν ἀρχηγῶν, κρύπτει
μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ ἀντίχειρος, δύο ἄνισα,
κοινὰ καὶ μακρὰ, μικρὰ ξυλαράκια, κατὰ τρόπον,
ὥστε νὰ βλέπουν μὲν ἡ μάννες ἢ ἡ μάννα,
αὐτὰ, νὰ μὴ γνωρίζουν ὁμως ποῖονε τὸ κοινὸ
καὶ ποῖονε τὸ μακρὸ. Καὶ ὁ ρίπτων τοὺς λαχνούς,
θέτει, λ. χ. τὸν ἑξῆς ὄρον εἰς τοὺς ἀρχηγούς:

— Ὅποιος πάρει τὸ κοινὸ — ἢ τὸ μακρὸ —
θὰ πῆ πρῶτος.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ μάννα τῆς ἐπιτυχούσης νὰ
πῆ πρῶτη, ὀμάδος, θέτει πρὸς λύσιν εἰς τὴν
μάννα καὶ τοὺς συντρόφους τῆς δευτέρας ἓνα
οἰονδήποτε αἰνίγμα. λ. χ.

Κλειδῶνω κιάμπαραῶνα,

κὺ κλέφτης εἶνε μέσα. — Τεῖνε; ...

Καὶ ἡ μάννα τῆς δευτέρας ὀμάδας μὲ τοὺς
συντρόφους τῆς προσπαθεῖ νὰ λύσῃ τὸ προτα-
θέν. Καὶ ἂν μὲν κατορθώσῃ τοῦτο, κερδέβει
ἀπὸ τὴν ἀντίπαλον ὀμάδα ἓνα κάστρο, μιὰ
πολιτεία κ.λ.π. Ἄν ὁμως δὲν δύναται νὰ λύσῃ
αὐτό, ἀπαντᾷ εἰς τὸν προτείναντα:

— Δὲν τὸ βρίσκουμε, μαρτύρα το.

— Τί μᾶς πουλάτε; ¹

— Τὸ χωριό.

— Δὲν τὸ πέρνουμε.

— Τὸν πλάτανο.

— Δὲν τὸν θέλουμε.

— Τὸ ποτάμι.

— Σὰς τὸ χαρίζουμε.

— Τί θέλετε;

— Τὴν Πόλι.

— Πάρτε τη.

Καὶ λαμβάνει ὁ νικήσας ἀρχηγός ἀπὸ τὸν
νικηθέντα τὴν Πόλιν, ἢ ὅ,τι ἄλλο μέρος, μὲ
τὴν ἑξῆς προσφώνησιν, τὴν ὁποῖαν ἐπαναλαμβάνει
καὶ δι' οἰονδήποτε ἄλλο μέρος ἤθελε κερδέβει:

Καλῶς τὴν Πόλι
μὲ τὰ πᾶ της ², μὲ ταῦγά της
μὲ τὰ ξυλοκάρφιδά της.
Ὅσα καρφιὰ καὶ πέταλα,
στῶν Τούρκων τὰ κεφάλια,
κίδοα κερὰ καὶ λίβανα,
στῆς Παναγιάς τὰ χέρια.

Καὶ ἡ ὀμάς ἢ ὁποῖα θὰ ἀγοράσῃ τὰς περισσο-
τέρας πόλεις ἢ φρούρια κ.λ.π., κηρύσσεται νική-
τρια. Ἐπὶ δὲ τῆς νικηθείσης ἐφαρμόζεται ἡ ἐκ τῶν
προτέρων συμφωνηθεῖσα καὶ ὀρισθεῖσα ποιηθῆ.
Καὶ εἶνε αἱ ποινὰ, πολλαὶ καὶ διάφοροι.
Ἄλλοτε, κάθε σύντροφος τῆς ὀμάδος πού ἐνί-

¹ Οἱ μὴ εὐρίσκοντες τὴν λύσιν, κολοῦν εἰς τὸν
αἰνιγματοθέτην, χωριὰ, πολιτεῖες, — αἱ ὁποῖαι θὰ εἶνε ἡ
Κωσταντινούπολις, Ἀθήνα, Ναύπλιον, Πάτρα, Μεσο-
λόγγη, Τρίπολις, Βενετία, ἱστορικὰ φρούρια κάστρα
— ἔξ' οὗ καὶ κάστρα ἢ καστράκια, — ὁ οὐρανός μὲ
τάστρα, ἢ γῆ μὲ τὰ λελοῦδια, ἢ θάλασσα μὲ τάρμενα,
γνωστὰ ὄρη, ποταμοὶ καὶ ἄλλα.

² Μὲ τὰ πάντα της, ὄλα της, τὴν Ἅγια-Σοφίαν κ.λ.π.

κησε, συλλαμβάνει από τὸ αὐτὶ τὸν σύντροφον τῆς νικηθείσης, μετὸν ὁποῖον ἔδειξε τὰ δάχτυλα, ὡς περιγράφωμεν ἀνωτέρω, καὶ τὸν ὑποχρεώνει νὰ μιμηθῇ τὴν φωνὴν ζῶου τινός. Νὰ γκαρίζῃ¹, νὰ χλημυνορήξῃ², νὰ καρκαρήξῃ³, νὰ γκουίξῃ⁴, νὰ λυχήξῃ⁵, νὰ μουγκήξῃ⁶, νὰ νιαουρήξῃ⁷, νὰ ἀρουλήξῃ⁸, τριάντα σαράντα κ.λ.π. φορές.

Ἄλλοτε πάλιν ὁ νικηθεὶς εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ δεχθῇ ἀπὸ τὸν νικητὴν του, ὠρισμένα ραπίσματα, ἢ ὠρισμένες μυτιὰς χωρὶς νὰ πεισμώσῃ. Δημοσιεύομεν, μετὰ τῆς λύσεως αὐτῶν, ὀλίγα ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς μας :

ΑΡΚΑΔΙΚΑ

1

Γαῖδοῦρι μαυρομούτσουνο
πουρνάρια ροκανάει.

Ἐφ' ὁσῶνος, κλίβανος.

2

Πᾶ γουβὰ βρίσκ' αἰγά,
πᾶ γουβότερα
βρίσκω περισσότερο.

Ἡ πατᾶτες, τὰ γεώμηλα. Ὅσο βαρύτερα σπά-
πει ὁ κηπουρός, τόσο περισσότερα εὐρίσκει εἰς
τὸ χῶμα.

3

Μαῦρος μπουγάς μπουγέβεται
σὲ μιὰ σπηλιά πονκάτου.

Ἐφ' ἱερῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

4

Βουγκουνίξ' ἢ μέλισσα,
καὶ σειῶνται τὰ μέλισσα.

Ἐφ' ἱερῆς καὶ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι.

5

Δὸς μου τὸ φουσκοῦτό σου
νὰ φουσκώσω τὸ δικό μου.

Τὸ προζῦμι, ζύμη, μαγιά, ποῦ δανεῖζεται μία
γετόνισσα ἀπὸ ἄλλη.

6

Ἐκεῖ ποῦ εἶσαι ἤμιον
Καὶ δῶ ποῦ εἶμαι θάρθης.

Τὸ παιδί κι' ὁ γέρος.

7

Στατέρι στατερίζεται
κι' ἀπὸ ψηλά γκρεμίζεται.

Ἡ πίπτουσα βροχή.

8

Δυὸ στεκούμενα, δυὸ ἀναπαντεχούμενα
καὶ δυὸ ποῦ δὲ μονοιάζου.

Ἐφ' οὐρανόσ καὶ ἡ γῆ, ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγ-
γάρι, καὶ ἡ φωτιά μετὴν πυρίτιδα.

¹ Λέγεται ἐπὶ ὄνου. ² Λέγεται ἐπὶ ὕπου. ³ Λέγε-
ται ἐπὶ ὄνου. ⁴ Λέγεται ἐπὶ χοίρου. ⁵ Λέγεται ἐπὶ
κυνός. ⁶ Λέγεται ἐπὶ βοός. ⁷ Λέγεται ἐπὶ γαλῆς.
⁸ Λέγεται ἐπὶ λύκου.

9

Πράσινος ὁ οὐρανός, κόκκινες ἢ κάμαρες
μαῦρες ἢ καλόγηρες.

Τὸ καρπούζι, χειμωνικόν, μπλεζονιά.

10

Τριάντα δυὸ ψαριάλογ' ἄλωνίζου
κῆ κυρα-Μαριά σαρώνει.

Τὰ δόντια καὶ ἡ γλώσσα¹.

11

Γῶδα καρπατάλλα
μαῖδε μαλλὶ καὶ γάλα.

Ἡ χελώνα².

12

Λιγωμένο τὸ βᾶνω
φουσκωμένο τὸ βγάνω.

Ἐφ' ἄριος διὰ τὸν ῥίπιον εἰς τὸν κλίβανον
καὶ διὰ τὸν βγάνον.

13

Πῶπ ἐδῶ πῶπ ἐκεῖ,
Πᾶει στὴ φράχτη κᾶνει αἰγό.

Ἡ κολοκυνθιά³.

14

Ἄπιαστο κιὰμᾶλλιαστο
κιὰψαλιδοκούρεφτο.

Τὸ φεῖδι⁴.

15

Ἄσπρα λάια πρόβατα
στὴν ἐρημιὰ κοιμᾶνται.

Τὰ σμέρια. Οἱ λευκοὶ καὶ μέλανες καρποὶ
τῶν μυριῶν⁵.

16

Τέντα τέντα τεντιωτὴ
κῆνας στῦλος τὴν κρατεῖ.

Ἡμανιτᾶρα, ἄμανιτῆς, μανιτᾶ⁶.

17

Χίλιοι μίλιοι πάγεναν.
Ἐνας τοὺς ἀπάντησε,

τῶνομα τοὺς ἄλλαξε,
πίσω τοὺς ἐγύρισε.

Τὸ σιτάρι, ὁ μῦλος, καὶ τάλέβρι⁷.

¹ Βλ. παραλλ. Μιχ. Δελέκου Δημ. Ἀνθολογία, 1868,
Ἀθήναι, σελ. 171, ἀριθ. αἰνίγ. 4.

² Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά τόμ. Γ',
σελ. 134, ἀριθ. αἰνίγ. 8, καὶ Μ. Δελέκου Δημ. Ἀνθολο-
γία, σελ. 170, ἀριθ. αἰνίγ. 5, καὶ Π. Παπαζαφειρο-
πούλου Περιουσιολογία γλωσσικῆς ὕλης καὶ Ἐθίμων,
σελ. 316, ἀριθ. αἰνίγ. 2.

³ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ',
σελ. 135, ἀριθ. 23.

⁴ Βλ. παραλλ. Μ. Δελέκου Δημ. Ἀνθολογία, σελ. 173,
ἀριθ. 3.

⁵ Βλ. παραλλ. Ἐφ. Φιλομαθῶν 22 Δεκεμβρίου 1868,
σελ. 1674, ἀριθ. φύλλου 687, ἀριθ. αἰνίγ. 13, μετὰ λύσιν
τὰ γράμματα, καὶ ἑτέραν Περ. Φιλ. Ἑλλ. Συλλ. Κων-
σταντινουπόλεως 1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 515, ἀριθ. 23.

⁶ Βλ. παραλλ. Περ. Φιλ. Συλλ. Κωνσταντινουπόλεως
1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 403, ἀριθ. 1.

⁷ Βλ. παραλλ. Περ. Φιλ. Συλλ. Κωνσταντινουπό-
λεως 1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 514, ἀριθ. 7.

26

Ἐνα πρᾶμμα εἶνε κόντε νε μικρό, δὲν κου-
νεῖ, κιᾶμα γεράση τρέχει.

Ἐφ' ἀγγούδαρος¹.

27

Πάπλωμα παπλωματίζει,
χάμες θέτει καὶ μουγκρίζει².

Ἡ θάλασσα.

28

Ἀποῦ πάει ὡς τὰ Χανιά,
θωρῶ τὴ θειά μου καὶ γελᾷ.

Ἡ φωτιά.

29

Ἀνοιγοκλείει ὁ μαλλιαρός
τσαὶ μπένει ὁ θυμωμένος.

Τᾶσκι καὶ τὸ κρασί³.

30

Ἡ μάννα γελᾷ
τὴ θυγατέρα γράζεται.

Τὸ ληόδεντρο καὶ τὸ ληόκαρπο.

31

Πέντε παράδες ἔδωκα
τσαὶ πῆρα σε κερά μου.
Τσαὶ σὲ γυρίζ' ἀνάσκελα
τσαὶ κᾶνω τὴ δουλειά μου.

Ἡ σκάφη ἀπὸν ζυμῶνον⁴.

32

Δίπλα δίπλα πάει
κιὰρβανίτικα φωνάζει.

Ἐφ' καβρός, κάβουρας, καρκῆνος.

33

Χιλιτοῦρητο λεῖνι
καὶ σταλιά νερό δὲ χύνει.

Τὸ σφουγγάρι, σπόγγος⁵.

34

Ἄνωίδα⁶ μαλλιαρὴ
πίνει νερό δὲν κατουρεῖ.

Ἡ δροθα, δροθια, κόττα.

35

Ἐνα σκιοινάκι ἔχω
κιὰναλέω κιὰναλέω⁷
καὶ τὴν ἄκρη του δὲ βρίσκω.

Ἡ στράτα, δρόμος.

18

Ἐνα θᾶμμα, σᾶν τί θᾶμμα!

Ἦταν πέντε κεφαλᾶς,
τέσσερες ἀναπνοᾶς.

Χέρια πόδια εἴκοσι
καὶ νύχια ἑκατό.

Ἐφ' κηδευόμενος νεκρός¹.

19

Ἐφ' γιός μ' ὁ τις κι' ὁ κατοπαλουκωτής,
χίλια νὰ πῆς καὶ πάλε νὰ μὴν τὸ βρῆς.

Ἐφ' σκαντζόχερας, ἀκανθόχοιρος².

20

Ἐφ' γιός μ' ὁ κοντο-Θόδωρος
ζώνεται ξεζώνεται
καὶ πάλε ματαζώνεται.

Τὸ ἑδροβάρελον ἢ οἰνοβάρελον ἐπισκενα-
ζόμενον.

ΚΡΗΤΙΚΑ³

21

Ἐτοὶ πάνου στὸ οὐράτσι⁴
κάθεται νὰ κοπελάτσι
καὶ ζητεῖ νερό κιὰλάτσι
καὶ στὸ κάρβουνο νὰ κάτση.

Ἐφ' μανιτῆς μανιτᾶρα⁵.

22

Τὸ τυρὶ τὸ τυρορέτο
ὄλοι τρῶν καὶ γεύονται το,
καὶ στὴν τᾶβλα δὲν τὸ θέ το.

Τὸ γάλα ἀπὸν βυζάνει ἢ γυνάικα. Τὸ μητρι-
κὸν γάλα.

23

Σῆνα περβολάτσι μῆγκα
βρίσκω ἕνα κοριτσάκι
τσαὶ τοῦ σκίζω τὸ φουστάνι,
ξανθομούστακο μοῦ φάνη.

Τὸ ξενικόσταρο, κалаμπόκι, ἀραποσίτι.

24

Ἀπόξω μαγλινο⁶
κιὰπὸ μέσα μαλλιαρό,
κιὰπὸ μέσα στὸ μαλλὶ
ἔχει μιὰ μπουτσιὰ καλή.

Τὸ κάστανο.

25

Νὰ τὴ δῆς νὰ φοβηθῆς,
νὰ τὴ φᾶς νὰ φραθῆς.

Ἡ ἀγκινάρα.

¹ Βλ. παραλλ. Περ. Φιλ. Ἑλλ. Συλλ. Κωνσταντι-
νουπόλεως 1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 516, ἀριθ. 33.

² Βλ. παραλλ. Ἐφ. Φιλομαθῶν 22 Δεκεμβρίου 1868,
φύλλ. 682, ἀριθ. 25.

³ Ταῦτα, ὡς καὶ πλείστα ὅσα ἄλλα Κρητικὰ λαογρα-
φήματα, ἤκουσα ἀπὸ τὸν 18ετῆ Σταθὴ Καντερράκη ἀπὸ
τὸ χωριὸν Σελινὰ τῶν Ἀποκορώνων.

⁴ Μικρὸς λόφος, βουνάκι.

⁵ Βλ. ἀνωτέρω τὸ ὑπ' ἀριθ. 14.

⁶ Γυαλιστερό, λείον.

¹ Χόρτον ἄγριον.

² Ἐννοεῖ τὴν ἀκτὴν, ἀμμουδιά.

³ Βλ. παραλλ. Δημ. Ἀνθολογία Μ. Δελέκου, σελ.
172, ἀριθ. 6.

⁴ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ',
σελ. 134, ἀριθ. 1.

⁵ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ',
σελ. 134, ἀριθ. 10.

⁶ Ἀγκινάκιδον.

⁷ Μαζώνω, διαπλῶνω, συντομεύω.

36

Στὸ ντένι ντένι¹ κρέμεται
στὸ κάμπανο² πουλιέται
καὶ τὰποκοκαλάτζι του³
στὴν κοκρά κυλιέται.

Ἄ καρπὸς τῆς ἑλῆς.

37

Ἄ μπάμπας μ⁴ ὁ μακρὸς
ἔχει στὴν κορφή ζγένεια.

Τὸ ἀσιάχι.

38

Ἄ πετεινὸς ἀτζάτος,
ὁ μακροποδαράτος,
ἀπὸ πατεῖ καὶ πέρνει
καὶ ψώματα δὲ λέει.

Τὸ καντάρι, σιατήρ⁴.

39

Ἄ κοιλιά μου τῆς κοιλιά σου
τσαὶ στὴ μέση παλουκάτσι.

Ἄ χερσὸνυλος⁵.

¹ Ἄ κρη ἄκη, στοὺς κλώνους. ² Ζυγαριά. ³ Ἄ κόκκος, πουγκουτζι, ληκοουκι.
⁴ Βλ. παραλλ. Ἄθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 134, ἀριθ. 14.
⁵ Βλ. παραλλ. Ἐφ. Φιλομαθῶν 1868, σελ. 1674, ἀριθ. αἰνίγ. 17, καὶ Ἄθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 135, ἀριθ. 22.

ΜΑΓΕΜΜΕΝΗ ΕΝΘΥΜΗΣΗ

Τὸν εἶχαν βάσει νὰ ἀνοίξη ἓνα λάκκο. Εἶχε δυὸ μέρες πὸ δούλευε. Συχνὰ αἰσθανόταν τὸ στόμιο τοῦ λάκκου νὰ φράζεται ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Κολίδα, τοῦ ἐπιστάτη, πὸν ἐρχότανε συχνὰ καὶ ἔσκυβε νὰ δῆ τί κάνει καὶ γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ βγάλῃ τὸ χῶμα καὶ τὶς πέτρες ἐπάνω.

Εὐπόλιτος μὲ τὰ πόδια στὴν ὑγρὴ γῆ, ἔσκαβε, χτυποῦσε τὴ σάπια πέτρα, γιὰ νὰ τὸν βαθυῖνῃ ὡς πὸν νὰ βρῆ νερό.

Ὁ νοῦς του ἔτρεχε, ὅσο δὲν αἰσθανόταν τὸ στόμιο φραγμένο, ἔτρεχε σὲ μακρυνὰ ἐπεισόδια τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, σὲ ἱστορίες, πὸν εἶχε ἀκούσει πρὸ πολλῶν χρόνων, τὰ ὅποια εἶχε ἀπὸ πολλά, πολλὰ χρόνια λησμονήσει, καὶ τὰ ὅποια τώρα καὶ λίγον καιρὸ ἐρχόνταν καὶ ξαναρχόνταν, παραξένα, τὶς ὥρες τῆς δουλιᾶς του, σὰ νὰ δούλευε καὶ ὁ νοῦς του ἀνεξάρτητος ἀπ' αὐτόν, δούλευε ξεθάβοντας πεθαμένους ἀναμνήσεις.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα, μόλις κατέβηκε στὸ λάκκο καὶ ἄρχισε νὰ δουλεύῃ, στὸ νοῦ του ἦλθε ἓνα ὄνειρο, πὸν τὴ νύχτα εἶχε δῆ. Μιὰ ἀγάπη του παλιὰ λησμονημένη, πὸν ὁ ὕπνος εἶχε βγάλει ἀπ' τὰ βράθι τῶν χρόνων. Ἐβλεπε ὅτι ἔτρεχε ζητώντας τὸ σπίτι μὴς κόρης, πὸν εἶχε ἀγαπήσει ὅταν ἔμπαινε στὸν κόσμον. Καὶ σὰ νάταν

40

Σμῆγ' ἡ τρίχα μὲ τὴν τρίχα
τσαὶ δροσιέται ἡ τρύπα.

Τὰ μάτια, μάτια, τσίγουρα, βλέφαρα¹.

41

Ἄ ἡμέρα κούλουρος
τσαὶ κάθαργα ξεκούλουρος.

Ἄ ζώνη, τὸ ζουνάρι.

42

Ἄ ἡμέρα κούτσουρος
τσαὶ κάθαργα τρουλίτης².

Ἄ λύχνος³.

43

Ἄνάσκελα γεμίζει
τσαὶ μπούμπουρα⁴ φκερίζει⁵.

Τὸ φέσι, τὸ καπέλλο, ὁ πῖλος.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ
ΒΑΛΤΕΤΕΙΩΤΗΣ

¹ Βλ. παραλλ. Ἄθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 134, ἀριθ. 5.
² Πηγόν, ὁ κορυθαλλός, κασιουλλέρα.
³ Βλ. παραλλ. Ἄθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 135, ἀριθ. 27, καὶ Μ. Αελέκου Δημ. Ἀνθολογία, σελ. 174, ἀριθ. 6.
⁴ Ἀπίστομα, μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ ἔδαφος.
⁵ Ἀδειάζει, κενοῦται.

κενὴ ἢ ἴδια ἢ γλυκεῖα ἐποχῇ. Ἄλλὰ τὸ σπίτι δὲν ὑπῆρχε πιά ἐκεῖ, εἶχε χαθῆ, καὶ ἄλλα ὑψώνονταν μεγάλα, ψηλά. Καὶ καθὼς χτυποῦσε τὶς πόρτες ζητώντας τὴν, ἔβλεπε νὰ προβάλλουν καὶ νὰ τὸν κυτᾶζον ἀπὸ ψηλά παραθύρα ἀγνωστες μορφές γυναικείες.

Καὶ λυπόταν, λυπόταν πὸν δὲν τὴν εὗρισκε!...

Σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ μορφὴ τῆς κόρης ἦτανε ζωηρὴ στὴ μνήμη του, ζωντανευμένη ἀπ' τὴν ἀπόκρυφη δύναμι, πὸν ἔχει ὁ ὕπνος. Καὶ ἡ ἀγάπη του ἐκείνη ἢ πρώτη, ἢ παλιὰ, ἢ λησμονημένη ξαναῆσε στὸν ὕπνο του πάλι ὅπως ἦτανε τότε, καὶ πὸν πολὺ ἴσως ἀκόμα. Θυμήθηκε τώρα, ὁ Μαρκούλης, πὸν ὅταν τὴν χαιρετοῦσε καὶ αὐτὴ ἔσκυβε ντροπαλῆ τὸ κεφάλι, τοῦ ἀπαντοῦσε ἡ μικρὴ ἀδελφῆς τῆς, πὸν πάντα σχεδὸν τὴν συνόδευε. Καὶ εἶχε αὐτὴ μιὰ βραχνή, βραχνή φωνή!...

Θυμάται, ὅτι ὅταν ἡ ἀγάπη του πήγαινε στὸ καλλίτερο καὶ ἡ κόρη σήκωνε τὰ ντροπαλά τῆς μάτια, πὸν μέσα παίζανε ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ντροπῆ, καὶ τὸν κύταζε, τραβήχθηκε χωρὶς τίποτα, χωρὶς αἰτία. Γιατί; Γεμάτος χαρὰ, πὸν τὸν γύριζε τρελά, λησμονοῦσε, λησμονοῦσε καὶ δὲν θυμῶταν πολὺ, πολὺ στὸν στρόβιλο κείνον τῆς τρελῆς χα-

ρᾶς τοῦ νέου πὸν μπαίνει στὸν κόσμον, στὴ ζωὴ!... Ἄ ὅλα τὰ βλέπει παιχνίδια καὶ τὴν ἀγάπη αὐτῆ, καὶ τρέχει σὰν τρελὴ μέλισσα, πὸν δὲν ξέρει σὲ ποῖο λουλούδι νὰ καθῆσῃ, θαμπωμένη ἀπ' τὰ πολυχρῶμα λουλούδια, ἀπ' τὴν καινούργια ζωὴ!...

Τὸ στόμιο τοῦ λάκκου φράχθηκε ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Κολίδα, ἔπειτα ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ του — Δὲν τᾶκουσες τὸ σφύριγμα;

Μιλοῦσε τρομερὰ μὲ τὴ μύτη.

— Ὁχι! Ποῦ νὰ τᾶκούσω ἐδῶ! τοῦ ἀπήντησε ὁ Μαρκούλης, καὶ μὲ μιᾶς θύμωσε μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Δὲν ἤθελε πολλὰ λόγια μὲ τὸν Κολίδα. Τὸν μισοῦσε! Ἦταν αὐτὸς ὁ ἔμπιστος τοῦ ἐργοστασίου, ὁ σπιούτος, ὁ προδότης!

Ἄνέβηκε πάνω.

Ἡ αὐτὴ ἦταν ἔρημη. Ὁ Κολίδας εἶχε φύγει. Δυὸ μόλις ἐργάτες, ὁ ἓνας μ' ἓνα μαντίλι κόκκινο στὸ κεφάλι του σὰ σαβῆ, ἔβγαλαν ἐκείνη τὴ στιγμή ἀπ' τὴν μεγάλη πόρτα. Πρὸ πέρα ἀπ' τὸν λάκκο μιὰ κατσικὰ ἄσπρη, σηκωμένη ὄρθια καὶ στηριγμένη μὲ τὰ δυὸ τῆς τὰ μπροστινὰ πόδια σὲνα δενδράκι, προσπαθοῦσε νὰ φάῃ τὸ πράσινο φύλλωμά του. Ἄφησε τὴν κατσικὰ στὴν ἐργασία τῆς, ἀν καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, ἔτσι περαστικά, θαμπὰ τοῦ ἦλθε ἡ σκέψη νὰ τὴν διώξῃ, ἀλλὰ τὸ λησμονῆσε καὶ προχώρησε πρὸς τὴν ἔξοδο, περνώντας ἐμπρὸς ἀπ' τὶς ἀνοιχτές πόρτες τοῦ ἐργοστασίου, πὸν ἄφιναν νὰ φαίνονται μέσα μηχανές, ρόδες, λουριά καὶ μιὰ σπίδα, στὸ βάθος τὸ σκοτεινὸ, σὰ μάτι, ἓνα καὶ μοναχό, τέρατος, πὸν ξεκουραζόταν.

Εἶχε φθάσει στὴν ἔξοδο ὅταν μιὰ γυναίκα μελαχροινὴ, λίγο παχειά, μὲ τὰ χεῖλια κατακόκκινα, τὸν φώναξε ἀπὸ ἓναν ἐξώστη πέτρινο ἐνὸς μικροῦ σπιτιοῦ, πὸν βρισκόταν στὸ βάθος τῆς αὐλῆς τοῦ καταστήματος, τριγυρισμένο ἀπὸ δένδρα καὶ λουλούδια.

— Θὰ φᾶς ἔξω; τὸν ρωτοῦσε.

Στράφηκε καὶ τὴν εἶδε καὶ δὲν τῆς ἀπήντησε, ἐνῶ εἶχε ἀκούσει τί τοῦ ἔλεγε. Αὐτὴ ἐπανελάβε τὴν ἐρώτησί τῆς.

— Ναι! τῆς εἶπε ἀπότομα καὶ βγῆκε ἔξω.

Ἄντιπρὸν σχεδὸν τοῦ καταστήματος μέσα σὲνα μαγερεῖο ἦτανε πλῆθος ἐργάτες, ἄλλοι ὄρθιοι, κινούμενοι δῶ καὶ κεῖ, ἄλλοι καθισμένοι, ὄλοι ὁμοῦ φωνάζοντας καὶ βουίζοντας σὰ μέλισσες γύρω ἀπὸ κλαδί γεμάτο λουλούδια.

Ὁ Μαρκούλης δὲν διευθύνθηκε κεῖ, ἀλλὰ προχώρησε πέρα. Κατέβηκε ἓνα κατηφορικὸ δρόμο ὅπου ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ὑπῆρχε βράβαρο, μισογεμισμένο τώρα ἀπὸ σκουπίδια καὶ σκουριές τοῦ χυτηρίου, ἀνέβηκε ἄλλον καὶ βγῆκε στὸν κύριο δρόμο.

Πέρα λίγο ἀπ' τὸν σκοτισμένο δρόμο, πάνω σὲ μιὰ κολώνα ἀρχαία ὀχιμένη κάτω σὰν Τιτάνας συντριμμένος ἀπ' τὴν πᾶλη μὲ τοὺς θεοὺς, ἓνας ἀδύνατος, ψηλὸς μὲ καπέλο μὲ πολὺ πλα-

τεῖς γύρους καὶ γυροῦς, σὰ φτεροῦδες γέρικον ὄρνου, εἶχε σκαρφάλωσει. Μόλις εἶδε τὸν Μαρκούλη περνώντας τὸν σκοτισμένο δρόμο, ἐγλύστησε κάτω καὶ περιμένε νὰ πλησιάσῃ. Ἄλλ' ὁ Μαρκούλης βιάδιζε ἄργα, καὶ αὐτὸς ἔχασε τὴν ὑπομονή.

— Ἐλα ντέ! τοῦ φώναξε ὑψώνοντας τὸ κεφάλι ἀπὸ ἓνα ῥοδάκινο, πὸν τὸ χῶριζε σὲ κομμάτια χωρὶς νὰ τὸ ἀποχωρίξῃ ἀπ' τὸ κουκούτσι του.

Ἦταν αὐτὸς ἓνας φίλος τοῦ Μαρκούλη, πὸν πάντα σχεδὸν μ' αὐτόν ἔκανε παρέα Τὸν ἔλεγε Φουρλῆ καὶ ἦταν ὀλιγόλογος πολὺ. Καὶ ἔτσι τερᾶζανε, γιὰ καὶ ὁ Μαρκούλης δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρῃ τὶς μεγάλες ὀμιλίες.

Μαζὺ, δίπλα χωρὶς νὰ μιλοῦνε, προχωροῦσαν μέσα σὲνα δρομίσκο, πὸν ἓνα μὲ τὴν μιὰ μεριά του καὶ τὴν ἄλλη ὑπῆρχαν πεῦκα καὶ χαμόκλαδι ψηλά, ἴσαμε σχεδὸν ἀνάστημα ἀνθρώπου κοντοῦ. Ὁ Μαρκούλης βιάδιζε μὲ τὸ κεφάλι χαμηλωμένο. Καὶ ὁμοῖο μὲ ἀνάμνησι ἔκανε νὰ φανερωθῆ μέσα σὲνα ξαφνικὸ θάμπωμα τοῦ νοῦ του, σὰ νὰ σύντριβε, ἢ νὰ προσπαθοῦσε κατὶ νὰ συντρίψῃ, νὰ πετάξῃ γιὰ νὰ βγῆ, καὶ τὸν ἔκανε αὐτὸ νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ περπατήσῃ πρὸ γρήγορα καὶ νευρικὰ.

— Μὰ τί ἔπαιδες; τὸν ρώτησε ὁ Φουρλῆς ξαφνιασθεῖς.

— Τίποτα! εἶπε αὐτὸς καὶ μὲ βία στάθηκε.

Αὐτὸ τὸ ὄμοιο μὲ ἐνθύμηση πόσες καὶ πόσες φορὲς δὲν τὸ αἰσθάνθηκε σὲ στιγμὲς στενοχωρίας κρυφῆς πάντα, χωρὶς ποτε νὰ βγῆ νὰ φανερωθῆ!

Μόλις στρίψανε τὸν δρομίσκο αὐτόν, πὸν ἀντὶ μυροδιῆς λουλουδιῶν ἐγέμιζε ὁ ἀέρας ἀπὸ βροῦμα ψοφημιῶ, βρεθήσαν ἀντικρὸν μιᾶς παραγκούλας, πὸν δυὸ τραπέζια στρογγυλά σιδερένια, χωρὶς καρέλες, ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς ἔδειχναν ἀντὶ ἐπιγραφῆς τί ἦτανε κεῖ.

Μέσα στὴν παραγκούλα μιὰ παρέα ἀπὸ ἐπιὰ κακοντυμένους, καθισμένους τριγύρω σὲνα τραπέζι, ἔπαιζε χαρτιά. Ὄλων τὰ μάτια ὑψώθηκαν γιὰ λίγο στὴν εἴσοδο τοῦ Μαρκούλη καὶ τοῦ συντρόφου του καὶ πάλι πέσανε στὰ χαρτιά.

Καθῆσαν κοντὰ στὸ παράθυρο, ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμή ξεφύτρωνε ὁ κρασοπώλης, ἓνας ἀνδράκλας ξανθός, μὲ πολλὰ μαλλιά καὶ χωρισμένα στὴ μέση, πίσω ἀπὸ ἓνα ψηλὸ τεζάκι φορτωμένο μπουκάλια, καὶ τοὺς πλησίαζε ἀπότομα σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοὺς ριχτῆ νὰ τοὺς χτυπήσῃ.

— Κρασί! τοῦ εἶπε ὁ Φουρλῆς. Καὶ ἀπὸ κείνες τὶς μαριδίτσες τὶς ξεροψημένες!...

Καὶ καθὼς ὁ κρασοπώλης ἔφευγε χωρὶς νὰ πῆ λέξι, τοῦ φώναξε:

— Καὶ μισὸ ψωμί!

Ὁ Μαρκούλης ἐπροσπάθησε νὰ κυτᾶξῃ αὐτούς, πὸν ἔπαιζαν. Ὁ Φουρλῆς ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του μιὰ κλωλιά καὶ ἄρχισε νὰ ζωγρα-

φίξη πάνω στο σιδερένιο τραπέζι έναν άνθρωπο άγριόμουτρον.

Το κρασί ήλθε και τους διέκοψε, άλλ' ο Φουρλής είχε τελειώσει τη ζωγραφιά του. Είχε βάλει στο χέρι του ανθρώπινου ένα τρομερό μαχαίρι. Ο Μαρκούλης άμα ήπιε δυό, τρία ποτήρια, αισθάνθηκε μιά ήσυχία. Ο νους του, που έμοιαζε σά μυρμηγκοφωλιά, την ώρα που έχουνε έξοδο τὰ μυρμηγκία, ήσυχασε. Άλλ' είδε ξαφνικά μέσα στην ήσυχία κείνη κάτι θλιβερό να στέκεται, που τον ενόχλησε. Ήταν ή γυναίκα, που τον είχε φωνάξει άπ' τὸ σπιτάκι που ήτανε στο βάθος τῆς αὐλῆς τὸν καταστήματος, και τῆς είχε αὐτὸς ἀπαντήσει πολὺ ἀπότομα. Καὶ αἰσθανόταν γιαντὸ λύπη. Κάτω ὁμως ἀπ' αὐτὴ τῆ λύπη σὰν κοιμισμένα κύματα, αἰσθάνθηκε θυμὸ καὶ ἀγανάκτησι.

— Για κὺττα κεί!...

Ο Φουρλής κἀτι τοῦ ἔδειχνε ἔξω. Ἐκὺτταξε. Τοῦ ἔδειχνε ἕνα σκελετὸ χάρτινου ἀητοῦ, που κρεμάταν ἀπ' τὰ κλαδιὰ μιάς πιπεριάς.

— Εὐτυχομένη ἔποχή!... Τὰ χρόνια περνοῦνε, πάνε!... εἶπε ὁ Φουρλής κουνώντας τὸ κεφάλι.

Ο Μαρκούλης σκέφθηκε. Γιατί νὰ πῆ εὐτυχομένη, ἀφοῦ ἐρχόνταν, τρέχανε γιὰ δῶ; Τὸ ἀποτέλεσμα! Γιατί νὰ λυποῦνται τὰ χρόνια, που περνοῦνε;

Καὶ αἰσθάνθηκε εὐχαρίστησι, που ὁ κόσμος ήτανε ψεύτικος, ὅληρχε ὁ θάνατος και τὰ χρόνια φεύγανε!...

Ἐξω ὁ καιρὸς είχε χαλάσει. Ἐνα σύννεφο ἐρχόταν σκοτεινὸ σὰν ἀπέραντο μαῦρο τέρας, ἐχθρὸς τοῦ ἡλίου, ρίχνοντας σκοτάδι... Ὁ ἥλιος χανόταν. Ἄνεμος ἄρχισε νὰ φυσᾷ, καὶ, σὰ νάταν, αὐτὸς, ἡ πνοή τοῦ τέρατος, που ἐρχόταν, ὅλα τὰ ἴσια δένδρα, τὰ ἀκίνητα, γείρανε τίς κορυφές των, τὰ κλαδιὰ των, και ἀρχίσανε νὰ τρέμουν... Ἡ παρέα, που ἔπαιζε χαρτιά, τὰ ἄφησε πάνω στο τραπέζι και κὺτταξε ἔξω. Ἐνας με κόκκινο λαϊμοδέτη και σκουρο πονκάμισο, στηρίχθηκε στὸν ὄμο του κοντινοῦ του, σηκώθηκε με κόπο και πλησίασε στὴν πόρτα καμπούριαστός.

— Μωρέ! ἔκανε ὑπνόνοντας τὸ κεφάλι χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ καμπούριασμα.

Ὅλοι σηκωθήκανε σέρνοντας τίς καρτέκλες στὰ πίσω και ὀρμήσανε, σὰν παιδιὰ σχολείου, στὴν πόρτα.

— Πάει, χάλασε ὁ καιρὸς!

— Πάει ὁ ἥλιος!

— Μωρέ, τί τὸν λυπάσαι; Μὰς ἔχει κάψει τὴ γούνα κι' αὐτὸς!

— Σκοτεινιά! Μαυρίλα!

Στὴ φυλακὴ μὰς πήγαιναν,
στὰ σίδερα τὰ μαῦρα!...

Ἄρχισε ἕνας νὰ τραγουδᾷ κουνώντας τὸ κεφάλι δεξιὰ και ἀριστερὰ και γέροντας στὴν πόρτα.

— Σῶπα ρέ! τοῦ φώναξε κείνος με τὸν κόκκινο λαϊμοδέτη.

— Νὰ δῆτε ὅτι θάχουμε βροχή και βροχή!...

— Ἄς βρέξῃ φωτιά!

— Ἄς χαθῇ ὁ κόσμος!

— Καὶ οἱ φυλακές!

— Για κὺττατε ἕνα πὼς γυρίζει σὰ φεῖδι και κουλουριάζεται!

— Ἐχουνε ψυχὴ τὰ σύννεφα!

— Τώρα σὲ λίγο θὰ γεννήσουν!

— Τὸ νερό!

— Τῆ φωτιά!

Ἐνας κινήθηκε πρὸς τὸ τραπέζι.

— Πάμε νὰ φήγουμε; εἶπε.

— Πάμε, πάμε!

— Ἄχ, ἀν ἔβρεχε κρασί!

— Τί λές, μωρέ κοντέ; Θὰ μὰς ἄφιναν νὰ μαζέψουμε; Θὰ τόκαναν εὐθὺς τοῦ Δημοσίου!

— Καὶ δόστου φόρο!

Ἡ παρέα ἔφυγε. Ο Μαρκούλης και ὁ Φουρλής ἔμειναν μόνοι μέσα στὴν παράγκουλα, γιατί και ὁ κρασοπώλης είχε χαθῇ.

Ἐξαφνα ὁ Φουρλής κὺτταξε καλὰ τὸν Μαρκούλη, στρίβοντας τὸ μαντάκι του ἔπειτα ἀκουμπώντας σιγαλὰ τὴ γροθιά του στο τραπέζι και πάνω στὴ ζωγραφιά του τὴ μισοσβυσμένη, ἔρριξε τὰ μάτια του σ' αὐτὴ και εἶπε:

— Δὲ μὸς λές, Μαρκούλη, εἶσαι καλὰ βέβαιος, ὅτι ὁ συγγενής, ὁ καταστηματοῦρχης, αὐτὸς δηλαδή τῆς γυναίκας σου, εἶνε σωστὸς συγγενής; Εἰλικρινής;

Ο Μαρκούλης ταραχθηκε, κιντρίνισε.

— Τί θές νὰ πῆς; ῥώτησε.

— Νά!... ἀπήντησε ὁ Φουρλής, ἀνοίγοντας τὸ χέρι του σὰ νὰ τοῦ ἔδειχνε αὐτὸ που ἔλεγε μέσα κεί, και κιντίζοντας αὐτὸν κατάματα. Δὲν καταλαβαίνεις;... Πὼς πρέπει νὰ σ' τὸ πῶ;... Μάλλα λόγια εἶνε συγγενής, ἡ πατὴρ τὴν συγγένεια;... Δὲν καταλαβαίνεις; Ἐγὼ σ' ἔχω γιὰ ἔξυπνο ἄνθρωπο!... εἶμαι φίλος σου και ἔχω ἐνδιαφέρο νὰ σ' τὸ πῶ!...

Ο Μαρκούλης δὲν ἀκουγε κιά. Ἄκουγε φωνές ἄλλες μέσα του, πλῆθος, σὰν ὅλη ἐκείνη τὴν ήσυχία, που αἰσθανόταν, νὰ ἐγέμιζε ἀπὸ φωνές, που ἡ κάθε μιά προσπαθοῦσε νὰ τοῦ πῆ διαφορετικὰ ἀπ' τὴν ἄλλη πράγματα!...

Και ἔξω ὁ καιρὸς πάλι ἔφνιαχνε. Τὸ μαῦρο σύννεφο μόνο φοβέρισε και πέρασε. Ὁ ἥλιος πάλι ἔλαμψε.

Ο Φουρλής ἔακολουθοῦσε νὰ μιλᾷ.

Ο Μαρκούλης ἀκουσε στὰ τελευταία μὴν ἐρώτησι, που τοῦ ἔκανε ὁ Φουρλής.

— Ἐκαμα, ἡ δὲν ἔκαμα καλὰ;

— Ναι! εἶπε χωρὶς νὰ ἔξερῃ καλὰ γιατί τὸ ἔλεγε.

Στὴ στιγμαία σιωπῇ, που ἔγινε, ἀκούσθηκε μιά φωνὴ βραχνῇ νὰ τραγουδᾷ ἕνα παληὸ τραγοῦδι.

Ο Φουρλής πλησίασε περισσότερο τὴν καρτέκλα του και τοῦ εἶπε:



ΣΕΙΛΑΗΝΟΣ

ΥΠΟ ΓΙΟΡΝΤΑΕΝΣ

— Ἄκου δῶ!... Ἐτσι μὴν τὰφήσης: Τὸ πρᾶμα αὐτὸ θέλει ἐκδίωχοι! Αἷμα!

Ο Μαρκούλης τὸν κὺτταξε και τὸν εἶδε νὰ ἔχη τὰ φρύδια σουφρωμένα και ἀπ' τὰ μάτια του νὰ βγαίνῃ μιά αὐτίνα σκληρῇ, ἄγρια.

Και, χαμηλώνοντας ἔπειτα ὁ Φουρλής τὸ κεφάλι και γέροντας αὐτὸ στὸν ὄμο, τοῦ εἶπε κιντίζοντας ἄλλοῦ:

— Ἄκου δῶ!... Ἄσε και ἔχω τὴν ιδέα μου. Θὰ τὸν κάνω νὰ χορεύῃ στο ταρτί!... Για ἄκουσε!

Ἄρχισε σιγαλὰ νὰ λέγῃ στὸν Μαρκούλη ἕνα σχέδιο, που πολλὰ χρήματα τοῦ Σαρπίδη, τοῦ καταστηματοῦρχη, θὰ πέρτανε στὰ χέρια τους. Καὶ στο τέλος θὰ τὸν ἔστειλαν νὰ βρῇ τοὺς πεθαμένους γονιοὺς του.

Ἐτσι θὰ ἐκδικοῦντο τὴν ἀτιμία τῶν πλουσίων, που με τὰ χρήματά των ἄλλο δὲν κάνουνε παρὰ νὰ φέρνουνε τὴν ντροπὴ στὰ φτωχὰ σπι-

τια! Καὶ διαν πέρτανε τὸν παρᾶ, θὰ τὸ ἔβραζαν γιὰ τὴν Ἀμερικῇ, ὅπου θὰ ἀρχίζαν νέα ζωὴ!...

Ο Μαρκούλης ἀκουγε σφίγγοντας τὸν πάγκο, ἐπειδὴ αἰσθανόταν ζάλη σὰ νὰ φοβόταν νὰ μὴν κλισθῇ σὲ βάραθρο, που ἀνοίγανε τὰ λόγια τοῦ Φουρλή, βάραθρο μαγικὸ και σατανικὸ μαζύ.

— Τί λές; τὸν ῥώτησε, ἄμα τελείωσε, ὁ Φουρλής.

Μπόρεσε νὰ ἀρνηθῇ, και εἶπε:

— Ἐτσι γρήγορα! Στάσου νὰ ξεζαλισθῶ.

— Νὰ ξεζαλισθῇ! ἔκανε ὁ Φουρλής σὰ νὰ τὸ ἔλεγε σὲ κάποιον ἄλλον και κούνησε τὸ κεφάλι.

Ο Μαρκούλης ἔφερε τὸ χέρι στο μέτωπο. Ἦθελε νὰ σκερθῇ, ἀλλ' ἡ σκέψη χανόταν.

— Καὶ ποτε θὰ μὸς πῆς; Πρέπει νὰ τὸ βάλουμε ἔμπρὸς γρήγορα!

— Καλὰ!... αἴφρα!

Ἐνα σφύριγμα ἀκούσθηκε.

Ήταν τού καταστήματος, που δούλευε ο Μαρκούλης. Ο Φουρλής σηκώθηκε, έφερε τὸ χέρι στὴν τσέπη του, ἔβγαλε λεπτά, ἔπειτα χτύπησε δυνατὰ τὸ τραπέζι φωνάζοντας τὸν κρασοπόλη. Μιὰ μικρὴ πορτοῦλα ἀνοίξε στὸ βᾶθος τῆς παραγκούλας καὶ φάνηκε ὁ κρασοπόλης. Πίσω, ἔξω, ἔδειξε ἡ ἀνοιχτὴ πορτοῦλα ῥοῦχα ἀπλωμένα νὰ σαλεύουν ἀπ' τὸν ἄνεμο. Πληρώσανε καὶ ἔφυγαν. Λίγο πρὶν πέρα ἀπ' τὴν ὀχμηρὴ κολῶνα χώρισαν.

— Λοιπὸν αἴριο! τοῦ θύμησε πάλι ὁ Φουρλής.

Ὁ Μαρκούλης ὑποσχέθηκε, ἀλλ' ἡ ζᾶλη του δυνάμωνε, καὶ μαζί μιὰ ταραχὴ, σὰν κάποια ἄλλη ζωὴ νὰ ξυπνήσει μέσα του καὶ ταραζόταν μανιακά. Τὰ λόγια τοῦ Φουρλή τὰ αἰσθανόταν σὰ φειδία μικρά, ἀπειρα φειδία, νὰ γυρίζουν, νὰ τρέχουν στὸ νοῦ του.

— Θεέ μου, τί νὰ κάνω!

Στὴν ἐρώτησι αὐτὴ ταραχθῆκε ἀκόμα περισσότερο σὰ νὰ συντριφθῆκε, ἢ νὰ γκρεμισθῆκε κάτι μέσα του, πού τὸν ἔκανε νὰ λησμονήσῃ ὅλα ὅλα, καὶ μιὰ ἀνάμνησι ἔκανε νὰ φανῆ... Ἀλλὰ πρὶν αὐτὴ φανερωθῆ, χάθηκε, ἔσβυσε, καὶ μιὰ ἄλλη ἀνάμνησι ἀπλώθηκε, ἢ ἄρχισε νὰ βγαίνει ἐμπρὸς του μὲ μεγάλη δύναμι σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοῦ ῥομφήξῃ τὴ σκέψι. Ήταν ἀληθινὴ μαγεία! Μιὰ κόρη παρουσιάσθηκε μὲ ἐνθύμησι κάποιας ἀγάπης χαμένης καὶ μαζί, μαζί πλήθος μικρῶν καὶ μεγάλων ἐνθυμήσεων νὰ ἔρχονται, νὰ ἔρχονται, καὶ τὸ κενὸν νὰ γεμίξῃ ὁράματα ἀναμνήσεων!...

Ὁ Μαρκούλης ἐτρόμαξε. Τοῦ φάνηκε ὅτι ὁ νοῦς του ἤθελε λαθῆ μέσα στὴν ἀνάμνησι αὐτῆ, πού τὸν ἔφερε σὰ νὰ τοῦ τραγουδοῦσε μαγικὸ τραγούδι καὶ, κἀνοντας μιὰ μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ ἀπαλλαχθῆ, ἄρχισε νὰ περπατᾷ γρήγορα, σχεδὸν νὰ τρέξῃ.

Ἄκουσε ἕναν κρωγμὸ ψηλά καὶ κύταξε νὰ στυλώσῃ τὸ νοῦ του στὸ κοράκι πού μὲ μεγάλας φτεροῦγες πετοῦσε στὸν καταγάλανο οὐρανὸ, ἀφίνοντας σαυτόν, κάποτε, τὴν μαύρη φωνὴ του. Καὶ τὸ κατόρθωσε.

— Τί ἔπαθα; ῥώτησε τὸν ἑαυτὸ του αἰσθανόμενος ἀκόμα δεμένο τὸ νοῦ του μὲ τὴν ἀνάμνησι, καὶ ἐνῶ ἀκόμα κομμάτια ἀναμνήσεων, σὰ συντριμμια τῆς, περνοῦσαν ἀπ' ἐμπρὸς του.

Ἐνόμιζε ὅμως, ὅτι οἱ θάλαμοι, οἱ διάδρομοι, οἱ χώρες, τὸ πλούσιο σπίτι, ἡ κόρη ἐκείνη ὑπῆρξαν, τὰ εἶχε γνωρίσει κάποτε, σὲ περασμένες ἐποχές, εἶχε ζήσει κοντὰ τους, εἶχε ἀγαπήσει, εἶχε ἀγαπηθῆ!... Πότε;

Εἶδε ὅτι εἶχε πάρει ἄλλον δρόμο καὶ ξαναγύρισε. Σὲ λίγο τοῦ φαινόταν νὰ τὰ εἶχε δεῖ κάποτε στὸν ὕπνο του καὶ τώρα τοῦ εἶχαν ἔλθει στὴ μνήμη.

Καὶ δταν εἶχε φθάσει κοντὰ στὸ κατᾶστημα καὶ ζήτησε πάλι νὰ θυμηθῆ τὸ ὄνειρο, δὲν βρῆκε παρὰ ἕνα κενό!

Τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας σηκώθηκε, ὁ Μαρκούλης, πολὺ πρωτὶ κατὰ τὴν συνήθειά του. Δὲν εἶχε πολὺ κοιμηθῆ καὶ στὸν ὀλίγο ὕπνο του δὲν εἶδε ἄλλο ὄνειρο παρὰ ὅτι ἀκούγε μιὰ μεγάλη θάλασσα νὰ βογγᾷ ἄγρια. Βγήκε ἔξω στὴν αὐλὴ καὶ ἀνοίξε τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ καταστήματος.

Ήτανε κεῖ φύλακας καὶ ἐργάτης. Τὸν εἶχε, μῆνες τώρα, προσλάβει, κατατρεγμένον ἀπ' τὴν τύχη, ὁ Σαμπίδης ὁ καταστηματοῦχος, συγγενῆς μακρινὸς τῆς γυναίκας του. Καὶ τοῦ εἶχε δώσει καὶ γιὰ κατοικία τὸ μικρὸ σπιτάκι τὸ τριγυρισμένο ἀπὸ δένδρα καὶ λουλούδια, πού ἦταν στὸ βᾶθος τῆς αὐλῆς τοῦ καταστήματος.

Σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι πάνω στὸ σπιτάκι. Εἶχε κάτι λησμονήσει. Ἡ γυναῖκα του εἶχε σηκωθῆ. Στὸ σπίτι ἀκουσε, καὶ τὸ πρόσεξε τώρα, τὴν συνηθισμένη κίνησι, σὰν πρωτὶνὸ τοῦ σπιτιοῦ τραγούδι στὴ ζωὴ. Γιὰ μιὰ στιγμὴ κλονίσθηκε σὰ νὰ ἀκουσε ἀγαπητὴ φωνή, πού τὸν ἔφερε πίσω, τὸν ξυπνοῦσε ἀπὸ κάποιο κακὸ ὄνειρο, πού εἶχε πλανηθῆ, ἀλλὰ κείνη τὴ στιγμὴ βρονχηθὸς σὰ φωνὴ τέρατος ἀκούσθηκε... Τὸ ἐργοστάσι ἐσφύριζε καλῶντας τοὺς ἐργάτες.

Ἡ ἐργασία εἶχε ἀρχίσει. Τὰ σφυριά χτυποῦσαν τὸ κόκκινο σίδερο στὰ μμόνια, ἡ μηχανὴ ξεφουσοῦσε σὰν ἄνθρωπος πού τρέχει, τὸ φουσερὸ γύριζε μὲ κρότο καὶ ὁ φουῆνος ἔβραζε, ἔβαιε, βούιζε.

Οἱ ἐργάτες κοντὰ στὰ μακρὰ σίδηρα πού μέσα στὸν κύκλο, πού εἶχαν στὴ μέση, εἶχαν περάσει τὰ χωνιά, περίμεναν σιωπηλοί. Ἐνας χύτης κρατῶντας σίδερο μυτερὸ πλησίασε καὶ χτύπησε τὴν φραγμένη τρύπα. Μὲ μιᾶς τότε φάνηκε φωτιὰ σὰ θεριὸ, πού παραμόνευε, φωτιὰ ῥευστῆ, καὶ ἄρχισε νὰ τρέξῃ στὸ χωνὶ πού ἦταν ἀπὸ κάτω. Τὸ ἀρπάζανε, μόλις γέμισε, οἱ ἐργάτες ἀπ' τὰ μακρὰ χερούλια καὶ τρέξανε γιὰ τὶς κᾶσες, ἐνῶ μέσα σαυτό ἡ ῥευστὴ φωτιὰ ἔλαμπε σὰν ἥλιος καὶ κονινώταν μὲ κίνησι νεροῦ.

Ὁ Μαρκούλης βοηθοῦσε κρατῶντας ἀπ' τὸ ἕνα χερούλι ἐνὸς μεγάλου χωνιοῦ. Εἶχε δεῖ τὸν Φουρλή, πού τὸν εἶχανε πάρει γιὰ νὰ βοηθήσῃ στὸ χυτήριο, νὰ τὸν κυτᾷ καὶ κάτι νὰ τοῦ νεύῃ. Τὸν λησμονήσε. Φάνηκε νὰ βυθίζεται στὴν ἐργασία του, ἐνῶ ἀλήθεια ἦταν, ὅτι ἐργαζόταν σὰν ψεύτικος, μηχανικὸς ἄνθρωπος. Ὅταν συνέρχεται κάποτε, ἐτρόμαζε πού ἔβλεπε πού βρισκόταν. Κάπου εἶχε πάει...

Κύταξε ἀπὸ ἕνα μπαλκόνι ψηλὸ, πολὺ ψηλὸ. Πέρα φαινόταν θάλασσα καὶ πλήθος κατάρτια. Ὁ ἥλιος πού ἀπλωνόταν ἦτανε κόκκινος πολὺ. Κάπου κεῖ ἦτανε μεγάλη πυρκαϊά! Καὶ σὲνα τραπέζι κεῖ κοντὰ στὸ μπαλκόνι, ἔβλεπε, σὲ μιὰ πινατέλα νὰ ἀνοίγονται θάλασσινά, χτένια, στρεΐδια...

Σὲ λίγο μέσα στὸ χυτήριο παντοῦ φωτιὰ καὶ καπνοί. Τὸ ρευστὸ σίδερο ἔτρεχε μέσα στὰ ἀπο-

τυπώματα ἀπὸ τὶς τρύπες τῶν, καὶ λὲς καὶ ἦσαν μικροὶ καὶ μεγάλοι τύφοι πού τοὺς ἔρριχναν ζωὴ!

Οἱ χύτες καὶ οἱ ἐργάτες, ἄγριοι καὶ καταιδρωμένοι, βλαστημῶντας ἐργάζοντο. Κάποτε περίμεναν νὰ παρουν πρᾶμμα κυτᾷζοντας καὶ μετρῶντας πόσα ἄχτυα εἶχαν ἀκόμα.

— Ἐμπρός! Ἐτοιμοὶ! ἀκουγόταν μιὰ φωνή, καὶ γρήγοροι ἔτρεχαν μὲ τὰ χωνιά. Κατὰ τὶς δυὸ τὸ ἀπόγευμα οἱ κρότοι εἶχαν πάψει. Ὁ φουῆνος ἔμενε χωρὶς βουὴ καὶ φλόγες μὲ ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα, ἀπ' τὴν ὁποίαν εἶχαν τρέξει σκουριές, κάρβουνα, σὰν τέρας ξεκοιλιασμένο.

Ὁ Μαρκούλης ἀπέφυγε τὸν Φουρλή καὶ μετὰ τὴν ἀνάπαυσι. Ἐφυγε ἔπειτα κρυφά. Ὁρὲς γύριζε μόνος σὲ μέρη ἔρημα πηγαίνοντας ὅπου τύχη.

Ὅταν βράδυνασε γύρισε στὸ σπίτι του, ἀντὶ νὰ διευθυνθῆ στὸ κρασοπουλεῖο καθὼς ἔκανε πάντα.

Ὅταν ἔφθασε στὴν αὐλὴ, πάνω σὲ μιὰ πλάκα καὶ κοντὰ σὲ ἀπλωμένα νερά πού ζωογράφιζαν στὰ βᾶθη τους τὰ μαῦρα σύννεφα καὶ τὴν ἡμισέληνο, σὰ θαμπὸ φῶς, νὰ τρέξῃ κρυμμένη πίσω ἀπ' αὐτὰ, σὰν κάποιος μάγος Δαίμονας νὰ ἔτρεχε κἀμνοντας μαγείες μὲ τὸ φανάρι του τὸ μαγικὸ, εἶδε ἕνα μαῦρο πρᾶγμα νὰ στέκεται, ἢ νὰ εἶναι πεσμένο. Ήταν ὁ Κοκοράκης ὅπως τὸν ἔλεγαν στὸ ἐργοστάσι, ἕνας μικρὸς ὄρφανός, πού ἔμενε κοντὰ του.

— Τί κάνεις ἐκεῖ;

Ὁ Κοκοράκης ἔτρωγε φύλλα μαρουλιοῦ γεμάτα λάσπη, κρεμασμένα ἀπ' τὸ στόμα του, χωρὶς νὰ βᾷξῃ χέρι, ὅπως τὰ τρῶνε οἱ κατοικίες. Κεῖνη τὴ στιγμὴ νόμιζε πὼς ἦτανε κατοικία.

Στὴ φωνὴ τοῦ Μαρκούλη πετάχθηκε καὶ τὸ χέρι του κράτησε τὸ φύλλο, πού κρεμῶταν ἀπ' τὸ στόμα του.

— Ἐλα δὼ! Νά, πάρε αὐτὸ καὶ πήγαινε στὸ θεῖό σου!... Νά μείνεις ἐκεῖ ἀπόψε καὶ αἴριο πρωτὶ-πρωτὶ μὲ τὸ σφύριγμα, ἔρχεσαι!... Πάρτο! Ἐγὼ τὴν ἑορτὴ μου αἴριο καὶ γι' αὐτὸ σ' τὸ δίνω!...

Ὁ μικρὸς στεκόταν ἀκίνητος κρατῶντας τὴ δραχμὴ μὲ τὸ ἕνα χέρι καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὰ φύλλα τοῦ μαρουλιοῦ. Τοῦ εἶχε κάνει μεγάλη ἐντύπωσι ἡ γενναιοδωρία τοῦ Μαρκούλη καὶ, ἀκόμα πρὶν πολὺ, ὁ τρόπος του, τὰ λόγια του. Τοῦ φάνηκε ὅτι θὰ τὸν ἔβλεπε νὰ κλαίῃ. Ἀλλ' ὁ Μαρκούλης συνήλθε. Τὸν κύταξε πού στεκόταν καὶ τοῦ εἶπε ἀπότομα.

— Ἐλα φεύγα!

Ὁ Κοκοράκης ὄρμησε μὲ τὸ λαιμὸ τεντωμένο, τὸ κεφάλι λίγο στραβά, σὰν ἔτοιμος νὰ κερατίσῃ, πάτησε στὰ ἀπλωμένα νερά, χαλῶντας τὴ ζωογραφία, πού ἔδειχναν, τώρα, στὰ βᾶθη τους, τὴν ἡμισέληνο νὰ βγαίνει σὲ μέρος ἐλεύθερο, καθαρὸ ἀπὸ σύννεφα, καὶ νὰ τρέξῃ, καὶ βγήκε ἔξω.

Ὁ Μαρκούλης ἀνέβηκε τὴν πέτρινη σκάλα, πού ἔφερενε σὲνα πλατύσκαλο καγκελωτό, εἶδος μικροῦ ἐξώστη, καὶ πού κάτω ἔχασκε βαθὺ ὑπόγειο. Ἦξερε ποῖον θὰ βρῆ μέσα στὸ σπίτι του.

Μέσα σὲ δωμάτιο καλὰ ἐπιπλωμένο βρισκόταν ἡ γυναῖκα του, μιὰ θεῖα τῆς νέας ἀκόμα, μελαχροινὴ πολὺ, καὶ ὁ Σαμπίδης ὁ ἐργοστασιάρχης. Ἡ θεῖα ἦταν ἐκείνη πού κατόρθωσε νὰ θυμηθῆ ὁ πλούσιος συγγενῆς τὴν συγγένει, πού εἶχε μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ Μαρκούλη.

Ὁ Σαμπίδης ἔρριχνε χαρτιὰ καθισμένος στὸ τραπέζι κοντὰ, ἔσοκουφωτός. Ἡ λάμπα ἀπὸ πάνω, τοῦ φώτιζε δυνατὰ τὰ κόκκινα μαλλιά του. Οἱ δυὸ γυναῖκες σιεκόνταν ὄρθιες κοντὰ του, ἢ μιὰ ἀπὸ τὸν ἕνα ὄμο καὶ ἡ ἄλλη ἀπ' τὸν ἄλλο, ἔβλεπαν τὰ χαρτιὰ καὶ ἀκούγαν τὸ χροῖσμό τους.

Μὲ τὸ ἀνοίγμα τῆς πόρτας σήκωσαν τὰ κεφάλια των καὶ κινήθηκαν. Ὁ Μαρκούλης νόμισε ὅτι εἶδε τὴ γυναῖκα του νὰ κατεβᾷ τὸ χέρι τῆς ἀπ' τὸν ὄμο τοῦ Σαμπίδη, πού πάνω τὸ εἶχε. Τὴ στιγμὴ κείνη ἀκουσε τὴ Μάσα, τὴ θεῖα, νὰ λέγῃ σιγά:

— Νά κ' ὁ μπέικρας!

— Ἐλα νὰ δῆς!... Ὁ κύριος Σαμπίδης ἔγεινε ἀπόψε ἡ Μοῖρα!... Ἀέει στὴ θεῖα, ὅτι θὰ παντρευθῆ γρήγορα καὶ θὰ πάρῃ ἕναν κατσαρομάλλη!...

— Δὲ λὲς καὶ σὲ σὲνα τί λέει;... τῆς εἶπε ἡ Μάσα.

— Ἐ!...

— Νά, τί τῆς λέει!... Ἐακολούθησε ἡ Μάσα γελαστῆ. Ὅτι θὰ χρεῖνῃ γρήγορα καὶ θὰ παντρευθῆ πολὺ γρήγορα!...

Δὲν θέλησε, αὐτός, νὰ ἀντικρούσῃ τὸ βλέμμα τῆς γυναίκας του, πού τὸ αἰσθάνθηκε ὀχμηρὸν πάνω του.

— Πὼς τόπαδες καὶ ἤρθες νωρίς; τὸν ῥώτησε αὐτὴ.

Καθὼς ὁ Μαρκούλης σήκωσε τὸ βλέμμα, εἶδε ἕνα γρήγορο ὕψωμα τῶν ματιῶν τοῦ Σαμπίδη ἀπ' τὰ χαρτιὰ. Σπάνια πολὺ ὁ Μαρκούλης, νὰ πάῃ νωρίς. Πάντα σχεδὸν πήγαινε ἀργὰ πολὺ καὶ ἔτσι δὲν ἔβλεπε τὸν Σαμπίδη κύριο τοῦ σπιτιοῦ του, οὔτε τὴ Μάσα.

Καὶ δταν πήγαινε, καθόταν σὰν ξένος σὲ μιὰ γωνιά.

Καὶ τώρα πάλι πού κάθησε παράμερα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι φλυαροῦσαν καὶ κύταζαν τὸ ἀπλωμα τῶν χαρτιῶν τοῦ Σαμπίδη, αὐτός, θυμάται μὲ μιὰ ἄγρια ἡδονὴ τὴν περιφρόνησι, πού πάντα τοῦ ἔκανε ὁ ἐργοστασιάρχης μέσα σαυτό τὸ σπίτι του, πού ἤθελε καὶ κεῖ νὰ φαίνεται ὁ προϋστάμενος.

Ἐρχόταν στὴν ἀρχὴ στὸ σπίτι του περισσότερο μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ συγγενῆ, ἀλλὰ ἔχοντας κατὸ τὸ ὕφος τοῦ κυρίου. Πάντα διηγώταν, ἔλεγε πολλά, τί συνέβαινε ἔξω, ἐπεισόδια, ἱστορίες. Καὶ καθὼς διηγώταν, σπάνια πολὺ νὰ στραφῇ

στόν Μαρκούλη, αλλά σχεδόν πάντοτε κύταζε την Ειρήνη, την γυναίκα του Μαρκούλη, σά να διηγώταν μόνο σαυτήν, κ' οι άλλοι να μη διήρχαν. Αυτό τον λυπούσε και ζητούσε να το πάρη για άβροβητα, ή αγάπη συγγενική, αλλά μιά υποψία τόν θύμωνε, του έλεγε άλλα, και αυτός για εκδίκησι, μικρή παιδιαστική, κύταζε, την ώρα που μιλούσαν, τή λάμπα και μετρούσε, ξαναμετρούσε τὰ σίδερα, που την κρατούσαν, τούς κρίκους...

Ο Σαμπίδης είχε άραδιάσει τὰ χαρτιά και, αφού στάθηκε, σκέφθηκε και είπε:

— "Ετοιμα!.. Άκουσε πάλι σὺ!.. Ποτέ σου να μὴν πιστεύης αγάπη, παρά όταν σάγαπουνε!

Ἡ Μάσα τὸν διέκοψε:

— Τὰ λένε αὐτὰ τὰ χαρτιά σου;

— Μάλιστα!

— Να σὲ βράσω!.. Ἐγὼ θέλω ὅπως πρὶν να τὰ λές, και ὄχι ἔτσι! Σὰν τίς σωστές μοῖρες!

Και μιμήθηκε τίς Ἀτσιγγάνες:

— Μοῖρες, Μοῖρες! Μύλους, μύλους! Καλοὺς μύλους!

Και ἦταν ὁμοια Ἀτσιγγάνα μὲ τὴ βραχνή φωνή της, τὸ μελαχροινὸ πρόσωπό της και τὰ κατάμαυρα μάτια της.

Ο Σαμπίδης ἔκλινε τὸ κεφάλι στὰ πλάγια.

— "Ἐτσι θέλεις; Καλά! Ἐγὼ δὲ χαλῶ χατήρι!

Και ἄρχισε να λέγη χτυπώντας με τὸ δάχτυλο τὸ τραπέζι σὰ να γινόταν τυμπανοκρουσία, που δὰ ἔβγαине ὁ χρησμός.

— Ἀπὸ καιὸ θάνατο σὺ δὰ πᾶς!..

— Να σὲ ψήσω!

Ο Σαμπίδης σταμάτησε τὸ χτύπημα τοῦ τραπέζιου και σήκωσε τὸ ἄλλο χέρι του, σὰ νάθελε να τούς κἀνη να σωπάσουν.

— Για! ἔκανε και ἀκούμπησε τὸ χέρι στὸ μέτωπό. Τώρα που εἶπες ἔτσι, θυμήθηκα ἕνα ὄνειρό μου παραξένο και ἀστείο, που εἶδα κατὰ τὰ ξημερώματα. Ἡμιοννα, λέει, ἄλλοτε σὲ μιά σκάφη μέσα γυμνὸς και ἄλλοτε σὲνα μπάνιο!.. Ἐξαφνα βλέπω διὸν δὲν εἶμουν οὔτε στὸ ἕνα, οὔτε στὸ ἄλλο, ἀλλὰ σὲ μιά μεγάλη ταψάρα! ἀκοῦτε! Ἐγὼ στὸ ταψί! Και δὲν εἶμουν ὁμοιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ διάνος, διάνος μαδημένος, ζωντανὸς ὁμοιος! Και μέστελναν στὸ φούρνο!..

Οἱ δύο γυναῖκες ἔβαλαν τὰ γέλια. Ο Μαρκούλης προσποιήθηκε διὸν κύταζε ἕνα χαρτί, που ἦταν στὸ πάτωμα.

— Μωρέ, ὄνειρο!.. Ἐπιτυχημένο! Γιατί να σοῦ πῶ. Μοιάζεις πολὺ με διάνο!.. Τοῦ εἶπε ἡ Μάσα.

— Ὅχι ὁμοιος με μαδημένο!

— Ἐλάτε τώρα! Ἀφήστε τα!.. Θὰ μᾶς πῆς τὴ μοῖρα; Εἶπε και ἡ γυναίκα τοῦ Μαρκούλη.

Ο Σαμπίδης ἔσκυψε τὸ κεφάλι πάνω στὰ χαρτιά. Ο Μαρκούλης σηκώθηκε και προχώρησε στὴν πόρτα.

— Πού πᾶς; ἄκουσε τὴ γυναίκα του να τοῦ λέγη.

— Δὲ θάρρησω! ἀπήντησε.

Πάντοτε τὸ ἐνδιαφέρο της τὸν κλόνιζε, ἀλλὰ τώρα, καθὼς στράφηκε στὴ φωνή της και εἶδε τὸ πρόσωπό της κοκκινισμένο και τοῦ φάνηκε τὰ μάτια της να ἔχουνε κατὶ λάγνο, βγήκε ἔξω σὰ μανιακός. Καταράσθηκε τὸν ἑαυτό του, που ἄφησε ἔτσι τὰ πράγματα να φθάσουν, ῥιχνοντας ὅλην τὴν εὐθύνη σ' αὐτόν, ἔπειτα που δὲν ἐτόλμησε να ἐκδικηθῆ καλά, σκληρὰ τὴν αἰμία, ἀλλ' ἔπεσε στὸ κρασί, στὸ κρασί για να λησμονήση, ῥιχνοντας μαῦτὸ σκοτάδι στὸ νοῦ του, στὴν κάθε σκέψη τῆς τιμῆς και τῆς αγάπης!..

Και πὼς ἤθελε τώρα τὴν γυναίκα του δική του, τὴν αγάπη της! Τὴν ἤθελε σὰν τὸ ἀγρίμι, που περνᾷ ἔρημο και τρέχει διψασμένο ζητώντας πηγὴ νεροῦ! Ἐκεῖνο τὸ γύρισμά της, τὰ μάτια της, που εἶδε να κἀουν και να μεθοῦν ἀπὸ ἐπιθυμία, τὸ κοκκίνισμά της!..

Δὲν εἶχε τραβηχθῆ πολὺ και γύρισε πάλι πίσω σιγὰ και ἔσκυψε και κύταξε ἀπὸ μιά τρύπα τῆς πόρτας...

Τὸ ἕνα χέρι εἶχε στὰ χαρτιά ἐπάνω, ὁ Σαμπίδης, τὸ ἄλλο τὸ εἶχε περάσει στὸ σῶμα τῆς γυναίκας τοῦ Μαρκούλη, ἐνῶ αὐτὴ βρισκόταν ἀκονμπισμένη στὸν ὦμο του σὰν πεσμένη ἐπάνω του. Σιγὰ, σιγὰ μιλούσε ὁ Σαμπίδης ἀποχαυνωμένος. Τῆς ἔλεγε τὴν μοῖρα!

Ο Μαρκούλης κίτρινος, κίτρινος κύταζε... Τὴν ἤθελε αὐτὴ τὴ σκηνὴ τώρα, για καλὸ, τελευταῖο στερέωμα τῆς ἀποφάσεώς του. Ἐφυγε, ἔπειτα, γρήγορα και σιγὰ και βγήκε ἔξω στὸ μικρὸ μπαλκονάκι τῆς εἰσόδου.

Ἦταν ἡσυχία. Τὴν ἄκουσε. Ἐνα ψιθύρισμα νόμισε να ἄκουγε, τώρα, ὅπως τὰ μικρά του χρόνια, τὸ μουρμούρισμα, ἢ τὸ παραμιλητὸ τῆς σιωπῆς. Ἡ ἡμισέληνος ψηλὰ ἔτρεχε σὲ μέρος ἐλεύθερα ἀπὸ σύννεφα.

— Ἀῦριο; σκέφθηκε.

Θυμήθηκε τὴν ἐργασία του, τὴν παραγκούλα, τὸν Φουρλῆ, τούς ἄλλους ἐργάτες. Και λυπήθηκε, λυπήθηκε. Τὸ σπίτι του, τὴ γυναίκα του...

— Ἀχ, ἔκανε. Εἶνε τελειωμένο!

Ἡ σελήνη πάλι κρύφθηκε σὲ μαῦρο σύννεφο. Ἐνας σκύλος ἄρχισε να γαυγίζει. Ἡσυχία. Ἐνα ἀεράκι ἔσεισε τὰ δένδρα, και αὐτὰ ἀρχίσανε να φλυαροῦνε με τὸ σκούνταμά του, σὰ να θύμωναν. Ἡ σελήνη ἔμεινε κρυμμένη. Μιά γάτα ἄσπρη φάνηκε να ἀνεβαίνει σὲνα δένδρο κει κοντὰ του ἔπειτα πάλι κατέβηκε σιγὰ και χάθηκε γρήγορα πρὸς τὸ κατάστημα κατὶ κνηγάντας.

Ἀπὸ τὸ κατάστημα ἤλθε ὁ κρότος τοῦ ὄλογοῦ, που σημαίνει τίς ὄρες.

Πλησίαζε ἡ ὥρα που δὰ ἔφενγαν και μαζὺ δὰ ἐρχόταν ἡ ἐκδίκηση, ἡ καταστροφὴ!

— Τί δὰ κἀνω; ὄωτησε σὲ λίγο τὸν ἑαυτό του, σὰ να εἶχε λησμονήσει τί εἶχε ἀποφασίσει να κἀνη και ὄωτοῦσε ξένον, που τὸ ἔλεξε, να τοῦ πῆ. Μιά ἀφηρημάρα, εἶχε πέσει στὸ νοῦ του και ἦταν αὐτὸς σὰ να ἔμεινε ἀδειος! Ἐβίασε τὸν ἑαυτό του και ἄρχισε να λέγη και να ζητᾷ τί δὰ ἔκανε σὰ να μαζευε συντρίμμια. Τοῦ φάνηκε ὁμοιος διὸν τὰ λόγια χανόνταν πάλι, εὐθύς να ἔσβυναν, και τίποτε δὲν ἔμεινε στὸ νοῦ του, και ταράχθηκε.

Σαφηνά, κατὶ ὁμοιος με ἀστραπή, με λάμψη πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του και τὸν ἔκανε ὄλα, μὰ ὄλα τώρα να τὰ λησμονήση, — τὸ μέρος που βρισκόταν, τὴν ἐκδίκησί του, τὸν Σαμπίδη, τὴν Μάσα!..

— Θεέ μου! εἶπε μόνο.

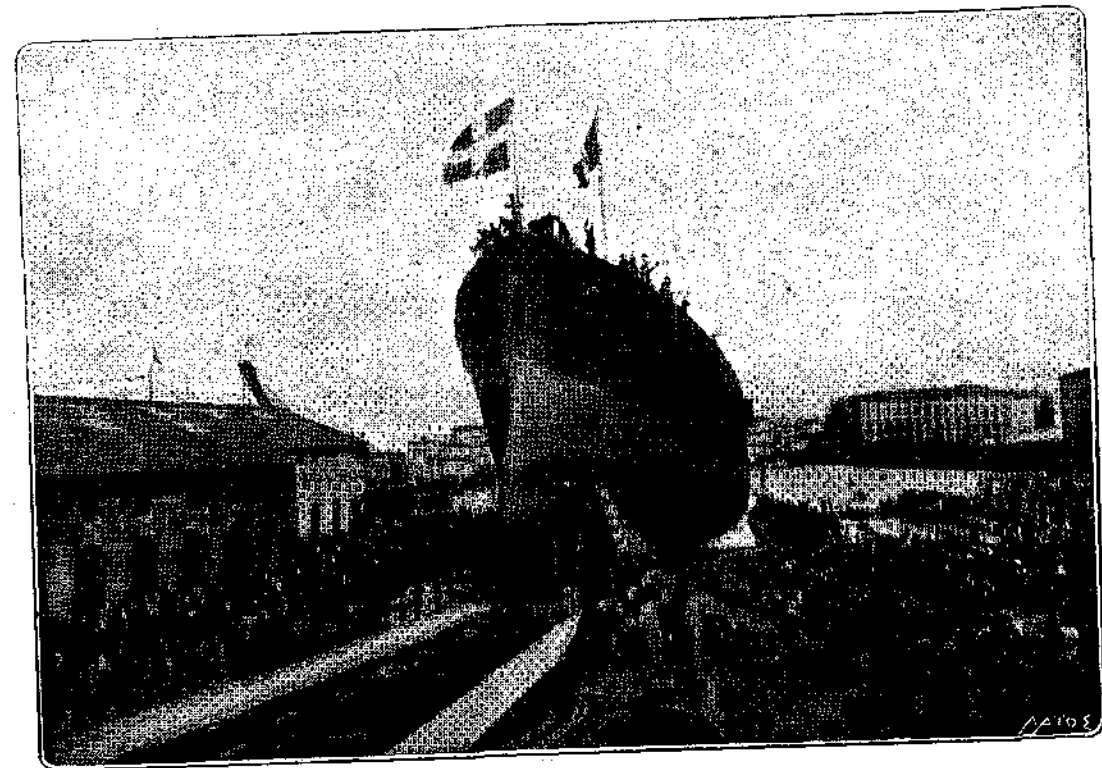
Εἶδε τὰ δένδρα να κουνιόυνται, τὴ μαύρη καρφή τῶν κυπαρισσιῶνε, τὴ σελήνη θαμπὴ να φαίνεται, σὰ να ἔβλεπε ἄλλον, ξένον σαυτόν πια κόσμον, και πάλι ἡ ἐνθύμηση κείνη ἢ μαγική ἀπλώθηκε ἔμπρὸς του και τοῦ ἔσυρε σὰ να τοῦ ρουφοῦσε τὴ σκέψη. Ἡ θεία μορφή τῆς κόρης γελαστή, με τὰ μάτια γεμάτα ἡδονή, παρουσιάσθηκε, και ἕνα πέλαγος ζωῆς λησμο-

νημένης, που εἶχε περάσει, ἀνοῖξε ἔμπρὸς του!..

Οἱ ἐνθυμήσεις ζώρησαν, ἢ τὰ δράματα γινόνταν πὺδ ζωντανά, ἀλλὰ μιά καρφή σκέψη, ἐλεύθερη ἀκόμα ἀπ' τὴ μαγεία, τὸν ἀνάγκασε να ἀντισταθῆ. Θέλησε να φύγη ἀπ' ἐκεῖ, να τρέξῃ ἄλλου, να ἀποσύρη τὸ νοῦ του ἀπ' τὴν ψεύτικη ἐνθύμηση, που με δράματα παρουσιάζόταν, ἀλλὰ δὲν θυμώταν οὔτε που βρισκόταν, οὔτε ἄλλο τίποτα ἔβλεπε καλὰ ἔμπρὸς του, και ἀντὶ να ὀρμήση στὴ σκάλα, ὀρμησε τυφλά, ἀντίθετα, ἀνεβαίνοντας τὸ πεζούλι που κάτω σὰ στόμα Ἄδη βρισκόταν ἔσσεπη ἢ βαθεῖα εἰσόδος ὑπογείου!..

Κάτω χτυπημένος ἐσπάραξε χωρὶς να μπορῆ να βγάλλῃ μιλιὰ. Ἄλλὰ ἡ ἐνθύμηση αἰώμα δὲν τὸν ἄφινε, τὰ δράματα μᾶς ζωῆς, που εἶχε περάσει και ἡ κόρη ἢ γλυκεῖα ἔσκυβε ἀπὸ πάνω του και τὸν κύταζε, τώρα, θλιμμένα. Και καθὼς ἦταν ἔτοιμος να σβύση, και τὸ αἷμα τὸν πλημύριζε, ἔσκυψε ἀκόμα ἢ κόρη κείνη, που τοῦ θύμιζε περασμένη, θεῖα αγάπη, και τὸν φίλησε, ἀλλὰ δὲν ἦταν πια αὐτὴ, ἦταν ἡ κόρη, που εἶχε τὴν ἀδελφή με τὴ βραχνή φωνή και που εἶχε ἀγαπήσει, όταν ἔμπαινε στὸν κόσμο!..

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ



Η ΚΑΘΕΚΥΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΟΡΗΚΤΟΥ "Γ. ΑΒΕΡΩΦ", τὴν 21 Φεβρουαρίου εἰς τὰ ναυπηγεῖα Ὀσλάνδου τοῦ Λιβέρνου
ΦΩΤΟΓΡ. Κ. ΑΒΕΝΙΑΚΑΡ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ *

Β) Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Όσα έως τώρα είπα, κύριοι, υποθέτω, ότι ἀρκούν, *ὡς γενικαί γραμμαί*, διὰ τὰ μαθηματικά. Ὑποσχέθη ἐντούτοις νὰ σας ὁμιλήσω καὶ διὰ τὴν σημερινὴν παγκόσμιον μαθηματικὴν κίνησιν ἄλλα ἢ το ἀνάγκη νὰ προταχθῶν, ὅσα πρὶν ἀνέφερα, διὰ τὰ ἐξηγηθῶν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους τὰ τελευταῖα 50 ἔτη, προπάντων ὅμως τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, δηλ. *μαζὶ με τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα*, ἡ παγκόσμιος μαθηματικὴ κίνησις, ἀπὸ μικρὰ καὶ μεμονωμένη καὶ ἀνοργάνωτος, ὅπως πρὶν ἦτο, ἐφθασεν εἰς σημεῖον ἀκμῆς, προηγουμένως ἀνεπίστου. Εἰς *πενήντα* ἔως *ἑξήντα* ὑπολογίζονται σήμερον τὰ κυριώτερα μαθηματικά περιοδικὰ τοῦ κόσμου, εἰς *ὑπερχιλίους* οἱ μαθηματικοὶ, πού διαρκῶς προάγουν τὴν ἐπιστήμην, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὰς πολλὰς μυριάδας, πού τα ἐξασκοῦν ἀπλῶς ὡς ἐπάγγελμα. Καὶ ἡ ἀκμὴ αὐτῆ, εἶναι τόσον περισσότερον ἀξιοθαύμαστος, ὅσον τὰ μαθηματικά, ἴσα-ἴσα ἐπειδὴ ἡ ἀξία των ἀπὸ *ὀλιγίστους* ἐννοεῖται, καὶ ὡς *ἐπάγγελμα* εἶναι ἀπὸ τὰ ὀλιγώτερον προσοδοφόρα καὶ ὡς *ἐπιστήμη* δὲν εἶχαν πρὶν, οὔτε ἀκόμη ἔχουν τόσην ὕλην καὶ ἠθικὴν ὑποστήριξιν, ὅσην ἀξίζουν, οὔτε ἀπὸ τὰς κυβερνήσεις οὔτε ἐν γένει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἄν δὲ τὰ μαθηματικά εἶναι *ἅντα*, οἱ μαθηματικοὶ ὅμως δὲν εἶναι βέβαια τοιοῦτοι καὶ τὰ βιβλία, τὰ περιοδικὰ, τὰ συνέδρια ἀπαιτοῦν καὶ *ὕλην* ὅσην...

Τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα, (περὶ τῆς μὴ πολιτισμένης δὲν χρειάζεται νὰ κάμωμεν ἐδῶ λόγον) εἰμποροῦμεν νὰ τὴν διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο (τὸ *ὀλιγώτερον* ἀκόμη δυστυχῶς), πού πρωτοστατεῖ καὶ προηγείται εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ γενικῶς, καὶ εἰς τὸ μέρος, τὸ *πολὺ πολυπληθέστερον*, πού παρακολουθεῖ μόνον, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, τὸ πρῶτον. Εἰμποροῦμεν νὰ παραβάσωμεν τὸ πρῶτον μετὰ καθηγητὴν, τὸ δεύτερον μετὰ μαθητὴν εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ διαίρεσις αὐτῆ δὲν εἶναι τόσον ὀξεῖα καὶ σαφῶς ὀρισμένη — ὁ μαθητὴς τῆς σήμερον γίνεται πολλὰκις ὁ καθηγητὴς τῆς αὔριον —, ἐντούτοις εἶναι ἀρκετὰ ὀρατῆ. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει μετὰ τὸν πολιτισμὸν ὀλόκληρον, συμβαίνει καὶ μετὰ τὰ μαθηματικά. Τὸ μέρος τῆς ἀνθρωπότητος, πού πρωτοστατεῖ καὶ προηγείται εἰς τὴν μαθηματικὴν πρόοδον, ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὰ ἑξῆς μεγάλα ἔθνη: τοὺς Γερμα-

νοὺς, τοὺς Γάλλους καὶ — κατόπιν — τοὺς Ἴταλοὺς ἐν *μεταίχμιον* μεταξὺ τῶν δύο κατηγοριῶν εἰμποροῦμεν νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἀποτελοῦν οἱ Σκανδιναβοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Ἑλβετοί, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ῥώσοι αὐτοὶ ὅλοι εἶναι τρόπον τινὰ καὶ καθηγηταὶ καὶ μαθηταὶ συγχρόνως εἰς τὴν δευτέραν τέλος κατηγορίαν εἰμποροῦμεν νὰ κατατάξωμεν ὅλα τ' ἄλλα ἔθνη — ἀνεξαρτήτως, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴν τυχὸν ὑπαρξίν, εἰς καθὲν ἀπὸ αὐτὰ, ὀλίγων μεμονωμένων ἐξαιρέσεων μαθηματικῶν, πού προάγουν τὴν ἐπιστήμην.

Τὰ δύο λοιπὸν προτείνοντα μαθηματικά ἔθνη τοῦ κόσμου εἶναι σήμερον, ὅπως εἶπα, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ποῖοι ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι οἱ *πρῶτοι*; Ἄλλοτε (πρὸ 100 ἐτῶν) βεβαίωτα οἱ Γάλλοι. Σήμερον, ὑπὸ ἐποψιν μὲν ποσοῦ παραγωγῆς ὀρισμένως οἱ Γερμανοί, ὑπὸ ἐποψιν δὲ ποιοῦ; ἡ ἀπάντησις εἶναι πολὺ δύσκολος σύμφωνα μετὰ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα τῶν Γάλλων (ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει, ἂν καὶ φαίνεται ὁ ἴδιος, λαμβάνει ὅμως ποικίλας ἀποχρώσεις ἀναλόγως τῆς ἐθνικῆς ἰδιοφυΐας κάθε λαοῦ), σύμφωνα μετὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἐτοιμότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνυπομονησίαν καὶ τὴν ἀμεθοδίαν τοῦ Γάλλου, ἔχουν οἱ Γάλλοι μαθηματικὸς γονίμους εἰς ἰδέας, εἰς ἐγκυκλοπαιδικότητα ἐντὸς τῆς ἐπιστήμης (καὶ παράδειγμα ἔσχον ἀποτελεῖ ἡ μεγαλύτερα ἴσως σημερινῆ μαθηματικῆ ἰδιοφυΐα τοῦ κόσμου, ὁ Poincaré: ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος μαθηματικὸς, ὁ μεγαλύτερος ἀστρονόμος, ὁ μεγαλύτερος φυσικός, ἴσως καὶ ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος φυσικοφιλόσοφος) ἐν τοῖσις ὡς πρὸς τὴν μεθοδικότητα, τὴν βαθεῖαν εἰδικένον εἰς ὀρισμένους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐπιμονὴν ὑπερτεροῦν οἱ Γερμανοὶ καὶ ὡς παράδειγμα ἀρκεῖ νὰ σας ἀναφέρω, ὅτι, ἐνῶ πρὸ δέκα ἀκόμη περὶπου ἐτῶν ἡ *Ἀπειροστικὴ Γεωμετρία* ἦτο κυρίως τῶν Γάλλων μαθηματικῶν ἐνασχόλησις καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς γαλλικὰ ἦσαν τὰ περὶ αὐτῆς βιβλία, τὴν στιγμὴν ὅμως αὐτῆν, πού σας ὁμιλῶ, *γερμανικὰ* εἶναι τὰ καλύτερα ἔγχειριδια Ἀπειροστικῆς Γεωμετρίας: τὸ τοῦ Scheffers καὶ τὸ τοῦ Lilienthal. Κάπου ἐδιάβασα, ὅτι «ὁ Γάλλος *δημιουργεῖ* καὶ ὁ Γερμανὸς *οργανοποιεῖ*» καὶ πραγματικῶς, νομίζω, ὅτι αἱ δύο αὐτὰ λέξεις χαρακτηρίζουν πολὺ καλά τὸ πρᾶγμα. Διὰ τὸν Γάλλον βέβαια ἡ γερμανικὴ συστηματοποίησις εἶναι «*σχολαστικότης*», ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Γερμανὸν ἡ γαλλικὴ εὐσεροφία εἶναι «*ἐπιπολαιότης*» ὅλα εἶναι σχετικὰ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. . .

Εἰς τὰ 22 πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας καὶ τὰ 15 τῆς Γαλλίας διδάσκονται ὅλοι οἱ κλάδοι

τῶν μαθηματικῶν, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐδῶ μόνον κατ' ὄνομα μᾶς εἶναι γνωστοί π. χ. ὁ νεώτατος κλάδος τῆς Θεωρίας τῶν Συνόλων (Mengenlehre) καὶ ἀπὸ τὰς ἐφαρμογὰς τὰ *Μαθηματικά τῶν Ἀσφαλειῶν* (Versicherungsmathematik). Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἐκεῖ μόνον οἱ καθηγηταὶ τῶν πανεπιστημίων, πού προάγουν τὰ μαθηματικά καὶ οἱ καθηγηταὶ τῶν πολυτεχνείων καὶ τῶν ποικίλων μέσων σχολείων ὅλοι σχεδὸν φιλοτιμοῦνται νὰ ἐργάζονται πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης. Δὲν πρόκειται βέβαια ἐδῶ νὰ σας ἀπαριθμήσω τὰ δνόματα ὄλων τῶν σημερινῶν μαθηματικῶν τῆς Γερμανίας, ἀρκετὸν εἶναι νὰ σας ἀναφέρω τὰ παγκόσμια δνόματα τοῦ Klein, τοῦ Hilbert, τοῦ Schwarz. . . Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ εἰς τὰ μαθηματικά περιοδικὰ πρωτεύει ἡ Γερμανία τὸ μεγαλύτερον τοιοῦτο — ἐν ἀπὸ τὰ παλαιότερα συγχρόνως — εἶναι τὸ λεγόμενον τοῦ Crelle: «Journal für reine und angewandte Mathematik» (Περιοδικὸν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἐφαρμοσμένων μαθηματικῶν), ἔρχονται ἔπειτα τὰ «*Μαθηματικά Χρονικά*» (Mathematische Annalen), τὸ περιοδικὸν τῆς «*Ἐνώσεως τῶν γερμανῶν μαθηματικῶν*» (Deutsche Mathematiker-Vereinigung) καὶ τόσα ἄλλα, πού θὰ ἦτο κουραστικὸν νὰ τ' ἀναφέρω. Ἐἰς δὲ τὴν Γαλλίαν ἐκδίδονται τὸ «Journal de mathématiques pures et appliquées», τὸ «Journal de l'École Polytechnique», τὸ «Bulletin de la Société Mathématique de France», τὸ «Bulletin des Sciences mathématiques» τοῦ Darboux, κτλ. Ἀπὸ δὲ τοὺς Γάλλους μαθηματικοὺς θὰ σας ἀναφέρω μόνον, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἤδη μνημονευθέντα Poincaré, τὰ δνόματα τῶν Darboux, Painlevé, Picard, Appel, Kőnigs, Goursat, Borel, Hadamard. . .

Εἰς τὴν πρωτοπορίαν τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Γάλλων ἀκολουθοῦν κατὰ πόδας, ὅπως εἶπα, οἱ Ἴταλοὶ εἶναι πραγματικῶς ἀξιοσημείωτος ἡ εἰς τὰς μαθηματικὰς θεωρίας, καὶ μάλιστα τὰς περισσότερον ἀφρησιμένας, ἔκτατος ἐλπίσεως τῶν Ἴταλῶν δνόματα μαθηματικῶν Ἴταλῶν ἀρκοῦμαι νὰ σας ἀναφέρω ὀλίγιστα ἀπὸ τὰ πάμπολλα, τὰ παγκοσμίου φήμης μόνον: τοῦ Bianchi, τοῦ Beltrami, τοῦ Dini, καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς τοῦ Veronese, τοῦ Cesàro, τοῦ Gino Loria, τοῦ Vito Volterra, τοῦ Levi Civita κτλ. Περιοδικὰ μαθηματικά ἐπίσης ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἰταλίαν πάμπολλα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ «*Annali di Matematica pura ed applicata*» (Χρονικά τῶν καθαρῶν καὶ ἐφαρμοσμένων Μαθηματικῶν), τὰ «*Rendi-*

conti del Circolo Matematico di Palermo» (Πρακτικά τοῦ Μαθηματικοῦ Κόκλου τοῦ Παλέρμου), τὸ «*Periodico di Matematica*» κτλ.

Εἰς λόγος βέβαια ἐξηγῶν τὴν ἑκατοντὸν αὐτὴν ἐπίδοσιν τῶν Ἴταλῶν εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις πολλῆς βιομηχανίας, ἡ ὅποια ἔλλειψις ἔχει ὡς ἀμεσον ἀκολούθημα, ὅτι πολὺ περισσότερον ποσοδὸν τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ τοὺς νέους ἐπιδίδονται εἰς τὰς θεωρητικὰς σπουδὰς πᾶρα πολὺ δυσανάλογον μάλιστα μετὰ τὰς ὕλην τῆς χώρας συνθήμας, εἰς τρόπον, ὥστε οἱ Ἴταλοὶ μαθηματικοὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ πανεπιστημίων γενικῶς ν' ἀμείβονται γλισχρότατα, καὶ τοῦτο πάλιν, ὁσάκις εὐρον θέσιν — πρᾶγμα ὄχι εὐκόλον! Ἄλλ' ἡ ὑπέρβασις αὐτῆ τῆς *φυσιολογικῆς* — ἃς εἰπωμεν — ἀναλογίας τοῦ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ποσοῦ τῶν σπουδαζόντων τὰ μαθηματικά ὡς ἐπάγγελμα δὲν ἀρκεῖ βέβαια νὰ ἐξηγήσῃ τὴν παραγωγὴν τόσων *καλῶν* μαθηματικῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πολλὰ ἄλλα χῶρα, καὶ αὐτὰ χωρὶς σπουδαίαν βιομηχανίαν, ἔχουν ὑπερπαραγωγὴν *διδασκῶν*, χωρὶς καθόλου νὰ ἔχουν καὶ ὑπερπαραγωγὴν ἐπιστημόνων! Πισθάνον λοιπὸν νὰ ἔχουν οἱ Ἴταλοὶ ἐθνικὴν μαθηματικὴν ἰδιοφυΐαν ὅπως ὑπάρχουν ἀτομικαὶ ἰδιοφυΐαι, ἴσως ὑπάρχουν καὶ *ἐθνικαί*.

Μετὰ τὰ τρία αὐτὰ ἔθνη ἔρχονται, ὅπως εἶπα, οἱ Σκανδιναβοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Ἑλβετοί, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ῥώσοι. *Εἰς τὴν Σκανδιναβίαν* τὰ μαθηματικά καλλιεργοῦνται, καθὼς καὶ κάθε ἄλλη πνευματικὴ ἐνασχόλησις, μετὰ πολλῆν ὄρεξιν. Εἰς τὴν Στοκχόλμην ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν εἰς τὸ *ἐλεύθερον πανεπιστήμιον* (Högskola) καθηγητὴν κ. Mittag-Leffler τὰ «*Acta Mathematica*» (Μαθηματικά Πραγμαγμένα), περιοδικὸν ὄχι τοπικόν, οὔτε συνηδικὰ γραφόμενον, ἀλλ' εἰς τὰς τέσσαρας διεθνεῖς μαθηματικὰς γλώσσας (γαλλικὴν, γερμανικὴν, ἀγγλικὴν, ἰταλικὴν), καὶ ἐν *μεταξὺ τῶν 4-5 σπουδαιότερων τοῦ κόσμου*. Εἰς τὴν Κοπεγχάγην ἐκδίδεται ἐν τοπικὸν περιοδικόν, τὸ «*Nyt Tidsskrift for Matematik*» (Νέον Περιοδικὸν τῶν Μαθηματικῶν). Μαθηματικοὶ δὲ σκανδιναβοὶ διεθνῶς γνωστοὶ εἶναι, μεταξὺ πολλῶν, ὁ Petersen, ὁ Zeuthen, ὁ Nielsen, ὁ Mittag-Leffler, ὁ Bäcklund, ὁ Eneström, ὁ Lindelöf, (εἰς τὸ Helsingfors). — Ἀπὸ τὰς τρεῖς σκανδιναβικὰς χώρας περισσότεραν ἐθνικὴν μαθηματικὴν ἰδιοφυΐαν φαίνεται νὰ ἔχη ἡ Νορβηγία αὐτῆ τοῦλάχιστον παρήγαγε ἐντὸς ἐνὸς μόνον αἰῶνος, τοῦ 19^{ου}, δύο ἀπὸ τὰς *μεγίστας μαθηματικὰς ἰδιοφυΐας*: τὸν Niels Henrik Abel καὶ τὸν Sophus Lie. — Καὶ εἰς τὰ *ὀλλανδικὰ* καὶ τὰ *βελγικὰ* πανεπιστήμια (εἰς τὰ δεύτερα μετὰ ἀρκετὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐν γένει βελγικὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν πολὺ κατωτέραν τῆς ὀλλανδικῆς) μετὰ πολλὴν ζήλῶν καλλιεργοῦνται τὰ μαθηματικά.

* Πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι καὶ ἐδῶ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπόμενα συστηματικῶς, χάριν συντομίας, παραλείπω ν' ἀναφέρω τὰ πρακτικά καὶ λοιπὰς δημοσιεύσεις τῶν ἀκαδημαϊκῶν κτλ. πού περιέχονται, μεταξὺ ἄλλων, καὶ μαθηματικὰς ἐργασίας καὶ ἀνακοινώσεις.

αναφέρω τὰ ὀνόματα μόνον τῶν γνωστοτέρων μαθηματικῶν, τῶν Ὀλλανδῶν: Schoute, Cardinaal κτλ. καὶ τῶν Βέλγων: Mansion καὶ Neuberg· καθὼς καὶ τὰ ὀνόματα δύο μόνων μαθηματικῶν περιοδικῶν, τοῦ ὀλλανδικοῦ «Nieuw Archief voor Wiskunde»¹ (Νέον Ἀρχεῖον τῶν μαθηματικῶν) καὶ τοῦ βελγικοῦ «Mathesis» (Μάθησις). — Οἱ Ἑλβετοὶ μαθηματικοὶ εἰμποροῦν νὰ ὑπαχθῶν ἀντιστοίχως εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν γερμανικὴν ἐπιστήμην, εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι αἱ εἰς τὰ ἑλβετικά πανεπιστήμια καθηγεσῖαι εἶναι συνήθως μεταβατικῶς μόνον σταθμῶς διὰ τὴν εἰς γαλλικὰ ἢ γερμανικὰ πανεπιστήμια «προσαγωγή» (τὸ ἴδιον δὲ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς Γερμανοὺς τῆς Αἰσθρίας, οἱ ὅποιοι ὁμως πρέπει νὰ ὑπαχθῶν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν ὑπερούντων ἔθνῶν).

Ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς παρουσιάζουν οἱ Ἄγγλοι ἔχον βέβαια παραγάγει τὸν Newton καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸν Cayley· ἀλλὰ σήμερον εἶναι ἐν γένει πτωχότατοι εἰς τὰ καθάρᾳ μαθηματικά· οὔτε κατὰ τὸ ποῖόν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀκόμη ὥς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς μαθηματικῆς τῶν παραγωγῆς κατέχουν οἱ Ἄγγλοι τὴν θέσιν, ποὺ ἦτο φυσικὸν νὰ κατέχουν, παρ' ὅλους τοὺς 3-4 ἀξιότους φήμης μαθηματικούς, π. χ. τὸν Forsyth· οὔτε μαθηματικὸν περιοδικὸν σπουδαῖον, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ μεγάλα γαλλικά, γερμανικά καὶ ἰταλικά, ἔχουν οἱ Ἄγγλοι τὴν εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐν γένει σπουδὰς (καθὼς καὶ τὴν σχολικὴν ὁργανώσιν) καθυστερησίν τῶν αὐτῆν αἰσθάνονταί καὶ οἱ ἴδιοι καὶ δὲν διστᾶζον μάλιστα καὶ φανερὰ νὰ τὴν ἀναφέρουν (πρὸς τὸ βιβλίον τοῦ Perry, «England's neglect of Science» — Ἡ παραμέλησις τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὴν Ἄγγλιαν). — Ὁ λόγος τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, τῆς παραμέλησεως δηλ. τῶν θεωρητικῶν ἐν γένει σπουδῶν (τὸ ὅποιον — εἰς μικρότερον ὁμως μέτρον — παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν) εἶναι ὁ ἴδιος, ἢ, καλύτερα, ὁ ἀντίστροφος τοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν: οἱ Ἄγγλοι δηλ. ἔχουν κατ' ἐξοχίην ἐπιδοθῆ εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὰ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα ἐν γένει, καὶ φυσικὰ παραμελοῦν καὶ ὑποτιμοῦν τὴν θεωρίαν. Ἀπόδειξις, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, καὶ ὄχι μαθηματικὴ ἀνιδιοφυΐα τῶν Ἄγγλων, εἶναι — ἐκτὸς τῆς παραγωγῆς ἐνός Newton! — ὅτι ὅπου ἡ θεωρία συνδέεται μὲ τὸ πείραμα καὶ ἔχει καὶ πρακτικὰς ἐφαρμογὰς, οἱ Ἄγγλοι ἀμέσως μεγαλοφυοῦν· π. χ., ὁμοῦ μὲ τοὺς Ὀλλανδοὺς Van't Hoff καὶ Lorentz, ἔχουν αὐτοὶ

¹ Ἐδῶ εἰμποροῦμεν νὰ σημειώσωμεν, ὡς περιεργον, ὅτι μόνον οἱ Ὀλλανδοὶ, μεταξὺ ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, δὲν μεταχειρίζονται τὸν διεθνή ὄρον «Mathematiek», ἀλλὰ τὸν «Ἐπιστήμην τῆς (κατ' ἐξοχίην) γνώσεως»: Wiskunde (= γερμ. Wissenskunde) καὶ ὁ μαθηματικὸς ὀνομάζεται ὀλλανδικά: «Wiskunstenaar».

τοὺς μεγαλυτέρους μαθηματικοφυσικούς τοῦ κόσμου (Lord Kelvin (Rayleigh) κτλ.).

Παραπλεύρως μὲ τοὺς Ἄγγλους εἰμποροῦμεν νὰ κατατάξωμεν, ἔπειτα ὁμως ἀπὸ αὐτοὺς, τοὺς Ἀμερικανοὺς (τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν), οἱ ὅποιοι ἐντούτοις, ἐπειδὴ καὶ χρῆμα διαθέτουν ἀφθονον καὶ ὄρεξιν νὰ φθάσουν τὴν Εὐρώπην εἰς τὰς ἐπιστήμας ὄχι μικροτέραν ἔχον, γρήγορα θὰ περάσουν τοὺς Ἄγγλους, ἴσως καὶ ἄλλους λαοὺς ἀκόμη! Μαθηματικὸν σπουδαῖον τῆς Ἀμερικῆς σὰς ἀναφέρω μόνον τὸν Osgood καὶ περιοδικὰ τὸ «American Journal of Mathematics» (Ἀμερικανικὸν Μαθηματικὸν Περιοδικόν) καὶ τὰς «Transactions» καὶ τὸ «Bulletin of the American Mathematical Society» (Ἐργασίαι καὶ Δελτίον τῆς Ἀμερικανικῆς Μαθηματικῆς Ἐταιρείας). — Ἐρχόμεθα κατόπιν εἰς τοὺς Ρώσους, οἱ ὅποιοι (καθὼς καὶ ὅλοι οἱ Σλαῖοι) εὐρίσκονται, ὅπως γνωρίζετε, ἀρκετὰ μακρὰν ἀπόμην ἀπὸ τὸν δυτικὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. ἔχουν αὐτοὶ 9 πανεπιστήμια, ἀρκετὰ πανεπιστημιακὰ μαθηματικὰ βιβλία, ὀλίγους ὁμως μαθηματικὸς σπουδαίους καὶ κανὲν σπουδαῖον περιοδικόν. (Ὁ περίφημος Lobatschewskij, ὁ ἰδρυτῆς τῆς Μη Ἐὐκλείδειον Γεωμετρίας, ἀνήκει εἰς πολὺ παλαιότεραν ἐποχὴν).

Μένει τέλος ἡ δευτέρα ἐκείνη κατηγορία τῶν ἔθνῶν, τὰ ὅποια ἀκολουθοῦν μόνον ἐν γένει, ἢ τοῦλάχιστον προσπαθοῦν ν' ἀκολουθοῦν τὴν μαθηματικὴν πρόοδον καὶ νὰ μένουν εἰς ἐπαφήν, ἢ σχεδόν, μὲ τὰ ἄλλα, τὰ προηγούμενα· εἰς τὰ τοιαῦτα ἔθνη χρειάζονται κατὰ πρῶτον μὲν ὀλίγοι ἱκανοὶ μαθηματικοί, ποὺ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μετοχετεύσουν εἰς αὐτὰ τὰς νεωτέρας θεωρίας καὶ τὴν νέαν κίνησιν, ἔπειτα δὲ ἐν περιοδικόν, ὄργανον ὄχι τόσον, κατ' ἀρχὰς τοῦλάχιστον, τῆς προαγωγῆς τῆς ἐπιστήμης, ὅσον τῆς διαδόσεως αὐτῆς εἰς τοὺς ὀπωδῆποτε καταγινομένους μὲ τὰ μαθηματικά, ὄργανον πρὸς ἐκσυγχρονισμόν τῶν μὲ τὰ μαθηματικά ἀσχολουμένων ἐντὸς τοῦ ἔθνους τούτου, δηλ. πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἐπιπέδου, ἕως νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφήν μὲ τὸ μέγαλον διεθνὲς μαθηματικὸν πνεῦμα. Πῶς καὶ διατὶ τὰ ἔθνη αὐτὰ δὲν εὐρίσκονται ἀπὸ τώρα εἰς τὴν ἰδίαν μὲ τ' ἄλλα ἀκμῆν, δὲν εἶναι οὔτε τόσον εὐκόλον νὰ ἐξηγηθῆ, οὔτε ἔχει τὸν ἴδιον λόγον παντοῦ· τρεῖς κατηγορίας αὐτῶν εἰμποροῦμεν ἴσως νὰ διακρίνωμεν τὴν πρῶτην: τῶν ἔθνῶν, ποὺ παρήκμασαν καὶ προσπαθοῦν ἐκ νέου ν' ἀκμάσουν, τὴν δευτέραν: τῶν ἔθνῶν, ποὺ πρῶτην φορὰν προσπαθοῦν νὰ ἐκπολιτισθοῦν, καὶ τὴν τρίτην: τῶν ἔθνῶν, τὰ ὅποια, ἔχοντα ἀπὸ πρὶν ἰδικὸν τῶν πολιτισμῶν, προσπαθοῦν τώρα νὰ τὸν ἀφομοιώσουν μὲ τὸν εὐρωπαϊκόν. Τῆς πρῶτης κατηγορίας ἔθνη ἔχομεν εἰς τὴν Εὐρώπην τοὺς Πολωνοὺς, τοὺς Ἰσπανοὺς, τοὺς Πορτογάλους, τοὺς Ἕλληνας,

τῆς δευτέρας δὲ τοὺς λοιποὺς Σλαῶνους (ἐκτὸς τῶν Ρώσων καὶ τῶν Πολωνῶν), τοὺς Οὐγγροὺς καὶ τοὺς λαοὺς τοῦ Αἰμου.

Εἰς τὴν Πολωνίαν, ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει εἶναι καὶ σήμερον ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἠωσικόν καὶ τὰ μαθηματικά ὄχι ἐντελῶς ἀσήμαντα εἰς τὴν Βαρσοβίαν ἐκδίδονται τὰ «Prace Matematyczne-fizyczne» ἀπὸ τὸν Dickstein καὶ ἄλλους μαθηματικούς καὶ βιβλία μαθηματικὰ ἀνώτερα ὑπάρχοντα πολλὰ εἰς τὴν πολωνικὴν γλῶσσαν. Καὶ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν δὲ (ἂν καὶ οἱ Οὐγγροὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν καὶ τόσην ἰδιαιτέραν ἰδιοφυΐαν διὰ τὰ γράμματα) ἐκδίδονται τὰ «Mathematische Berichte aus Ungarn» (Μαθηματικαὶ Ἀνακωνώσεις ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν) καὶ ὑπάρχοντα μερικοὶ καλοὶ μαθηματικοὶ (König, Rados, Fejér). (Οἱ δύο (πατὴρ καὶ υἱὸς) Bolyai, οἱ ἀνεξαρτήτως τοῦ Lobatschewskij ἀνακαλύψαντες τὴν Μη Ἐὐκλείδειον γεωμετρίαν, ἀνήκουν εἰς πολὺ παλαιότεραν ἐποχὴν). Θλιβερόν ὁμως εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν στραφῶμεν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν· τὸ ἔθνος αὐτὸ τὸ παρηκμασμένον καὶ λιπόθυμον κάμνει καὶ εἰς τὰ μαθηματικά, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τ' ἄλλα, ματαίως προσπαθείας ν' ἀνεγερθῆ· δέκα «πανεπιστήμια» ἔχει ἡ Ἰσπανία καὶ ὁμως δὲν ἔχει καλὰ-καλὰ ἓνα μαθηματικὸν ἄξιον λόγου — ἂν ἔξαιρέσωμεν τὸν Zoel G. de Galdeano ἴσως — καὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια τῶν Ἰσπανῶν (τὰ 60 καὶ πλέον τῶν ἰσπανοφώνων) δὲν εἰμποροῦν νὰ συντηρήσουν ἐν μόνιμον μαθηματικὸν περιοδικόν, ἔστω καὶ μικρὸν καὶ τοπικόν· τὸ ἐν διαδέχεται τὸ ἄλλο («El Progreso Matemático» (Ἡ μαθηματικὴ πρόοδος), «Revista de Matemáticas» (Ἐπιθεώρησις τῶν μαθηματικῶν) κτλ.) καὶ ὅλα σβύνουν μετὰ ἕξ μῆνας ἢ ἐν ἔτος: ποῖον ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ θέαμα εἰς τὴν Πορτογαλίαν· ὅπως εἰς ὅλα, καὶ εἰς τὰ μαθηματικά εἶναι οἱ Πορτογάλοι δραστηριώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀνατολικούς τῶν γείτονας· ἐκεῖ ἄλλοτε ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἔξεδίδετο τὸ «Jornal das Sciencias Mathematicas e Astronomicas» (Περιοδικὸν τῶν μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομικῶν Ἐπιστημῶν) ἀπὸ τὸν καλύτερον Πορτογάλον μαθηματικόν F. Gomes Teixeira καὶ τώρα ἐκδίδονται τακτικώτατα ἀπὸ τὸν ἴδιον τὰ «Annaes Scientificos da Academia Polytechnica do Porto» (Ἐπιστημονικὰ Χρονικά τῆς Πολυτεχνικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πόρτου). Περὶ τῶν λοιπῶν ἔθνῶν τῶν ὀπωδῆποτε καλλιεργούντων τὰ μαθηματικά, δὲν θὰ σας ἀναφέρω τίποτε, διὰ νὰ μὴ σας κουράσω περισσότερο, ἀφοῦ ἄλλωστε δὲν ἔχω καὶ τίποτε ἐξαιρετικόν νὰ μνημονεύσω ἄξιον μόνον σημειώσεως εἶναι ἴσως, ὅτι, ἐνῶ εἰς τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀννηρώσεως καὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς

μαθηματικῆς κινήσεώς των, ἐντούτοις, διὰ πολλοὺς καὶ ποιικίλους λόγους, ἢ διόλου ἢ πολὺ ὀλίγη ἐργασία γίνεται διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. — Παραδείγματα τέλος ἔθνῶν, τὰ ὅποια, ἀναπτύξαντα ἄλλοτε χωριστὰ ἰδικὸν τῶν πολιτισμῶν, προσπαθοῦν τώρα νὰ τὸν ἀφομοιώσουν μὲ τὸν ἀνώτερον σημερινόν τῆς Εὐρώπης, ἔχομεν τοὺς Ἰνδοὺς καὶ προπάντων τοὺς Ἰάπωνας, ποὺ καὶ μαθηματικὸν περιοδικὸν ἔχον ἤδη ἀποκτήσει...

Ἡ ἐπισκόπησις αὐτῆς τῆς σημερινῆς παγκοσμίου μαθηματικῆς κινήσεως, ἂν καὶ χάριν συντομίας συντομωτάτη καὶ ἀτελεστάτη, εἶναι μολαταῦτα ἀρκετῆ, διὰ νὰ μας φέρῃ εἰς τὰ ἐπόμενα συμπεράσματα: βλέπομεν, ὅτι παντοῦ εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον ὑπάρχει σήμερον μία τάσις, ὁλονὲν μεγαλυτέρα, πρὸς ἀνύψωσιν ὄχι μόνον τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιστημόνων, καὶ πρὸς μίαν ἐνιαίαν ὁργανώσιν ὁλοκλήρου τῆς μαθηματικῆς κινήσεως τοῦ κόσμου· ἄλλοτε, — καὶ ὄχι πρὸ πολλῶν χρόνων — κάθε ἔθνος εἰργάζετο ἰδιαιτέρως, ὄχι σπανίως δὲ συνέβαινεν ἡ ἐργασία τοῦ ἐνός νὰ ἔμεινεν ἀπαρατήρητος ἢ ἀγνωστος εἰς τ' ἄλλα, εἴτε ἀπὸ ἀγνοίαν τῆς γλώσσης (ὅπως π. χ. ἐπανειλημμένως συνέβη μὲ τὰ ρωσσικά), εἴτε ἀπὸ ἄλλους λόγους. Σήμερον ὁμως ὅλη ἡ μαθηματικὴ κίνησις εὐρίσκειται — ὡς εἶπωμεν — εἰς ἐπαφήν: σήμερον ἐκδίδονται περιοδικὰ, κατὰ τάξιν ὅλων τῶν μαθηματικῶν δημοσιεύσεων καὶ πρὸ πάντων τῶν διατριβῶν (τοιαῦτα εἶναι τὸ Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik) (Ἐπιτηρίδις τῶν προόδων τῆς Μαθηματικῆς), ἢ «Revue Semestrielle des Publications Mathématiques», ποὺ ἐκδίδεται εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, τὸ «Bulletin» τοῦ Darboux, τὸ «Bolletino» τοῦ «Circolo Matematico» τοῦ Παλέρμου κτλ.). ἐκδίδονται περιοδικὰ διεθνή ἀσχολουμένα εἰδικῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν (π. χ. «L'Enseignement Mathématique» τῆς Γενεύης), εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μαθηματικῶν (π. χ. Bibliotheca Mathematica τῆς Στοκχόλμης)· οἱ μαθηματικοὶ προσπαθοῦν ὁλονὲν περισσότερον νὰ γνωρίσουν καὶ τὰ ἔργα τῶν καὶ ἀλλήλων· ἐν μαθηματικῶν περιοδικῶν: «L'Intermédiaire des Mathématiciens» προσπαθεῖ νὰ χρησιμεύῃ ὡς εἶδος γραπτῆς ἐπιστημονικῆς συνδιαλέξεως τῶν μαθηματικῶν, μ' ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις παντὸς εἶδους· κατὰ τετραετίαν γίνονται μαθηματικὰ συνέδρια διεθνή, ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς πρωτεύουσας καὶ συντόμως, εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῆ, ὅτι ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται ἐν παγκόσμιον μαθηματικὸν ἐγῶ.

Τὰ μαθηματικά, κύριοι, δὲν ἔχουν πατρίδα· ἐλάττωμα βέβαια αὐτὸ εἰς τὰ μάτια τῶν πολλῶν· προτέρημα ὁμως ἴσως εἰς τὴν κρίσιν τῶν ὀλίγων

αν κατά τον Ibsen η ιδέα της πατρίδος αποτελεί μίαν προσωρινήν μόνον κατάστασιν της ψυχικής ζωής της ανθρωπότητας, τα μαθηματικά συντίθενται εις την ένωσιν της ανθρωπότητας περισσότερον από κάθε άλλην επιστήμην· οί μαθηματικοί περισσότερον ίσως από όλους τους άλλους ομοτέχνους, αισθάνονται, ότι *κοινά* αντικείμενα πνευματικής ένασχολήσεως και κοινός τρόπος του σκέπτεσθαι τους συνδέει, αδιάφορον αν ο εις εφύσκειται εις το Βερολίνον, ο άλλος εις το Λονδίνον, ο άλλος εις την Ρώμην· αν ο εις έκφραξη τας μαθηματίας του σκέψαι γαλλικά, ο άλλος σουηδικά, ο άλλος έλληνικά. Απαμβλύνει λοιπόν η μαθηματική αυτή ένότης, ομοού, έννοείται, με πολλάς άλλας τοιαύτας διεθνείς τάσεις της ανθρωπότητας, τα έθνικά πάθη και μίση και έμποτιζει τον άνθρωπον την ιδέαν, ότι υπεράνω από την έννοιαν της πατρίδος υπάρχει η γενικωτέρα της εργαζομένης ανθρωπότητας...

Αλλ' αν τα μαθηματικά δεν έχουν πατρίδα, ο μαθηματικός όμως, ο σημερινός τουλάχιστον, έχει ως άνθρωπος είναι φυσικόν, χωρίς να μισή τ' άλλα έθνη, να αισθάνεται κάποιαν ιδιαίτεραν συμπάθειαν διά το έθνος εκείνο, εις το όποιον ανήκει και η συμπάθεια αυτή του επιβάλλει και καθήκοντα τοπικά: παραλλήλως με την παγκόσμιον προαγωγήν της επιστήμης, να προσπαθή να προάγη και το μαθηματικόν επίπεδον και την μαθηματικήν κίνησιν του τόπου του. Διά την τοπικήν αυτήν προαγωγήν των μαθηματικών εις έν ώρισμένον έθνος δεν σημαίνει τόσο πολύ η ύπαρξις ενός ή δύο ή τριών μαθηματικών αξίας, ως είναι και διεθνούς· αυτοί ανήκουν εις την διεθνή επιστήμην, καθώς εις αυτήν ανήκουν και τα μεγάλα διεθνή περιοδικά, εις τα όποια πολλάς φορές είναι δύσκολον κανείς να διακρίνη και αυτήν ακόμη την εθνότητα του γράφοντος. Διά την προαγωγήν της μαθηματικής κινήσεως εις ένα τόπον, προπάντων δε διά την χρονικήν περίοδον, που ίσως ειμφορούμεν να ονομάσωμεν προπαρασκευαστικήν ή περίοδον άφομοιώσεως, το κύριον είναι να παραχθή κοινόν μαθηματικόν — μικρόν βέβαια κατ' αρχάς, ως είναι και από 100 μόνον ανθρώπους — που ν' ασχολήται μ' ενδιαφέρον και μ' αγάπην με τα μαθηματικά· τότε και η ίδρυσις ενός τοπικού μαθηματικού περιοδικού γίνεται δυνατή (καθώς βέβαια και αντίστροφως η ίδρυσις ενός τοιού-

του περιοδικού συντίθει εις την ανάπτυξιν μαθηματικού ενδιαφέροντος· το να προηγηθή όμως έν τοιούτο περιοδικόν προϋποθέτει φυσίας χρηματικής, που η κανείς πλούσιος Μανήνας (όπως π. χ. ο Guccia εις το Παλέριον, ή ο Oskar της Σουηδίας) ή, συνηθέστερον, η κυβέρνησις ή κάποιοι σωματοειόν καταβάλλει.

Όταν όμως, τέλος, εις έν μικρόν έθνος ύστερήσαν κατορθωθή, αδιάφορον πώς, ή ύπαρξις ενός τοιούτου μικρού μαθηματικού κοινού και η ίδρυσις ενός τοπικού μαθηματικού περιοδικού, τότε ειμφορεί κανείς με βεβαιότητα να ειπή, ότι το έθνος εκείνο εφύσκειται εις καλόν δρόμον προς την άφομοιώσιν του με την παγκόσμιον μαθηματικήν κίνησιν και ότι τα λοιπά είναι πλέον ζήτημα χρόνου μόνον.

Αλλ' ίσα-ίσα, εδώ εγκείται η δυσκολία: εις την άφύπνισιν αυτήν του ενδιαφέροντος· τα μαθηματικά δεν έχουν έξωτερικόν έλκυστικόν, καθώς τόσαι άλλαι επιστήμαι· πώς να ζητήση κανείς από τους πολλούς τόσο ένδιαφέρον διά τας μαθηματίας θεωρίας, όσον και διά τα ιστορικά ή τα πολιτικά ζητήματα ή τας φυσικάς ανακαλύψεις; Ο μαθηματικός και υπό αυτήν την έποχην δεν ειμφορεί να συγκριθί με τους άλλους επιστήμονας· και αι μεγαλύτεραι ανακαλύψεις του όχι μόνον χεήμα δεν τον άποφέρουν, αλλ' ούτε των πολλών τον θαυμασμόν ή (τυχαία πολλάκις) ανακάλυψις ενός τηλεσκοπικού πλανητικού τηλεγραφείται και γράφεται εις τας έφημερίδας, καθώς και η έφευρέσις ενός φυσικού εργαλείου ή ενός χημικού λιπάσματος ένφ τας μεγίστας μαθηματίας ανακαλύψεις οί μαθηματικοί τας κάμνουν μόνον διά τον έαυτόν των· το πολύ-πολύ έν η δύο προβλήματα — από πρακτικούς λόγους και αυτά! — έξηλθον όκωςδήποτε και εις μη μαθηματικούς κύκλους, αλλά και αυτά ως συγκεχυμένη μόνον άπήχησις, π. χ. η ανακάλυψις του άδινάτου του τετραγωνισμού του κύκλου με άλγεβρικός καμπύλας από τον Lindemann.

Όποιος λοιπόν θέλει ν' άκουσθί εις τον πολύν κόσμον με τας εργασίας του, ως μη σπουδάζη μαθηματικά, ως γίνη χημικός, φυσικός, αστρονόμος, ιστορικός ή φιλόλογος. Όποιος όμως ζητεί να εφρη διά τον έαυτόν του τας ύψηλοτέρας άπολαύσεις του πνεύματος, αυτός ως σπουδάζη προπάντων μαθηματικά.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ
καθηγητής του πανεπιστημίου



ΗΣΚΙΟΣ ΣΤΟΝ ΑΙΘΕΡΑ

Έξω ο χιονιάς όλα τα έσάρωσε
Κι' ο Δρύας στα παρμένα κάστρα όργιαζει
Πνεύμα το κάθε σύννεφον άνήσυχο
Στη νύχτα της Βαλπούργης αλαλαζει.

Όπου ζωούλα έντόμου ή ανθρώπινη
Και μιά παρσίλησι στο Γίγαντα τον Τρόμο:
Νάρθη το χιόνι άπόψε άνέλπιδα,
Να στρώση κάτασπρο το δρόμο.

Και οί στέγες οί φτωχές που κρύβοννε
Κάθε παλιά και γνώριμη ιστορία,
Που είναι προστάτες της άπέραντης Ζωής
Κι' όλη χωρούνε των θλιμμένων τη σοφία,

Δράκοντες στέκουν άγρυπνοι
Τών ιερών, κάποιες θεησκείας, ρόδων,
Να προσκαλούν τον κάθε γνώριμο,
Τον κάθε Αλήτη των τριάδων.

ΜΟΝΑΞΙΑ!

Η Μαριάννα θα ήθελε να πάρη άμέσως από εκεί τον πληγωμένο από τη Σινίσκολα όμως δεν έφευγε η ταχυδρομητή άμαξα παρά κατά τις τρεις μετά το μεσημέρι. Όστε το ίδιο είτανε κι αν περνούσαν τη νύχτα στην καλύβα.

Ο Σέβιος, άφού ώδήγησε το άλογο να βοσάση ανάμεσα στα ρείκια, μπήκε μέσ' στην καλύβα και παρακάλεσε την κοπέλλα να μείνη. Δεν ήξερε καλά-καλά ούτε ο ίδιος τί ήθελε από δαυτή· ο στοχασμός όμως πώς έμελλε να φύγη άμέσως εκείνη, να γίνη άφαντη όπως ήρθε, έτσι σαν ύπερφυσικά, τονέ γέμιζε με πίκρα.

— Θαρήσω την καλύβα στη διάθεσή σας· να πητε πώς βρίσκεστε στο σπίτι σας, — ειπε στους ξένους του. — Κ' έπειτα έχεις ανάγκη να ξεποστάσης, καημένη. Μείνε, σοφί λέω!

Έμεινε εκείνη, μάλιστα γιατί οί σύχους των τελευταίων ώρών είχανε φέρει το γέρο άνω κάτω: τη νύχτα τον ξανάπιασε ο πυρετός.

Η Μαριάννα άρχισε ναλελιζεται φοβότανε μήπως πεθάνη ο πατέρας της σ' εκείνη την έρημιά, τόσο μακριά από το σπίτι του, και μαθητευτή το πόμπιασμά του. Είτανε γυναίκα ενεργητική, που είχε γνωρίσει τον πόνο και τη μοναξιά: μ' επαναστατούσε με την ιδέα πώς θα την αναγελοΰσαν και θα την καταφρονούσαν οί άλλοι. Άλλωστε είταν επικίνδυνο ναρχίση το ταξίδι πριν ο γέρος λιγάκι δυναμώση.

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 28 Φεβρουαρίου, σ. 294.

Μόνο ένας Ήσκιος που τον σπρώχνει ο άνεμος
Και που τον δένει της βροχής ή μπόρα,
Που έχει χλωμή την δμη και τη σκέψη του,
Και στην ψυχή του Ζαναχάρ τα δώρα,

Περνά με τον καιρό και μάχεται
Και πάει — ποιός ξέρει — όλο πηγαίνει,
Να βρη εκείνο που δεν βρίσκεται
Και που η Κλωθώ στο κάστρο της ύφαινει.

Να βρη εκείνο που δε βρίσκεται,
Που η Πίστις άπονα του άρνήθη,
Και πάει — ποιός ξέρει — ασύντρεχτος
Κι' άπ' την ψυχρή συντροφίσα τη Λήθη.

Και κάθε νύχτα — νύχτα τα μεσάνυχτα
Που άξύνητα, βαριά κοιμάται η Μέρα
Βλέπουν τα Πνεύματα ψηλά σαν τρόπαιο
Να γράφει' ένας Ήσκιος στον αϊθέρα.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΣΑΗ

Ο Σέβιος παραχώρησε τη θέση του στη γυναίκα, και πήγε να κοιμηθί άπάνω στις στοίβες των τσουβαλιών, στη σκεπή. Δε μπόρεσε όμως να κλείση μάτι. Είχε σαν παραλογισματα. Έβλεπε, καθήμενη πλάι του, τη νέα χήρα, κ' έννοιωθε έναν άγριο πόθο, να τη σύρη σιμά του. Η παρουσία της, σ' εκείνο τον τόπο που δεν είχε πατήσει ποτε γυναίκα, έλεγες και γέμιζε με ζωή τη βαθεία μοναξιά του χέρσου τόπου και του γυαλού. Η θάλασσα αναφούσκωνε ακόμα περισσότερο τώρα, και τα κύματα, μ' άφρο σκεπασμένα, μοιάζανε, στού φεγγαριού τη λάμψη, μεγάλες γίδες σεραπετές, που λαχταρούσαν να πηδήξουν ανάμεσα στα ρείκια να βοσάσουνε το νιόβλαστο χορτάρι. Μ' όλη τους όμως τη δύναμη και τη γληγοροσύνη δεν κατορθώναν να ξεπεράσουν τους βράχους, όπου στις κόχες τους άφηναν σαν τουλοΰπες μαλλί.

Ο γιώνης έλεγε και ξανάλεγε την κραυγή του, άπόμακρα στους βάλτους που καθρεφτίζανε το φεγγάρι και η κραυγή του έμοιαζε σαν παθητική πρόσκληση ζωτικού, και ξεπνοΰσε την ψυχολόγια και τον πόθο σε πράματα άπλησίαστα.

Ο Σέβιος έννοιωθε πώς του έρχόταν να κλάψη, και σύνωρα μιά όρημη άνήμερη κ' έπίμονη τον έδερχε, όπως έδεχναν τα κύματα τους βράχους. Άν η Μαριάννα, δεν είταν η φιλοξενουμένη του, ούτε στιγμή θα δίσταζε, παρά θαήρνε να τονέ νικήση ο πόθος· να την κάμη δική του.

Η νύχτα πέρασε, πολυβάσανη για όλους. Η

Μαριάννα δεν κοιμῶταν: ὁ λαβωμένος βογ-
γοῦσε ὁ Σέβιος ὄνειρευόταν ἀλλόκοτα πράματα.
Τὴν αὐγὴ φτάσανε τὰ κάρρα μὲ τὸ κάρβοννο,
κι ὁ Σέβιος εἰδοποίησε τὴ Μαριάννα νὰ μὴν
ἔβγη ἀπ' τὴν καλύβα. Αὐτὴ πάντα ἔλιπε πὼς
θᾶβλεπε ἀπὸ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη τὸν πατέρα
τῆς νὰ σηκώνεται καὶ νὰ εἶναι σὲ κατάστασι νὰ
φύγουν ὁ πυρετὸς ὅμως, ἀντὶς νὰ λιγοστήνῃ,
δυναμόωνε. Ξανάρχισε ὁ γέρος νὰ παραμιλᾷ.

Τότε καὶ αὐτὴ, ὅπως ὁ Σέβιος στὴν ἀρχὴ-
ἀρχὴ, πῆγε νὰ χάσῃ τὸ μυαλό: φώναξε τὸ
φύλακα καὶ τοῦ εἶπε πὼς ἤθελε νὰ κραξῇ τὸ
γιατρό.

— Θὰ πῶ πὼς, ἐνῶ ἐγὼ κι ὁ πατέρας μου
ταξιδεύαμε μὲ τάλιο, πηγαίνοντας στὸ ἔξοχικό
πανηγύρι τοῦ "Αἰ Κωνσταντίνου, μᾶς πιάσανε
κάτι ἄγνωστοι κακοῦργοι.

— Μὰ ὁ γιατρός θὰ τὸ καταλάβῃ πὼς ἡ
πληγὴ εἶναι τεσσάρων μερῶν! — παρατήρησε ὁ
νέος. Ὁ γιατρός μας εἶναι ἄνθρωπος τραγός,
δύστροπος. Θὰ καταδώσῃ τὴ δουλειὰ στὸν ἀστυ-
νόμο, κ' ἔννοια σου!

Ἡ Μαριάννα ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μὰ δὲν κάνει νὰ τὸν ἀφήσουμε νὰ πεθάνῃ
ἔτσι. Θὰ καγγραινιάσῃ. Θὰ πεθάνῃ ἐδῶ! Θὰ
πεθάνῃ ἐδῶ-πέρα!

Ὁ Σέβιος τὴν κῆρυξε μὲ συμπόνεσιν καὶ,
ἐπειδὴ ἐκεῖνὴ δὲν ἔπαυε τοὺς ὀδυρμοὺς, τῆς
ἔδωκε μιὰ συμβουλὴ:

— "Ἀκουσ' ἐδῶ. Ξέρω μιὰ γυναῖκα χωριανή
μου, μιὰ γριὰ περίφημη γιὰ νὰ γιατρέψῃ τις
πληγές, καὶ τις βαρύτερες ἀκόμα. Ἔχει γιατρέ-
ψει ὡς καὶ λησταδες, καὶ ὅλοι τὴ γνωρίζουνε
καὶ τὴν ἐχτιμῶνε γιὰ τὴ μουσικότη καὶ τὴν
ἀξιοσύνη τῆς. Ἐγὼ ἤθελα νὰ τὴ φωνάξω ἀμέ-
σως, μὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, τὴν πρώτη
μέρα θάρρασα πὼς δὲ γινότανε πιά τίποτα,
κ' ὕστερα πάντα ἔλιπα πὼς, ἀπὸ γιατρό, δὲν
εἴχαμε ἀνάγκη...

Ἡ Μαριάννα σκουπίσε τὰ μάτια τῆς καὶ
σηκώθηκε.

— Πές μου ποῦ κάθεται αὐτὴ ἡ γυναῖκα.

— Κάθεται σ' ἕνα σπιτάκι ἀντίκρου στὸ σπιτί
τοῦ παπᾶ. Ζήτησε τὴ Μαρία τοῦ Μούρρου: θὰ
τὴν εἶδῃς ἀμέσως.

Ἡ Μαριάννα καβαλλίκεψε τὸ ἄλογο καὶ κί-
νησε νὰ βρῇ τὴ γριὰ.

Στὴν ἀρχὴ ἡ γριὰ, βλέποντας μιὰ ξένη γυ-
ναῖκα καὶ μαντεύοντας πὼς τὸ περιστατικὸ ποῦ
τῆς διηγῶταν αὐτὴ δὲν εἶτανε διόλου ἀληθινὸ,
πίστεψε πὼς τὸ ζήτημα εἶτανε γιὰ κάποιον φυ-
γόδικο ἢ γιὰ κάποιον κακοῦργο ποῦ πληγώθηκε
σὲ καμιά τολμηρὴ ἐπιχείρησι. Βιάστηκε λοιπὸν
νὰ πάρῃ ἕνα σφαιροδουκλινὸ κοφινάκι, καὶ κά-
θησε πρὸς τὸν ἄλογο, ἀπὸ τὸν ἄλογο, πρὸς

ἀπ' τὴν πλάτη τῆς Μαριάννας. Καὶ δρόμο,
μέσ' ἀπ' τὰ πανέρημα χωράφια, ὅπου ἡ ἀνοιχτὴ
σκόρπιζε κατὶ σὺν ἀλάλητη ποιήσι — τὴν ποι-
ήσι τῆς μελαγχολίας — οἱ δύο γυναῖκες γυρί-
σανε κατὰ τὴ θάλασσα. Ἡ γριὰ εἶτανε πανύ-
ψηλη, ἀλύγιστη, μαυριδερὴ στὸ πρόσωπο: ἡ
φορεσιά τῆς, χοντροκοπιὰ καὶ χωριάτικη, μὲ τὸ
μακρὸ σκούφομα καὶ τὰ κοντὰ φουστάνια,
τὴν ἔκανε νὰ μοιάζῃ σὰ μασκαράς. Καθήμενη
πρὸς τὸν ἄλογο, ἔπερνε στὸ ἕφος τῆς
τῆ νόστιμης καὶ λεπτοκαμωμένης μορφῆς τῆς
Μαριάννας, καὶ φαινότανε σὺν τὸ εἶδωλο τοῦ
Θανάτου δίπλα στὸ εἶδωλο τῆς Ζωῆς.

Πηγαίνοντας στὸ δρόμο, διηγήθηκε πὼς εἶχε
γιατρέψῃ ἀπάνω ἀπὸ εἴκοσι λαβωμένους: καὶ
κοντὰ στοὺς ἄλλους, ὅπως εἶχε πῆ ὁ Σέβιος,
κάμποσους φυγόδικους. Δὲν τὸ ἔκρυψε πὼς καὶ
τώρα θαρροῦσε πὼς πῆγαινε τὸ ἴδιον νὰ κάμῃ,
καὶ τὸ εἶχε καμάρῃ τῆς αὐτῆς.

"Ἄμα ἔφτασε στὴν καλύβα, ἀνοίξε τὸ κοφι-
νάκι κ' ἔβγαλε μιὰ φασκιά, ἕνα κλειδί, ἕνα
βαζάκι μάλισμα. Γιατρεῦσε ἀκόμα τις πληγές,
ὅπως τις γιατρεῦε τὸν καιρὸν τῶν Σταυρο-
φόρων: εἶχε ὅμως τὴν πονηριὰ τῶν γιατρῶν
τοῦ καιροῦ μας. Εἶδε πὼς ἡ πληγὴ τοῦ γέροντος
δὲν εἶτανε σοβαρὴ: μὰ γιὰ νὰ δώσῃ σημασία
στὸν ἑαυτὸ τῆς, ἐδήλωσε πὼς δὲν ἔπρεπε ὁ
λαβωμένος νὰ σαλέψῃ ἴσα μὲ τὴν ἐρχομένη
τῆς βίβια.

"Ἄμα φάσκιασε τὴν πληγὴ, ἔβαλε τὸ κλειδί
κάτω ἀπ' τὴν ἀμασκάλη τοῦ γέροντος τὸ ἄφησε
ἐκεῖ, ὡς ποῦ τὸ ἔπιασε καὶ εἶδε πὼς ζεσταίθηκε:
ὕστερα τὸ ἔσφιξε μέσα στὴ φούχτα.

— Θέρμη, σὰ νὰ μὴν ἔχη πιά διόλου — ἐδή-
λωσε, ξαναβάζοντας στὸ κοφινάκι τὸ ἰδιότροπο
θερμόμετρό τῆς. Καί, καθὼς σηκωνόταν, εἶδε
πὼς ὁ Σέβιος κῆρυξε τὴ Μαριάννα μ' ἕνα
βλέμμα, σὺν τοῦ θεριοῦ.

Ὁ πληγωμένος ἔμεινε ἄλλες πέντε μέρες στὴν
καλύβα. Οἱ ἄνθρωποι ποῦ κουβαλοῦσαν τὸ
κάρβοννο ἀπὸ τὸ δάσος στὸ περιγιάλι, πῆραν
εἶδησι ἐπιτέλους πὼς εἶταν ἐκεῖ ὁ γέρος κ' ἡ
κοπέλλα. Ὁ Σέβιος σοφίστηκε μιὰ ἱστορίτσα,
εἶπε πὼς ὁ γέρος, πέρνοντας ἀρρωστος ἐνῶ
ταξίδευε, τοῦ ζήτησε φιλοξενία. Οἱ ἄλλοι τάκού-
γανε καὶ κρυφογελοῦσαν. Ἐρχόνταν ἴσια μὲς'
ἀπὸ τὸ δάσος δίχως νὰ σταθοῦνε στὰ χωριά:
εἶχανε βδομάδες ὀλάκαιρες χώρια ἀπ' τις γυ-
ναῖκες, τὰ στεφάνια, τις ἀγαπητικὲς τους. Στὴν
πανέρημη ἀερογιαλιὰ ἡ Μαριάννα παράστανε
γι' αὐτοὺς ὅτι ὠραιότερο ὑπάρχει γιὰ τὸν ἄντρα
τὸν τυραννισμένον ἀπὸ τὴ μοναξιά: εἶταν ἡ
Γυναῖκα, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Μὲ τὸν πόθο τὸν
ὅλο καὶ βαθύτερο τοῦ Σέβιον ἄρχισε λοιπὸν νὰ
σμίγῃ καὶ τὸ ἔμφυτο τῆς ἀγρίας ζήλειας. Σεβό-

γανε τὴ Μαριάννα, μὰ τοῦ φαινόταν πὼς αὐτὴ
δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ κανενὸς ἄλλου ἀπὸ τοὺς
ἀνθρώπους ποῦ τυχὸν τὴ λαχταροῦσαν.

Ἐκεῖνη καταλάβαινε τὴ λατρεία ποῦ τοῦ
κινούσε, καὶ ἀπὸ μέρος τῆς τοῦ φερότανε
μ' εὐγένεια καὶ καλωσύνη. Ὁ Σέβιος εἶχε ἐγκα-
ταλείψει τὴν καλύβα, παραιτώντας τὴν ὅλη στὴ
διάθεσι τῶν ξένων, καὶ, ὄρες καὶ ὄρες, ἔμεινε
μακρὰ τους. Ἡ Μαριάννα μαγέρευε, περιποιώ-
τανε τὸν πληγωμένο, καὶ μετροῦσε τις ὄρες καὶ
τις μέρες ποῦ δὲν ἐννοοῦσαν νὰ περάσουν.

Τέλος τὴν Κυριακὴν τὸ πρωὶ ἡ γριὰ γιατρίτσα
βρῆκε πὼς ὁ πληγωμένος εἶτανε πολὺ καλῆτερα
ἢ ζήτησε τῆς ἀμασκάλης δὲν πύρανε τὸ κλειδί.

— Ἄθριο τὸ πρωὶ θὰ μπορέσετε νὰ κινήσετε
γιὰ ταξίδι — ἔδωκε εἶδησι.

Τότε ἡ νέα χήρα τὴν ξεπροβόδησε ὡς τὴ δη-
μοσιά, καὶ τὴ ρώτησε πὼς ἔκανε νὰ πάρῃ γιὰ
τὰ ποδοκόπια τῆς. Ἡ γριὰ κοντοστάθηκε μιὰ
στιγμὴ, κ' ὕστερα μέτρησε στὰ δάχτυλα καὶ
ρώτησε:

— Πές μου τὴν ἀλήθεια, ὁ πατέρας σου, ὁ
γέρος-λαβωμένος, εἶναι φυγόδικος;

Ἡ Μαριάννα τὸ ἀρνῆθηκε ὀρθὰ-κοφτὰ:

— "Ἐνα τάλιο, τότες! "Ἄν εἶτανε γιὰ κανέ-
ναν «κατατρεγμένο», μποροῦσα νὰ κόψω κατὶ,
νὰ κάνω καὶ χάρισμα τὴν κούρα: γιὰ ἕναν
ὅμως ἀπλὸν ἄνθρωπο, δὲ μπορῶ νὰ γυρέψω
λιγότερα.

Ἡ χήρα πλέρωσε τὸ τάλιο, καὶ γύρισε
κατὰ τὴν καλύβα. Ἡ ἀερογιαλιὰ εἶταν ἔρημη,
γιατὶ ἕνα εἶτανε σκόλη, δὲν ταξιδεύανε οἱ «καρ-
ροτσαραιὸι». Φυσοῦσε δυνατὸς σιρόκκος καὶ ἡ
θάλασσα εἶτανε φουρτουνιασμένη: ἀργότερα
ἔπιασε βροχὴ, καὶ ὁ Σέβιος ἔμεινε στὴν καλύβα
μαζὶ μὲ τοὺς ξένους του.

Ἡ Μαριάννα, γιὰ νὰ βγάλῃ ὅπως-οἷον τὴν
ὑποχρέωσι, εἶχε παραγγεῖλει καὶ τῆς ἔφεραν
ἀπὸ τὸ χωριὸν κάμποσο κρασί κ' ἕνα μπουκάλι
ραά. Ὁ Σέβιος δὲ χρειάστηκε παρακάλια γιὰ
νὰ πιῇ, κ' ἔξαφνα ἔγινε μελαγχολικός, καὶ δίχως
κανεὶς νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, ἄρχισε νὰ λῆ τὴν ἱστο-
ρίαν τῆς ἀρρώστιας τῆς γυναῖκός του.

Καὶ ὁ πληγωμένος ἔπινε σὰ νὰ εἶτανε γερός
γιὰ νὰ κολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ νοικοκύρη,
τοῦ εἶπε καὶ αὐτὸς κατὶ μουσικὰ δικά του. Κοντὰ
στὰλλα διηγήθηκε πὼς ἡ Μαριάννα εἶχε ἕναν
πλούσιο ποῦ τὴ ζήτησε, ἕνα τσοπάνη ὄχι καὶ
τόσο νέος, μὰ ὁμορφάνθρωπο ἀκόμα, καλόκαρδο,

ἦσυχος, μὲ διακόσες προβατίνες δικές του: ἔμεινε
σχεδὸν ὅλο τὸ χρόνο στὴν ἐξοχί, καὶ εἶτανε
γαμπρός μὲ τὰ ὀλα του, τέλος πάντων!

Ἡ Μαριάννα ἔκανε στὸν πατέρα τῆς νοήματα
νὰ σωπάσῃ, μὰ τὰ γυναικὰ τῆς μάτια χαμογελοῦ-
σανε, καὶ φαινότανε πὼς ἔλεγε στὸ Σέβιο, μὲ τὸ
βλέμμα: «Τὸ κάτω-κάτω δὲν εἶμαι χήρα δίχως
ἐλπίδα: τὸ βλέπεις; "Ἐγὼ κι ἄλλους ποῦ μὲ λα-
τρεῦουνε, πρὸ καλοτύχους ἀπὸ σένα».

Ὁ Σέβιος ἄκουε, ἔπινε κι ἀναστενάξε.

— Κ' ἔτσι, φεύγετε ἄθριο! — ἔλεγε κάπου-
κάπου.

— Καιρός εἶναι, μοῦ φαίνεται! — εἶπε ἡ
Μαριάννα. — "Ἐπρεπε νὰ μᾶς πῆς νὰ ξεκου-
πιστοῦμε!

Ἐκεῖνος τὴν κῆρυξε καὶ κοκκίνισε. Ὁ γέρος
τοῦ ζήτησε συχώρησι ποῦ τὸν ἔβρισε, ἐνῶ ἔπρεπε
νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ σὺν ἄγιο, καὶ ὕστερα εἶπε:

— Πάντα θὰ σὲ θυμάμαι. Καὶ τὴ χειρότερη
προσβολὴ νὰ μοῦ ἔκανες, καὶ τὴ γλώσσα τάλιο-
γοῦ μου νάκοβες, θὰ σοῦ τὸ συχωροῦσα.

Ὁ Σέβιος βγήκε ἔξω, καὶ κρυφοδάγκωσε τοὺς
γρόθους του.

Κατὰ τὸ ἡλιοβασιλεμα ἔπαυε ἡ βροχὴ, ἀλλὰ
ὁ ἄνεμος ἐξακολούθησε νὰ φυσᾷ μὲ μανία.
ἔπινε ζεστός, ὑγρὸς ἄνεμος, κ' ἔφερε τὴ μυ-
ρουδιά τοῦ γιαιλοῦ τῆς Ἀφρικῆς. Στὸν ὄριζοντα,
ἀπάνω στὴ θάλασσα τὴν ἀλικοπράσινη, ὁ κόκ-
κινος οὐρανὸς καὶ τὰ σύννεφα ποῦ εἶχαν τὸ
χρῶμα τοῦ κηνοῦ καὶ τῆς φλόγας, ἀπλώνανε
σὺν ἀντιφέγγισμα ἀπέραντης πυρκαϊῆς. Τὰ
βρεμμένα χαμόκλαδα, οἱ βράχοι καὶ ὁ ἄμμος,
ἄμα ὁ κυματισμὸς ἀναρροοῦσε, καθρέφτιζαν τὸ
κόκκινο πὼς ἀπ' τοῦρανοῦ τὰ θέμελα.

Ὁ Σέβιος πῆγε νὰ βρῇ τὸ ἄλογο τῶν ξένων
του, καὶ μέσα στὴ σκεπὴ εἶδε τὴ Μαριάννα ποῦ
ἔφαγε γιὰ κανένα τσουβάλι λιγότερο λερὸ ἀπὸ
τὰλλα, νὰ σκεπαστῇ τὸ βράδυ. Ζύγωσε κοντὰ
τῆς: ἔτρεμε ὅλος καὶ στὰ μάτια του ἀντιφέγγιζε
ἡ φλόγα τοῦ ἡλιοῦ ποῦ βασιλευσε.

— Απόψε θὰ κάνῃ κρύο — εἶπε ἡ Μαριάννα,
σκυμμένη ἀπάνω στὴ στοίβα τὰ τσουβάλια.

— Ἄμα θέλεις... ἄμα θέλεις, σὲ ζεσταίνω
ἐγὼ — εἶπε τραυλίζοντας ὁ ἄλλος.

Ἐκεῖνη ἀνασηκώθη καὶ γέλασε. Ὁ Σέβιος
τῆς ἀδραξε τὰ χέρια, καὶ τοῦ φάνῃ πὼς εἶχε
τὴν ἴδια δύναμη τὴν ἀγαλίνωτη τῶν κυμάτων,
ὅπου ἐκεῖνὴ τὴ στιγμὴ ἔφεραν καὶ πηδοῦσαν
ἀπάνω ἀπὸ τοὺς βράχους. [Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

ΤΟ ΔΕΚΔΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Αποχαιρέτισμός

- Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ — Μας απέχαιρέτισε λοιπόν.
- Ο ΜΑΘΗΤΗΣ. — Ποίος;
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ποίος άλλος; Ο χειμώνας.
- Ο ΜΑΘ. — Τό λέτε με παράνοτον.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καλά τὸ ἐμμανεύσατε. Συμπαθῶ ὅλα τὰ πράγματα πού περνοῦν, καὶ ὅταν περάσουν ἀρχίζω νὰ τὰ νοσταλγῶ.
- Ο ΜΑΘ. — Ἀπὸ δείχνει ἀδυναμίαν. Ἡ δύναμις ἐναγκαλιζέται τὸ παρὸν καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Τὰ δύο αὐτὰ φαντάσματα ἀπασχολοῦν τὰ αἰσθήματα τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ὑστερικῶν γυναικῶν.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸ ἀνοῦμαι. Εἶμαι ὀλίγον ποιητὴς καὶ ὀλίγον ὑστερικῆς γυναῖκα, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ ἴδιον. Ἄλλ' ἄς ξαναγυρισθῶ εἰς τὸν χειμῶνα.
- Ο ΜΑΘ. — Μὲ τὴν φαντασίαν μας.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἐννοεῖται! Μὲ τὴν φαντασίαν μας. Τὰ ταξίδια τῆς φαντασίας εἶναι τὰ ἀκινδυνότερα, τὰ βολικώτερα καὶ τὰ πλέον ἀνεξόδα, καὶ δι' αὐτὸ τὰ προτιμῶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Λοιπὸν σὰς βεβαιῶνω, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν πού εἶδα τὰ τελευταῖα χιόνια νὰ λυώνουν ἐπάνω εἰς τὴν Πάργηνα, μοῦ ἤλθαν τὰ δάκρυα. Τοὺς ἐσυγχώρησα τὴν καταρροήν, πού μοῦ εἶχαν προξενήσει, καὶ μοῦ ἤλθε νάνεβῶ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ καὶ νὰ τὰγκαλιάσω.
- Ο ΜΑΘ. — Διὰ τὰ διατηρήσετε ἀκόμη ὀλίγον εἰς τὴν ζωὴν;
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἐγίνατε πολὺ κακὸς τελευταῖος καὶ σὰς συγγαίω. Διότι θὰ προσδεύετε εἰς τὴν ζωὴν σας. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον τὰ χιόνια πού μ' ἔκαμαν νὰ δακρῶσω.
- Ο ΜΑΘ. — Καὶ τί ἄλλο;
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ βροχὴ, ὁ ἀέρας, τὸ χαλάζι. Προχθὲς τὴν ἰσημερίαν, πού ἤλθαν ὅλα μαζί νὰ κτυπήσουν τὰ παράθυρά μου, ἐνόμισα ὅτι ἤρχοντο νὰ μ' ἀποχαιρέτισουν ἢ νὰ μοῦ ζητήσουν ἄσυλον. Μίαν στιγμὴν μοῦ ἤλθε νὰ τοὺς ἀνοίξω τὸ παράθυρον καὶ νὰ τὰ φιλοξενήσω εἰς τὸ σπίτι μου.
- Ο ΜΑΘ. — Τὸ ἔκαματε;
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὄχι. Ἠθέλησα μόνον νὰ τὸ κάμω. Τὰ γλυκύτερα πράγματα δὲν εἶναι ἐκεῖνα πού κάμνω μεν, ἀλλ' ἐκεῖνα πού θέλωμεν νὰ κάμωμεν.
- Ο ΜΑΘ. — Ὅστε περνάτε ἡμέρας συγκινήσεων.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Μεγάλον. Προχθὲς ἐκρυψά τὸ χειμωνιάτικόν μου ἐπαναφόρον μετὰ τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια. Ἐβαλα νὰ καθαρῶσιν τὴν θερμάστραν μου καὶ ἔφυγα ἀπὸ τὸ δωμάτιον διὰ νὰ μὴν ἰδῶ τὴν τελευταίαν στάκην πού ἔπερε βαναύσως ὁ ὑπηρέτης μου μετὰ τὸ φασάκι. Μοῦ ἐφαίνετο ὡς τέφρα ἀγαπημένου νεκροῦ, τοῦ νεκροῦ τῶν χειμερινῶν μου σκέψεων ἐμπρὸς εἰς τὴν θερμάστραν. Καὶ ὅταν ἀπεχωρίσθην τὴν χονδρὴν μου κουβέρταν, πού μ' ἐξέσταινεν ὅλον τὸν χειμῶνα, ἐνόμισα ὅτι ἀποχωρίζομαι τὴν ἐρωμένην μου.
- Ο ΜΑΘ. — Δὲν εἶχατε ἀδικῶν.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Μ' ἐννοήσατε πολὺ καλά. Εἰς τὴν ἡλικίαν μου μία ζεστὴ κουβέρτα εἶναι ἡ μόνη ἐρωμένη πού ἀπομένει. Μὲ ἀγκαλιάζει πιστὰ, με ζεσταίνει, με παρηγορεῖ, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ φύγῃ ποτὲ νὰ με ἀρίστη, πρὶν ἀποφασίσω ἐγὼ νὰ τὴν ἀποχωρισθῶ. Ἄν ἤξεύρατε πόσα λόγια εἶπαμεν μαζί

- τὴν στιγμὴν, πού τὴν ἐκρυψά εἰς τὸ ἐμαῖόν μου. Ποίος ἤξεύρει ἂν θὰ ζήσω νὰ τὴν ξαναῖδῶ εἰς τὸ κρεβάτι μου, ὅταν ξαναέλθῃ ὁ Δεκέμβριος. Ἴσως τότε θὰ κάμνω τὸν ὕπνον, πού δὲν ἔχει ἀνάγκη οὔτε ἀπὸ κουβέρταν, οὔτε ἀπὸ ἐρωμένην.
- Ο ΜΑΘ. — Γίνεσθε μακάβριος.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Πὼς θέλετε νὰ μὴ γίνω; Ἐρχεται ἡ Ἄνοιξις!
- Ο ΜΑΘ. — Ἐνας λόγος νὰ γίνετε φαιδρότερος.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν ἐννοεῖτε λοιπὸν ὅτι ἡ Ἄνοιξις ἔρχεται νὰ ὑβρίσῃ τὸ γῆρας μου;
- Ο ΜΑΘ. — Δὲν θὰ εἶναι αἰωνία. Παρηγορηθῆτε.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Αὐτὸ ἀκριβῶς με παρηγορεῖ.
- Ο ΜΑΘ. — Καὶ ὅταν περάσῃ;
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὅταν περάσῃ, τότε θὰ τὴν ἀγαπήσω καὶ ἴσως θὰ τὴν νοσταλγῶ. Δὲν σὰς εἶπα ὅτι ἀγαπῶ ὅλα τὰ πράγματα πού περνοῦν καὶ σβύνοῦν;
- Ο ΜΑΘ. — Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀγαπᾶτε πολὺ τὸν ἑαυτὸν σας.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὁρισμένως. Εἶναι καθαρὸς ἐγωϊσμός. Ποτὲ δὲν γίνεται κανεὶς περισσότερον ἐγωϊστὴς παρὰ ὅταν γηράσῃ. Εἰς τὸ γῆρας ὁ ἐγωϊσμός ἐορτάζει τὸν θρίαμβόν του. Εἶναι ἡ τελευταία ἀναλαμπὴ ἐνὸς μεγάλου ἐγώ, πού σβύνει καὶ χάνεται.
- Ο ΜΑΘ. — Καὶ εἶναι ὁ χειμώνας τῆς ζωῆς, ὅπως λέγει ὁ Ἰταλικὸς στίχος.
- Ο κ. ΑΣΟΦ. — Αὐτὸς πού τὸν ἀποχαιρέτισα μετὰ τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια. Τὰ δάκρυά μου ἔσταξαν ἐπάνω εἰς τὸ στήθος μου καὶ ἔγιναν πάγος. Κανένας ἥλιος δὲν θὰ τὰναλύσῃ!

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

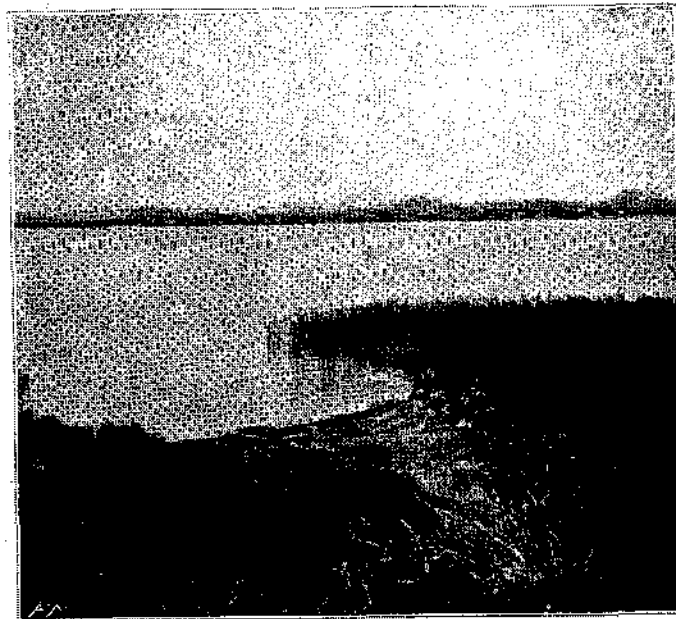
Ἴδας: Σαμοθράκη (τὸ Νησί). Ἀθήνα, 1909.

Εἶναι βιβλίον, πού ἐγράφη με ἀληθινὴν ἐμπνευσιν, στολισμένον με εὐλαχρὴν σκέψιν, καλλιτεχνικὸν δὲ εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν διατύπωσίν του. Ὅστε νὰ μὴν τοῦ εὐρίσκη κανεὶς ψευδία σημαντικά, ὅταν θελήσῃ νὰ παραβλέψῃ δύο τὸν ἐλαττώματα. Τὴν συγχρὴν πολεμικὴν κατὰ τοῦ δασκαλισμοῦ καὶ τὸν πραγματικῶν μεταφυσικισμῶν (ἐν εἰδος rationalisme) πού εἶναι σπασμένος ἰδίως εἰς τὰ τελευταῖα κεφάλαια καὶ μάλιστα ὑπὸ τύπον διαλογικῆς συζητήσεως.

Ὁ ἀντιδασκαλισμός, πού εἶναι ὀρθὴ γλωσσολογικῆ, καλλιτεχνικῆ καὶ γενικώτερον κοινωνιολογικῆ ἀντίληψις, ἀξίζει νὰ φανερωθῆται πολεμικῶς καὶ κατὰ τρόπον ἀπερίφραστον μέσῳ εἰς ἂν ἄρθρον, εἰς μίαν γλωσσικὴν ἢ ξηρὰ κοινωνικὴν μελέτην, εἰς μίαν περὶ τὴν συγχρὴν ἐπιβληθὴν σάτυραν, ἂν θέλετε. Ἄλλ' ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν δασκάλων (κατὰ τὸν Ψυχρικὸν τρόπον) βαλμένη εἰς ἓνα διήγημα, εἰς ἓνα λυρικὸν ποίημα, εἰς μίαν καλλιτεχνικὴν περιγραφὴν χωρὶν ἢ πραγμάτων δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς. Γίνεται σχολαστικισμός, καταστῶν αἰσθητικῶς ἐνοχλητικὴ καὶ εἰς ἐμὲ τουλάχιστον ἐνθουμίζει τὸ ἀσπρῆμα με ἀσβέστην ἐνὸς ὠραίου ἀναγλύφου ἢ τὸ κούτσουρον βλασταρωμένον παρασιῶν χάριν τῆς εὐθυγαμίας. Καὶ ἴσως ἀξίζει νὰ ἐπικωθῇ ἐδῶ κατὰ πολὺ γνωστόν: «ὅτι ἐν ἔργον τέχνης χωρὶς νὰ ξεσπαθῶν ἐπιθετικὰ καὶ χωρὶς κἂν νὰ φανερωθῇ καμίας πολεμικῆς ἢ ἡμπορῆς μετὰ τὴν σύνθεσιν του, μετὰ τὴν ἐννοιαν, μετὰ τὸ ὄφρος του νὰ πολεμῇ καὶ νὰ ἐξασθενήσῃ τὸν δασκαλισμὸν πλέον ἀποτελεσματικὰ παρὰ ἑκατὸν βιβλία γραμμένα

ἐναντίον του μετὰ τὴν πολυμαθειαν ἐνὸς σοφοῦ καὶ μετὰ τὸν στόμφον ἐνὸς ἱεροκήρυκος. — Ἄλλ' ὅμως καὶ κατὰ κακὴν μας τύχην ὁ ἀντιδασκαλισμός τόσον πολὺ ἐσυγγένευσε εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν γλωσσικισμὸν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, ὡς ἔφθασε νὰ παρασῶρῃ μερικὸς ἕως εἰς ἀκρίτον πόλεμον ἐναντίον τῆς ὀφειλομένης προσηλώσεώς μας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχαίότητα, νὰ καταστήσῃ δὲ καὶ κύριον γνώρισμα φιλολογικῆς Σχολῆς.

Εὐχάριστον ἀληθινὰ εἶναι, προκειμένου διὰ τὸ βιβλίον τοῦ Ἴδα, ὅτι χωρὶς νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένον ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν αὐτὴν, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τόσον ἐπηρσασμένον, ὡστε νὰ ζημιώνεται πολὺ ἡ καλλιτεχνικὴ του ἀξία.



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΙΑ

ΤΟ ΑΙΤΩΛΙΚΟΝ, ἐκ φωτογ.

Ὁ πραγματικῶν μεταφυσικισμός, πού ἐσημείωσα ὡς δεύτερον μειονέκτημα (τὸ σπουδαιότερον ἴσως) τοῦ βιβλίου, φθάνει κάποτε με ἀνοσχέτους καὶ εἰδικοποιημένους γενικεύσεις (διὰ νὰ δανεῖσθῃ χαρακτηρισμὸν τοῦ ποζιτιβισμοῦ) εἰς σφαλεροὺς ὁρισμούς καὶ συνορθεῖ, σπανιότερα ὅμως, μετὰ τὴν παραδοξολογίαν. Θὰ ἔγραφα περισσότερα παρ' ὅσα χρειάζεται μία βιβλιοκρισία ἀν ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου ἐδανειζόμεν τοιοῦτον εἶδος συλλογισμοῦ (περὶ πατριδῶς π. χ. καὶ κοσμοπολιτισμοῦ, περὶ ἀδυνάτων καὶ ἰσχυρῶν, περὶ ἀληθείας, περὶ ἀρετῆς, ἰδίως ἀπὸ τὰ κεφάλαια «τὸ Φεγγάρι, οἱ Σιλόβου, Φαρδὺς ὁ Σαμοθρακίτης, Στὸ μετόχι») καὶ ἀφοῦ ἀνέλαμ τούτοις συλλογισμοὺς ἐδείχνα με γενικεύσεις θετικὰς τῆς σφαλερότητάς ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν κακὴν ἐκφρασίαν τῶν διατυπωμένων ἀξιωματίων. Καὶ μόνον διὰ νὰ δεῖξω πρακτικὰ τὸ εἶδος τοῦ μεταφυσικισμοῦ δανεῖσθαι ἀπὸ τὸ βιβλίον μίαν γνώμην περὶ τῆς ἀληθείας: «Ὅλοι μιλοῦν γιὰ τὴν Ἀλήθειαν, ἀλλὰ ὅχι κανένα φέμα. Γυρεύουν νὰ τὴν βροῦν τὴν Ἀλήθειαν ἐνῶ εἶναι μπροστά τοὺς πάντα. Θέλουν νὰ τὴν βροῦν ἐκεῖ πού δὲν βρίσκειται, ἐπιθετὴ φαντάζονται πὸς εἶναι κομμένη. Μὰ γιατί θὰ κρυβόταν ἡ Ἀλήθεια; Ἐμένα μ' ἀρέσει ἡ Ζωή, γι' αὐτὸ δὲ γυρεύω τὴν Ἀλήθειαν. Καὶ γελῶ με τοὺς τυραννισμένους ἐκείνους καὶ κατακαυμένους, πού ψάχνουν παντοῦ πεισματάρικα γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τὴν Ἀλήθειαν, ἐνῶ θὰ ἦταν τόσο εὐκόλο νὰ τὴν πλάσουν. Μοῦ ἔρχεται νὰ τοὺς φανῶσω: — Μὰ γιατί ψάχετε πίσω ἀπὸ τὰ πρόματα; Ἡ Ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ κρυβέται ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἡ Ἀλήθεια. Ὑπάρχουν ὡς τόσο πολλὰ μικρὰ ἀλήθειαι, πού ὅλες μαζί δὲν κάνουν καμιά μεγάλη Ἀλήθειαν, παρὰ μνησκον πάντα μικρὰς ἀλήθειαι. Καλλιτετρα ἀνοίγετε τὰ μάτια σας καὶ κοιτάτε τὰ πρόματα ὅπως τὰ βλέπετε... Ἴσως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσω πὼς ὄλ' αὐτὰ — εἶδος ἀφηρημένου προσωπομοῦ — εὐκόλο φανερόνται σφαλερὰ εἰς τὴν βάσιν καὶ εἰς τὰ συμπεράσματά των, θεωρητικῶς καὶ κατὰ ἐμπειρισμὸν. Διότι, διὰ νὰ μείνωμεν εἰς τ' ἀπλούστερα,

ὅπως π. χ. ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ ἐξακριβώσις τῶν μερικῶν κινήσεων μᾶς ἔδωκαν τὴν ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν τῆς συνολικῆς κινήσεως καὶ 4^{ον} (κατὰ ἐμπειρισμὸν) ἡ ζήτησις καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα ἐνθεσις τῆς ἀληθείας «πὺ δὲν εἶναι πάντα μπροστά μας» ἐδημιούργησε καὶ δημιουργεῖ τὴν πρόθετον τοῦ ἀνθρώπου. — Τοιοῦτοπος ἀπὸ μακρὰν σειράν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν ἀντιλήψεων, ἀρκούν αὐταὶ αἱ ὀλίγαι καὶ στοιχειώδεις ἀπλὰ διὰ νὰ δεῖξουν τὴν πλάνην ἢ ὀπισθόποτε τὴν κατὰ διατύπωσιν μίαν μεταφυσικῆς ἰδεολογίας. Καὶ ὅσο θὰ ἐπροχωροῦσε κανεὶς εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τῶν μαθηματικῶν, φυσικῶν καὶ τῶν βιολογικῶν ἀκόμη ἐξακριβωμένων νόμων, ἤτοι σταθερῶν διὰ τὸν ἀνθρώπον ἀληθειῶν, τόσο καὶ θ' ἀπομακρύνετο ἀπὸ τὴν παραδοξολογικὴν ἢ ὑπὸ τοῦ Ἴδα ἀρνησίν τῆς Ἀληθείας.

Καὶ τώρα, ἀφοῦ τόσον ἐπέμεινα εἰς τὰ δύο ἐπικριτὰ σημεῖα τοῦ βιβλίου, μᾶλλον διὰ νὰ δεῖξω τοιοῦτοποτος τὴν σημασίαν, πού τοῦ ἀποδίδει, παρὰ διὰ νὰ ἐλαττώσω τὴν ἀξίαν του, δὲν ἔχω εἰμὴ ἐπαίνους μόνον νὰ εἶπω χωρὶς ἐπιφύλαξιν διὰ τὸ συγγραφικὸν ὄφρος, διὰ τὴν δύναμιν τῆς διατυπώσεως, διὰ τὴν εὐρυθμίαν τῆς γλώσσης, πού σπανιώτατα ἀκριολεκτεῖ, διὰ τὴν ἀληθειαν τῆς περιγραφῆς, διὰ κάποιαν ἐγγενικὴν λιτότητα λυρισμοῦ, ἢτοι διὰ χαρίσματα. πού τὸ κείμενον καλλιτεχνικὸν καὶ τὸ παρουσιαζόμενον ὡς πραγματικὴν συμβολὴν καὶ αἰσθησίν τοῦ πλοῦτου τῆς ὄλης Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ἀπ' ὅσα τοῦ ὁμοίου εἶδους βιβλία Ἑλληνικά ἔχουν γραφῆ τοὺς τελευταίους χρόνους μόνον «Τὸ ταξίδι μου» ἐκεῖνο τοῦ κ. Ψυχῆ (α' ἐκδοσις) εὐρίσχω παραλληλῶν μετὰ τὴν «Σαμοθράκη» τοῦ Ἴδα. Καθεμίαν σελίδα τὴν εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης καλογραμμένην, με δροσερότητα καὶ με χάριν. Ὑπάρχουν δὲ καὶ πολλὰ σελίδες καθ' αὐτὸ ἀριστοτεχνικαί, ὅστε ὑποθέτω πὸς θὰ τελειώσω καλῆτερα τὸν ὀφειλόμενον ἐπαίνον περὶνοντας μίαν ἀπ' αὐτὰς ὡς τέλος τῆς βιβλιοκρισίας μου.

... Τὸ καὶν πρόβλημα ἦσεν καὶ ἀγῆλια-ἀγάλι μετὰ στο φῶς τῆς πυρωμένης μέρας. Τὸ δειλὸν ἔπεσε δόλο-τελα ὁ ἀέρας καὶ τὴ βάρκα τὴν πήγαναν πάλι μονάχα τὰ κουπιά. Ἐγείρε καὶ ὁ ἥλιος νὰ πέσει. Ἡ Σαμο-

... Τὸ καὶν πρόβλημα ἦσεν καὶ ἀγῆλια-ἀγάλι μετὰ στο φῶς τῆς πυρωμένης μέρας. Τὸ δειλὸν ἔπεσε δόλο-τελα ὁ ἀέρας καὶ τὴ βάρκα τὴν πήγαναν πάλι μονάχα τὰ κουπιά. Ἐγείρε καὶ ὁ ἥλιος νὰ πέσει. Ἡ Σαμο-

θράκη μισοσβυσμένη γίνηκε μεγάλη και φανταστική, ντυμένη στα μενεξεδένια φτερά της ντύματα, επάνω στεκουμένη στην κατάβαθη μαβριά θάλασσα. Και ήταν ψηλή, ευγενική και περήφανη σαν τη Νίκη.

Την είδα έτσι, δάκρυα πάλι, απ' έξω, χωρίς λεπτομέρειες, και ή ζωή δλη που, πατώντας την, είχα βρει μέσα της, οά να χάθηκε ξαφνα κάτω μαγικά. Ζωντανεύε ως τόσο το νησί απόμα περισσότερο, ξεχώριζε από κάθε άλλη γής, γινόταν κόσμος που άχοσε με χιλίες άρμονίες.

Και στεκόταν ή Σαμοθράκη έτσι, ολοζώντανη, μαγεμένη, δημοφ, μεγάλο, άτιμητο στολίδι, ζωμένο από την τρισέυγενη τη θάλασσα, νησί ξεχωριστό μέσα στα νησιά. Στη μορφή της άγαπούσα λιγάκι όλα τα νησιά με τα χρυσά τα άρρογιάλια. Η Σαμοθράκη με γέμισε λαχτάρες για το Νησί.

Και ξαφνα με προσπέρασε μονοστιγμής ή ιστορία του νησιού οά να ήταν να το χάσω για πάντα και ήταν ή ιστορία της άγάτης της δικής μου για το νησί. Έχει ούνορα ζωγραφιστά, τέλει από του βουνού το ψήλωμα το μάτι παίρνει δλίεχρο το νησί που το όριζουν γύρω τριγύρω τα γραμένα ούνορά του, ή θάλασσα. Οι βάρβαροι δέ θα το πάρουν εύκολα γιατί το φυλάγει ή θάλασσα...

Γ. Θ. Κελεπούρη. Ματωμένας δάφναις. Ποήματα. Έν' Αθήναις, τύποις «Αύγης», 1910.

Ο Μακεδονικός άγών, που αντίξια της φυλής το άγωνίζονται ελεύθεροι μαζί και σκλαβωμένοι Έλληνες, έδωκεν εις τον κ. Κελεπούρη εύρύχωρον θέμα έμπνεύσεως. Και οι στίχοι του, μολονότι άμελημένοι εις την διατύπωσιν της έννοιας και άτεχντοι εις την στιχουργίαν και στερημένοι συναρπαστικού λυρισμού, έχουν όμως κάποιαν δρασερότητα αισθήματος, διότι τραγουδούν άπλοικά τον πατριωτισμόν και ύμνοιν άνάλογα με την λαϊκήν μουσαν τους πατριώτας ήρωας. Κάτι περισσότερο απ' αυτά έχει το τραγούδι του «Εις τους Μακεδονομάχους», μία λεπτομερής άπομνημόνευσις των περισσοτέρων γνωστών προμάχων της Μακεδονίας. Και βέβαιον φαίνεται ότι θ' αναγνωσθή αυτό όπως και τ' άλλα του πατριωτικά τραγούδια από τον λαόν, διότι έχουν επικαιρότητα θέματος, μίαν εύκολον διατύπωσιν και τών συνήθη λαϊκόν ένθουσιασμόν.

Από τ' «Αγχιολούλουδα» (β' μέρος του βιβλίου) πολλά είναι γραμμένα κατά όμοιον με τα πατριωτικά τρόπον, χωρίς να έχουν όμως και την αυτήν σύγκαιρον αίτιολογίαν. — Τα άλλα όσα θέλουν να ψάλουν τον έρωτα, όπως και τα κατόπιν «Νεκρολούλουδα» είναι στίχοι, που δέν τους διακρίνει πρωτοτυπία. — Και όμως μερικά τραγούδια του κ. Κελεπούρη, όπως π. χ. εκείνο «Εις τους Μακεδονομάχους» έν άλλο «στό χρόνο», έν άλλο «τραγούδι», διδουν την έλπίδα ότι άν ό ποιητής των έφειδαλέυτο εις την παραγωγήν του κ' έζητούσαν έπιμονότερα την άρμονίαν δά μες παρουσίαζεν έργα του ποιητικά πολύ καλλίτερα.

Γιάννης Κ. Ζερβός. Νησιώτικα τραγούδια. — 1910, Άγγλο-Έλληνικό τυπογραφείο — Γ. Βελώνης, Λονδίνο.

ΕΝΑΣ κομψός τόμος και καλοτυπωμένος εις το Λονδίνον περιέχει σεράν μικρών τραγουδιών του κ. Γ. Κ. Ζερβού, που χωρίς να είναι δυνατόν να χαρακτηρισθών ως ποιήματα, δέν ήμπορει όμως και να κριθών ως άναξιοι προσοχής στίχοι διότι φανερόνουν κάποιαν άληθινήν τάσιν λυρισμού κ' έχουν κάποτε μελωδικότητα, ή όποία καλλιεργουμένη θα έφθανεν ίσως να όδηγήση — εις το μέλλον έννοείται — τον κ. Γ. Ζερβόν έως εις την αντίληψιν της άρμονίας των Έλληνικών μέτρων και ρυθμών. Γραμμένα τα «Νησιώτικα τραγούδια» εις δεκαπεντασυλλάβους ως έπι το πλείστον και εις παραλλαγάς δεκαπεντασυλλάβου

έχουν κάποτε παραστατικούς και περιγραφικούς στίχους, δέν παρουσιάζουν όμως κανένα σχεδόν ποίημα, που να ήναι άριτον εις την ιδέαν και άψογον εις την διατύπωσιν αυτής. Δείπει δέ κυρίως απ' αυτά ή δυνατή ποιητική πνοή, που είναι πάντοτε άρκετη να δώση ένδοξοιαν και ζωήν έως άκρότη και εις τα πρώτα άπειρα όνομα άληθινών ποιητών. Μία προσπάθεια προς άπόδοσιν λυρικών εικόνων, μία χαλαρότης εις την έκφρασιν του αισθήματος ή της ιδέας και κάποια στενοχωρία προς άποκατάστασιν του μέτρου ή της ρίμας φαίνονται να ήπηρεσαν τόσο κουραστικά δια τον συγγραφέα, ώστε ό αναγνώστης να αισθάνεται κάποιαν δυσθυμίαν διά την άδεξιότητα, αλλά και κάποιαν συμπάθειαν διά την εύσυνείδητον προσπάθειαν. Συνέπεια των στιχοπλοκικών κόπων του ποιητού είναι και οι γλωσσολαστρικαί αυθαιρεσίαι. Συχνά εύρίσκει κανείς τοιουτοτρόπως εις τα ποιήματα του λέξεις, που δέν τās δικαιολογεί ούτε ή συνειδητική έλευθερία προς άπόδοσιν έννοιας, ή τόσοσιν χρησιμεύουσα εις τους δημοτικιστάς, ούτε καν του τυπικού ή άναλογία, που έπλησε το μωστηριώδικο, τόν Δυσσεά και τα παρόμοια των συμφορημένων αυστηρώς με τους Ψυχαρικούς κανόνες. Γράφει π. χ. ό κ. Γ. Κ. Ζερβός: «άχτιδιά των άστρων» — νοτιομόρα στα χείλη — ή ξεκοφτερόννα — τα κορασιένια χρόνια — περιεφραντίων ολόπαθη — και άλλα πολλά αντίθετα προς κάθε κανόνα και προς την αισθητική. — Υπάρχουν έν τούτοις, όπως έσημειώθη παραπάνω, άρκετοι καλοί στίχοι εις τα «Νησιώτικα τραγούδια» όπως π. χ. εις το ποίημα «Μυρολόγια» που παραθέτομεν ολόκληρον.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ Τ' αδελφού μου Η.

Βολές, βολές, πλανιέται ό νοός και ψέμμα το λοιπάει πώς μίσεψες εκεί που πάει κάθε ψυχή κ' άράζει. Και καρτερούν τα μάτια μου για να δέ 'δούν το δειλί με Παναγιάς βυζαντινής χαμόγελο στα χείλη. Μά δντας τη διαλογίζομαι. Αχ! τη σκληρήν αλήθεια, φίδι μου βόσκει την καρδιά, βόλι περνάει τα στήθια. Κι' όταν τη νύχτα σκέφτομαι το χαροτάξιδό σου γρικώ να κλαίη του σπιτιού ό άγέρας το χαμό σου.

«Κρητική Στοά»: Γω. Α. Μουρέλου. Τόμος Β'. Ηράκλειον, 1909.

ΑΠΟ την Κρήτην, που κρατεί τās περισσοτέρας σημερινάς έλπίδας της έθνικής ψυχής, μες ήλθεν ή «Κρητική Στοά» καλοτυπωμένη και με ώραιας εικόνας φιλολογικών ήμερολόγιον του 1910. Φιλολογικός: όχι διότι κατά συνήθειαν έτσι όνομάζονται οι τοιούτου είδους έκδόσεις, αλλά διότι άν άφαιρέση κανείς μερικά παραγεμίσματα — μοιραία ίσως και άνεκτά έξ αίτίας των τωρινών έκδοτικών συνθηκών — θα εύρη κατόπιν μέσα εις την «Κρητικήν Στοάν» πρωτότυπον και καλλιτεχνικήν φιλολογικήν ύλην σημαντικήν εις ποιότητα μαζί και ποσότητα, συνάμα δέ μελέτας φιλολογικάς άξίας προσοχής.

Και δια ν' αρχίσωμεν από τās τελευταίας, ως αναφέρωμεν πρώτην μίαν μελέτην του κ. Σ. Ξανθουδίδου «Οι Έβραίοι έν Κρήτη επί Ένετοκρατίας». Γραμμένη με την διαύγειαν και την λιτήν κομψότητα, που χαρακτηρίζουν τον άγαπητόν συνεργάτην των «Παναθηναίων» άποτελεί ώραιον και πολλής σπουδαιότητος ιστορικών σημείωμα, διότι καθορίζει πολλά από την μη ιστορημένη άκρότη και όμως σημαντικήν δράσιν και κατάστασιν των Έβραίων εις την μεσαιωνικήν ζωήν των Έλληνικών χωρών. — Μία έκτενεστέρα διατριβή του κ. Γεωρ. Ι. Χατζιδάκη δια την «Κρητικήν μουσικήν και όρχησιν» διατυπωμένη μ' εύσυνείδησιν, μ' έπιμέλειαν και με σαφήνειαν έξασφαλίζει πολύτιμον λαογραφικήν ύλην και μάλιστα χρήσιμον δια την έθνικήν μας καλλιτεχνίαν. — Τοιούτου είδους είναι,

μολονότι διαφορετικά διατυπωμένη, και ή περιγραφή του «γάμου εις την Κύπρον» από τον κ. Ι. Γ. Χατζηιωάννου. — Του κ. Γεωρ. Χατζιδάκη τέλος μία άρχαιολογική πραγματεία δια τα προϊστορικά «Κρητικά άνάκτορα», στηριγμένη κατά πολλά εις το γνωστόν βιβλίον του κ. Έβραν, αλλά και συμπληρωμένη από άτομικάς αντίληψεις του γραφόντος είναι πολύ ένδιαφέρουσα και πολλές παρέχει πληροφορίας. Κρίμα ότι ή παραστατικότητα και ή ενάρχεια της περιγραφής, βοηθημένοι τόσοσιν καλά από τās εικόνας, που συνοδεύουν το κείμενον, έξασθενούν κάποτε και στρυφώνονται έξ αίτίας του ύφους.

Από τα διηγήματα, μολονότι δέν υπάρχουν εις την «Κρητικήν Στοάν» τα όνόματα των γνωστοτέρων διηγηματογράφων μας, παρουσιάζονται όλίγα καλά και άξια προσοχής. Έτσι του κ. Σ. Ρούβα οι «Νεραίδες» είναι ώραιον διήγημα, γραμμένον με τέχνην επάνω εις τα άχνάρια των φυσιολατρικών ροπών της Έλληνικής φυλής. — Της Πετρούλας Ψηλορείτη το «Έγώ, όλοι έσεις» (κομμάτι από ανέκδοτο μυθιστόρημα) είναι μία έξακριβωμένη και όμως ποιητική περιγραφή, συνδυασμένη τεχνότροπα με ψυχολογικήν άναλυσιν. — Του κ. Θ. Κληρονόμου «Τό μνήμα του Σαΐτα» μάς δίδει με διηγηματικών ύφους και τεχνικά άποτυπωμένην ώραιαν Έλληνικήν παράδοσιν. — Τέλος «Η Πικροκαταρούσα» του κ. Π. Δ. Σεφερίδη είναι καλογραμμένον κ' εύχάριστα ήθογραφικόν διήγημα.

Η λυρική ποιήσις έχάρησεν επίσης εις την «Κρητικήν Στοάν» μερικούς ώραιους στίχους. Βέβαια δέν είναι άνάγκη να είπω τίποτε δια του Παλαμά το ποίημα «Η Κρήτη, ή Κρήτη». — Ο κ. Κωστής Χαριτάκης εις το τραγούδι του «Επιτάφιος στο χωριό» είχε εύτυχή έμπνευσιν από το φώς, την ήμερότητα και το άρμονικόν των αισθημάτων ταίριασμα της Έλληνικής ζωής. — Άλλοι καλοί όπωσδήποτε στίχοι είναι το τραγούδι «Στα έρημοκλήσι» του Μ. Θεορίτη και τ' «Ανάγλυφα» του κ. Μ. Σιγούρου.

Δύο άκόμη αξιοσημείωτα έργα δραματικής τέχνης έδημοσιεύθησαν εις την «Κρητικήν Στοάν», του Πέτρου Ψηλορείτη ή «Κοιμωδία» (τραγωδία μονόπρακτη) και ή άρχή της β' πράξεως από την «Ζωή Λογγάρη» δράμα τρίπρακτον του κ. Δ. Ταγκοπούλου, ανέκδοτον. Η «Κοιμωδία» εις σκηνάς και διαλόγους δραματικούς, μολονότι, έγγραφή μάλλον δια να διαβασθή ωσαν λυρικών ποιήμα και φιλοσοφική σκέψις, έχει όμως πολλήν δραματικήν και σκηνηκήν τέχνην. Την διακρίνει δέ πρωτοτυπία και μία εύφρασις σκέψεως και κάποια ζωντανή και παραστατική ποιήσις, που κάμνουν άξιοσημείωτον το σύνολον και μάλιστα που ύπόσονται πολλά εις την τέχνην από τον συγγραφέα της. Μόνον ό πόθος της πρωτοτυπίας, που καταντ' εις μερικά μέρη έκζητημένη προσπάθεια νεωτερισμού και ό στόμφορ, που την φράσιν από έμπνευσμένην την καταντ' όρητορικήν άπλως, έλαττώνουν κάπως την έντύπωσιν, την όποιαν μες αφήνει ή άνάγκησιν του συνόλου. — Το δημοσιευόμενον μέρος από την «Ζωή

Λογγάρη» του κ. Ταγκοπούλου είναι καλογραμμένους διάλογος με θέμα κοινωνικόν από εκείνα, που ήμπορούν να δώσουν ζωήν και ένδιαφέρον εις σημερινά κοινωνικά έργα του θεάτρον εις θεατρικά έργα δηλαδή, που άνασκαλεύουν γενικότερας ιδέας και παρουσιάζουν ριζικώτερα προβλήματα της νεωτέρας κοινωνίας και αναλύουν βαθύτερα τās ψυχικάς ροπάς. — Εις την δημοσιευμένην περικκοπήν αναλείπει με κάποιαν δεξιότητα ό κ. Ταγκόπουλος το ζήτημα της χειραφετήσεως της γυναίκος, κάμνοντας διάλογον, του όποιου την φυσικότητα δέν εξημίωσεν ή αναγκαστική ιδεολογία του θέματος. Έννοείται ότι ή δράσις — το πρώτον προσόν ενός δράματος — δέν φαίνεται διόλου εις αυτόν τον διάλογον, του όποιου ή γλώσσα σκάνια μάς ξαφνίζει με όλίγα: «έντουσαν (διατί όχι ήσαν;) το δάσο, ή τρυφεράδα, ή άγριούση, ή θερμότη κτλ. Με τον κίνδυνον πλησιάζοντας τα ύποτιθέμενα ψυχαιρικά μπιστόνια να έξερεθίσω τον άγαπητόν συγγραφέα, που σάν κακόρεχτος δραγάτης άδικα χολοσκάνει και άνώφερα φανάζει μόλις κοντοπεράση κανείς από τα ούνορά του, σημειώνω ότι και κατ' αυτό ίσως το τυπικόν του κ. Ψηλορείτη λέγεται ή τρυφεράδα του βλαστιαριού, αλλά ή τρυφερότη της ψυχής, και όρθότερα ή άγριότη παρ' ή άγριούση. Κατά το αυτό τυπικόν δέν επιτρέπονται το δημοσιογραφικόν άποχαννώσμαι και έγρασομάνια, ίσως δέ ούτε ή δνειροπαλιόδα όσον και άν τίθεται ab hoc. Συντακτικώς πάλιν: εις την δημοτικήν άποκροούται φράσεις παρεμφετικά κατά τον γαλλικόν τρόπον, όπως π. χ. ή εύρισκομένη εις τον διάλογον του κ. Ταγκοπούλου, «πάντα, και μάλιστα με τίς σημερινές κοινωνικές συνθήκες, χρειάζεται», δ' έστι μεθερμηνεύόμενον «Toujours, et surtout avec les conditions etc.», όπως τόσοσιν καλά έδειξεν εις «το Ταξίδι μου» ό κ. Ψυχάρης.

Τέλος την ύλην της «Κρητικής Στοάς» συμπληρώνουν μερικά μεταφορές έκλεκτών ζώνων έργων όπως «Το ξύπνημα της Ψυχής» του Masterlinck — «Τί είναι τέχνη» και ή κριτική δια τον ζωγράφον Turner του Ruskin κτλ. — Απ' αυτάς ή μετάφρασις του Κόντε Ούγκολινο του Dante, γινόμενη εις χαλαρούς δεκαπεντασυλλάβους, ήμπορούσε ίσως να λείψη, διότι δέν άποδίδει καθόλου το πρωτότυπον.

ΑΡΕΤΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΜΕΓΑΛΩΣ έκίνησαν το ένδιαφέρον οι άνακοινώσεις του σοφού Γάλλου άπαιολόγου Paul Pelliot, επανελθόντος εις Παρισίους μετά τριετή έπιστημονικήν έξερενήσιν της Κεντρικής Ασίας, του Κινεζικού Τουρκεστάν και της Άυτικής Κίνας. Άπειρος είναι ό θησαυρός των έργων της άσιατικής τέχνης και των παλαιών βουδδικών χειρογράφων, τα όποια έκόμισεν εκείθεν. Ειδική αΐθουσα του μουσείου του Λούβρου περιέλαβε τα άρχαιολογικά εύρήματά του, και εις δεκάδας χιλιάδων άνέρχονται οι κινεζικοί κώδικες με



Κεφαλαί έξ όπτης γής, έλληνοβουδδικής τέχνης, άνερεθεσίαι εις το Κινεζικόν Τουρκεστάν

τούς όποιους έπλούτισε την Έθνηκήν Βιβλιοθήκη της Γαλλίας. Άλλά την έκπληξιν αληθώς τών αρχαιολόγων έπροκάλεσαν αί έξ όπτης γής κεφαλαί, αίτινες ευρέθησαν παρά τώ χωρίον Τουμισούκ, κείμενον μεταξύ τών πόλεων Κασγάρ και Κουτσάρ του Κινεζικού Τουρκιστάν. Υπήρχον εκεί αρχαία έρείτια, τά όποία ό διάσημος περιηγητής Σβέν Χέδιν και άλλοι έθεώρουσαν ως μουσουλμανικής κατασκευής. Ο Πελλιό, τυχαίως ανασκαλεύων εκεί, εφρεν ειδώλια και κεφαλάς έξ όπτης γής — γανδαριανής, ως ονομάζεται, τέχνης. Απόδειξις ότι έλατρεύετο εκεί ό Βούδδας άλλοτε, και ότι τά έρείτια δέν ήσαν μουσουλμανικά, γνωστού όντος ότι τό Ισλάμ απογορεύει την εικόνασιν της άνθρωπίνης μορφής. Τινές τών κεφαλών τούτων φάνονται εις την δημοσιευομένην εικόνα· είναι δέ έκπληκτική ή έλληνική επίδρασις εις την τεχνοτροπίαν των. Έν τούτοις εξηγείται φυσικώτατα τούτο. Γνωστόν ότι μετά τόν θάνατον του Μεγάλου Άλεξάνδρου, Έλληνες δυνάσται έκυβέρον την Βακτριανήν, ανεγράψησαν δέ μικρόν πρό της γεννήσεως του Χριστού υπό τών έπελθόντων εκ της Άνω Άσίας βαρβάρων. Άλλ' όντοι υπέστησαν την επίδρασιν τών κατακτηθέντων, μέχρι τισούτου βαθμού ώστε και νά έλληνίσουν άκόμη.



Η Δίς Μ. ΚΟΛΥΒΑ' εις τό "Όνειρον Βάλς

Κατόπι, προβάντες μέχρι του Ίνδου ποταμού, ήσάσθησαν τόν Βουδδισμόν. Έν δέ της επαφής της βουδδιστικής Ίνδίας και της έλληνισούσης Βακτριανής έγεννήθη ή λεγομένη γανδαριανή ή έλληνοβουδδική τέχνη, της όποίας πολλά κειμήλια έφεραν εις φώς αί νεώτερα έξερευνησεις.

ΚΑΤΑ την πρώτην συνεδρίασιν της έν Άθήνας Αμερικανικής Αρχαιολογικής Σχολής, ό διευθυντής αυτής κ. Χιλλ έξέθεσε διά βραχείων τά πεπραγμένα του παρελθόντος έτους. Ο καθηγητής κ. Ρόμπινσον ώμίλησε περί γλυπτικού έργου άνευρεθέντος εις τό θέατρον της Κορίνθου, έλληνιστικής έποχής, και παριστάντος την Παρθένον Άθηναν, κατά τό πρότυπον της Παρθένου της Ακροπόλεως. Κατόπι ό γραμματεύς της Σχολής κ. Έλδερικιν ανέπτυξε διά μακρόν τά της αρχιτεκτονικής της Πινακοθήκης τών Προκυλαίων· έξηγήσεν ότι τά παράθυρα και ή θύρα αυτής είναι άσυμμέτρως κατασκευασμένα προς έπίτευξιν όπτικής συμμετρίας, εις τρόπον ώστε ό ανερχόμενος την πραγματικήν άνοδον εις τά Προκύλαια νά βλέψη διαρκώς την θύραν και τά παράθυρα μεταξύ τών κίωνων και υπεστήριξεν ότι υπήρχεν αρχικώς αντίστοιχον όμοιον προς την Πινακοθήκην κίριον της δυτικής πλευράς. Τέλος ό κ. Χιλλ, λαβών εκ νέου τόν λόγον, ανέκοιωσε τά πορίσματα τών μελετών και έρευνών του περί τών θεμελίων του αρχαιότερου Παρθενόος, άτινα έχρησίμευσαν και διά τόν νεότερον ναόν, προέχουσι δέ νοτίως και ανατολικώς τούτου. Κατά προηγούμενην μελέτην του κ. Δαϊρπελδ, είχε γίνει δεκτόν ότι ό παλαιότερος ναός ήτο περίτερος και είχε κατά μήκος όκτώ κίονας, δεκαεννέα δέ κατά πλάτος. Άλλ' ό κ. Χιλλ, εξακριβώσας εκ τίνων ύλικών είχαν κατασκευασθή αί βαθμιδες και οι στυλοβάται του παλαιού ναού, ύπολογίσας δέ τάς αποστάσεις τών γωνιών του σωζόμενου μέρους έν σχέσει προς τό κρηπίδιωμα του όλου ναού, εφρεν ακριβώς τάς διαστάσεις του παλαιότερου. Απόδεικνύει δέ ούτω ότι και αυτός ήτο περίστυλος, όπως ό νεώτερος, και ότι είχαν έξ κίονας κατά πλάτος και δεκαέξ κατά μήκος. Έξ άλλων σπονδύλων, γνωστών ήδη, καταφαίνεται ότι ό έσωτερικός ναός ήτο άμφιπροστυλος, με τέσσαρας κίονας έκάτερωθεν και ότι ό σηκός είχε μικρότερου κίονας.

Η Γερμανική Αρχαιολογική Σχολή έξήτησεν από τό Ύπουργείον της Παιδείας την άδειαν νά ένεργήσιν ανασκαφάς εις Κακόβατον της Όλυμπίας.

ΕΙΣ τό στενόν της Χίου, ένας Αιγινήτης σπογγαλιεύς άνέσφρεν εκ του βυθού τόν σιδηρόν γόμφον του πηδαλιού μεγάλου σκάφους. Υποτίθεται ότι είναι λείψανον της ναυαρχίδος του Καραλή, που έπυρπολήσεν ό Κανάρης. Άν αποδειχθή τό εφρημα γνήσιον, θά κατατεθή εις τό Έθνολογικόν Μουσείον.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Μελπομένη Κολυβά

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΩ εις τούς άναγνώστας την νεαροτάτην καλλιτέχνηδα Δ'α Μελπομένη Κολυβά, συνοδείων την παρουσιάσιν μου όχι με κρίσεις ατομικώς ιδιάν μου, αλλά με κρίσεις και έκτιμήσεις σπουδαίας άλλων έχόντων και τό κύρος και την γνώμην βαρύτεραν του ύποφαινομένου. Καί έν πρώτοις ό διακερτής όμογενής μας μουσικός κ. Σαμάρας έξεφράσθη περί της φωνής και περί της σιηνικής ύποκρισεως της Δ'ας Κολυβά εφρημώτατα, χαρακτηρισίας αυτήν ως την μόνην ήθουποϊον πλασμένην δι' όπερέτταν. Ο κ. Ταλασσό εις τόν «Εικονογραφημένον Φυγαρόν» άφιερώνει δι' αυτήν πολικαινευκατάτας γραμμάς και μεταξύ τών άλλων γράφει ότι «ή φωνή της είναι ζηλευτή και δι' αυτήν

άκόμη την Όπερά Κομία μας». Αναφέρει επίσης ότι ή ύποκρισις της εις τό «Όνειρον Βάλς» (όπου την ήκουσε ό κ. Ταλασσό) ήτο κυριολεκτικώς τελεία. Είς την Σμύρνην, όπου καθ' όλον τόν διαρρεούσαντα χειμώνα ή Δίς Κολυβά κατήγαγε πρωτοφανή διά τά θεατρικά χρονικά της πόλεως έκείνης θριάμβους, εκτός τών έπαίων τούς όποιους της έπεδαφιλευσεν ό διεθνής τύπος, έλαβε και μίαν έπιστολήν από τόν εις τό εκεί προξενείον άπεσπασμένον αξιωματικόν του αυστριακού στρατού κ. Max Schreifer, εις την όποιαν οδτος της έξέφραζε την ενγνωμοσύνην του, διότι ή ύποκρισις της τόν συνεκίνησε και του ένθύμισε τό Βιεννέζικο Κορίτσι, πράγμα τό όποιον, ως γράφει, δέν κατώρθωσε νά του προξενήσῃ ούδέ αυτή ή Τέρρεν.

Και διά μέν την σκηνηκήν ύποκρισιν της Δ'ας Κολυβά τό Όρειον μας δικαιούται νά καυχάται, διότι άπόφοιτος της δραματικής σχολής του υπήρξε ή νεαρά καλλιτέχνης, βραβευθείσα μάλιστα.

Όσον δέ άφορῃ τό μουσικόν μέρος, ως έπιτραπή εις τόν γράφοντα αυτός τάς γραμμάς μερικῃ εϋθύνη της άναγνωρίσεως του φωνητικού ταλάντου της Δ'ας Κολυβά, καθότι εις αυτόν έλαχεν ή εϋτυχής σύμπτωσις νά την παρουσιάσῃ τό πρώτον ως άοιδόν πρό του Άθηναϊκού κοινού, μόλις πρό τινον έτών εις την γνωστοτάτην έπιθεώρησιν «Παναθήναια» (του 1907) όπου έκρεάρισε έπιτυχέστατα τά πασιγνωστα εις τό Πανελλήνιον τραγούδια «Δικαιοσύνη» και «Υψους πίσω», δώσασα συγχρόνως τό σύνθημα εις όλα τά στόματα νά αρχίσουν νά τά τραγουδοῦν και εις όλα τά όργανέττα νά τά παίζου, και μάλιστα τόσοσν πολύ, ώστε νά τά βαρεθώμεν πλέον και νά τρεπόμεθα εις άτακτον φυγήν εις τό άκουσμά των.

Άλλ' ή μικρά καλλιτέχνης, φύσει μετριόφρων, ούτε κομπάζει δι' όλα αυτά, ούτε περιαιτολογεί. Αναγνωρίζουσα δέ ότι ή τελειότης άπέχει άκόμη από την μόρφωσιν της, καρτερικώτατα αναμένει την ποθητήν στιγμήν κατά την όποιαν θά εγκαταλείψῃ την Ελλάδα μεταβαίνουσα προς ευρύτερας σπουδάς εις ξένους καλλιτεχνικούς όρίζοντας. Άς της εϋχρηθώμεν ή ποθητή αυτή στιγμή νά της είναι προσεχής.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΝΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΝΑ δημοτικό τραγούδι — Τά Έκατόλογα της Άγάπης — στολίδι αληθινό του άνα χείρας τόνου τών «Παναθηναίων», όπως έδημοσιεύθη από την ροδιακήν συλλογήν του κ. Π. Γρευτού (σελ. 144-147) και όπως άντεγράφη υπό του κ. Ν. Βέη από χειρόγραφον κώδικα τών Μετεώρων (σελ. 213-215), τώρα μάς έρχεται από τόν Πόντον με άλλην ποιητικωτάτην παραλλαγήν, πολύ διαφέρουσαν από τάς άλλας δύο. Η παραλλαγή είναι της Σινώπης, μάς έστάλη δέ από τόν κ. Π. Δ. Μητροπόυλον, όστις φιλοτιμώς περιούλλεγει «τραγούδια» της πατρίδος του. Ίδου αυτή :

Τά Έκατόλογα της Άγάπης

Όντας έχτίστην κισωτός και θεμελιώθεν κάστρος¹ και μαρμαρωθεν θάλασσα τρουγιούρου με τόν άμμο, τότες έξέψεν και φιλι έξέψεν και άγάπη, τότες και γιός άγάπης με κά κόρ' άπ' τό παλάτι, και Ξώδευσε 'στην πόρτα της έννιά πύργων λογάρι,² και δεκαπέντε μάλαγμα και δύο μαργαριτάρι, και λόγ' από τό στόμα της δέν μπόρεσε νά πάρη. Μάν κυργική και μάν λαμπρή και μάν άγιάν ήμέρα, ξεβγήκεν κόρ' άφ' τό λουτρό και γιός άφ' τόν περπερή, και δύο συνευρέθανε στο σταυροδρόμ' άπάνω.

¹ Η Σινώπη εις τά «τραγούδια» λέγεται Κάστρο της Ψείας : «Σ' όλα τά κάστρα πη και σ' όλα γύρτα, σάν της Ψείας τόν κάστρο κάστρο δέν είδα». Και τώρα άκόμη λέγεται κάστρο και τουρκιστι Σινάπ-κάισο. ² Περιουσία.

Τότες Ξεντράπεν κ' είπεν την — Κόρημ' γ'ό άγαπώ σε. — Άν άγαπές άγάπα με, μά γι' άντρα δέν σε κάνω, γιαν' είσ' μικρός κι' άνήλικος, καινούργιος 'στην άγάπη.

Φόρει τά χρυσοπάμπουλα¹ κ' έμβα σε περιβόλι, και δες και τις μικρές μηλιές και δες και τις μεγάλες² μικρές μηλιές 'ναι κ' έφτασαν³ όσα με τις μεγάλες. — Γίνεσαι πέτρα μ' πελεκας και φύλλο που κλαδεύεις, γίνεσαι και τ' άμπέλι μου άνάμεσα πελάου, ούτε χορτάρι νά βρεθῃ ούτ' άχυρο νά πέση ; — Γίνομαι πέτρα σ' πελεκώ και φύλλο που κλαδεύω, γίνομαι και τ' άμπέλι σου άνάμεσα πελάου, ούτε χορτάρι νά βρεθῃ ούτ' άχυρο νά πέση.

Έναν τόν λέει λιερή και γιός άπολογάται. — Μιά σ' είδα, μια σ' άγάπησα και μια τόν νουν μου κλωνάρ' άφ' την καρδοῦλα μου ξεχώρισες και πῆρες.

Δύο τόν λέει λιερή και γιός άπολογάται. — Δυό μάτια έχεις, λιερή, και δυό ματιές μαραίνεις, και μένα που με τυραννείς τίποτε δέν κερδαίνεις.

Τρία τόν λέει... — Τραντάφυλλον έφύτευσα, κερά μου, 'στην καρδιά σου, γλυκό νερό τό πότισα μέσα 'στα σαιτικά σου.

Τέσσαρα λέει... — Τεσσαράκάνδηλος σταυρός πρέμεται 'στο λαιμό σου, όλοι φιλοῦνε τό σταυρό και γ'ό τό μάγουλό σου.

Πέντε τόν λέει... — Πεντάχριστο⁴ είναι πουλι τό τρέχ' άπάνω κάτω, τά χείλη του στάζουν κρασι τά μάτια του φαριάκι, και γ'ό διαψώ και πίνω το γιά τή δική σ' άγάπη.

Έξη τόν λέει... — Ξερόχτημα 'στα κάλλη σου και 'στην περπατησιά σου, και 'στο λιανό σου τό κορμί, 'στην ώραιότητά σου.

Έφτά κι' όχτώ λέγ' λιερή και γιός άπολογάται. — Έφτά κάρτα 'ναι ούρανός κι' όχτώ 'ναι τό ξαστέρι, όχτώ χρόνια περπάτησα γιά νά σε κάμω ταιρι.

Έννέα λέει... — Έννιά βολές με έβαλε μάνα μου 'στο κονδύλι, κ' έγώ γιά την άγάπη σου νά περπατώ τεπίλι.⁵

Δέκα τόν λέει... — Δέκ' άρχισε τά λόγια του και πέσ' τα δέκα δέκα, κι' από τά δέκα 'στα 'κατόν θενά λιγοθυμήσω.

Είκοσι λέει... — Είκοσι μήλα σ' έστειλα, κερά μου, 'στο μαντήλι, διαλέχτηκα, μελέτηκα τά κόκκινα σου χείλη.

Τριάντα... — Τριάντα 'ργιές την έσκαφα την γή την στεργιωμένη⁶, και κρύβω την άγάπη σου την μαργαριταρένη.

Σεράντα... — Σεράντα βρούσε με νερό κ' έφτά βουνα με χόνι, μέσ' την καρδιά μου βάλε τα και πάλε δέν παγώνει.

Κατόν τόν λέει... — Κάτω 'στα Ίεροσόλυμα και 'στού Χριστού τό μήμα, άγνίζονται, εξαγιάζονται και 'λέν και δέν έσοῦνται, κι' όταν με δώσης τό φιλι έκείνιο όλοι σοῦνται.

Και 'πίσω 'στην τρανταφυλλά 'πῆρεν την πορθε- γιά της.

¹ Υποδήματα. ² Ψήρασαν. ³ Με πέντε χρωματισμούς. ⁴ Μετημφιεσμένος. ⁵ Στερεωμένη. ⁶ Το ποίημα τούτο ήκουσα παρά όδοδοκοντοῦτος γράσις, ήτις, όταν έφθασεν εις τό μέρος τούτο, έκουράσθη, και όταν μετ' όλίγον ήθελσεν νά εξακολουθήσῃ, δέν ένθυμήθη τάς άλλας στροφάς.

ΤΗΝ εικόνα του Όσκαρ Ουάιλντ που εκδόθηκε την μετάφραση του De Profundis είχε την ευγένειαν να μās παραχωρήσει δ μεταφραστής του κ. Α. Γ. Μαρπουτζόγλου. Είναι καιρομένη κατά τ. 1882, όταν ο Άγγλος ποιητής, εις ηλικίαν 28 ετών, περιηγήθη την Αμερικάνη, όπου έκαμε διαλέξεις περι αισθητικής.

Η κ. Πλάτωνος Δρακοπούλη, εύρισκομένη τελευταίως εις τον Βόλον, είδε την εικόνα, είπε δε εις τον κ. Μαρπουτζόγλου ότι «είναι απαράλλακτος ο Ουάιλντ ο ίδιος, όπως ήταν, έτσι όμορφος, στα νιάτα του, όταν έσούχαζε μαζί μ' επιστήμονες, λογίους και καλλιτέχνες στο σαλόνι της». Επρόσθεσε δε ή κ. Δρακοπούλη ότι «επρόσπάθησε να τον προσηλυτίσει στη φωτογραφία, αλλά εκείνος — είπε — ήθελε να βλέπη τα πράγματα από την καλήν τους όψη».

Περί του Όσκαρ Ουάιλντ προκειμένου, σημειώνομεν ότι κατά τα δύο τελευταία έτη ήρχισαν και γίνονται άλλεπάλληλοι πολυτελείς και λαϊκά εκδόσεις των έργων του εις τήν Αγγλίαν, την Γαλλιαν και την Γερμανίαν. Πρό όλίγου δε εις τήν Νέαν Υόρκην έπωλήθη εις την δημοπρασίαν και ήγοράσθη από ένα μεσίτην, διά λογαριασμόν του Μόργαν, καθώς είπαν, άντι 1000 δολλαρίων, τό χειρόγραφον της «Εικόνας του Δώριαν Γρεϋ», του περιφημου μυθιστορήματος. Τό χειρόγραφον, αποτελούμενον από 264 φύλλα χάρτου, φέρει όλόγραφον την υπογραφήν του Όσκαρ Ουάιλντ και πολλές ιδιογράφους διορθώσεις του εις τό κείμενον είναι κομμά δεμένον και περιέχει μίαν φωτογραφίαν του, όπως ήτο πολύ νεός.

Προκειμένου δε ειδικώτερον διά τό De Profundis, μās γράφει ένας φίλος λατινομαθής ότι έπρεπε οι Έλληνες μεταφρασταί του να εξέλληνίσουν και τον τίτλον, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά ή αρχή του ψαλμού «De profundis clamavi a te, Domine—Εκ βαθέων έκέκραξα προς σε, Κύριε». Ίσως να μñ έχη άδίκον ό λατινομαθής μας, αφού κατά την γνώμην του ίδιου Ουάιλντ και ό Χριστός άμυλοδός ελληνικά. Θά έγραφαν ίσως και ό Ουάιλντ «εκ βαθέων», άν τα λατινικά λόγια, δεν ήσαν περισσότερον γνωστά και διά τους Έυρωπαϊούς αναγνώστας του περισσότερον εύκολονήτα.

ΠΟΛΛΗΝ έπροξένησε συγχύσην τό άγγελμα που έτηλεγραφήθη από τό Παρίσι ότι ό ένδοξος ποιητής Ζαν Μωρεάς έπαθεν από ήμπαληγίαν. Ό ποιητής μένει άκόμη κληής και ή κατάστασις του δεν έπιουσε να είναι σοβαρά. Ζωηρότατον ήτο τό ενδιαφέρον του κόσμου των γραμμάτων και των τεχνών εις την γαλλικήν πρωτεύουσαν, όπου ό Έλληνας ηγετίδα ζή και δοξάζεται τριάντα και πλέον τώρα χρόνια, άφ' ότου νεώτατος ανεχώρησεν από τās Αθήνας. Τόν έπισκέφθησαν ύπουργοί και συνάδελφοί του εις τās γραμματα, έλαβε δε, ως γράφουν αι έφημερίδες, πολλά και μακρά τηλεγραφήματα, εκδηλωτικά της συμπαθείας των Γάλλων. Από την Γαλλικήν Κομψόδιον τον θά περιληφθή εις τό δραματολόγιον του θεάτρου και ότι ή Μπαρτέ εκζήτησε να παίξη τό μέρος της Ίφιγενείας. Αλλά και ό Κλαρετί, ό διευθυντής της Γαλλικής Κομψόδιος του έτηλεγράφησε: «Εχειροκροτήσαμεν εκθύμως τās ώραιάς σας Stances που άπηγγείλεν ή κ. Σουλβαίν. Είναι όρεκτικόν από τον Υμηττόν, φίλιτε ποιητά!» — Ανεκουφίσθη πολύ ό ποιητής με τās εκδηλώσεις αυτās της συμπαθείας και δεν έκουψε την χαράν του.

ΕΙΣ έν άδρον που έγράφη έξ άφορηής φημών περι διαφανιών και ρήξεως του Στρατιωτικού Συνδέσμου με την Κυβέρνησιν Δραγούμη, ό «Κήρυξ» των



ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΝΤ

Χανίων — τό όργανον του κ. Βενιζέλου — δίδει περιεκτικώτατα τον χαρακτηρισμόν του έργου της Έπαναστάσεως του 1909:

«Η Έπαναστάσις έπέτυχεν ό,τι περίου ήτο δυνατόν να επιτύχη κατά τον νόμον τρόπον, υπό τον όποιον έννοησε να δράση. Περισσότερον παντός άνορθωτικού μέτρου, οστινος έξέβιασε την ψήφισιν, τον άγώνα της άνορθώσεως ύπηρέτησε διά του ισχυρού κλονισμού, όν έδωκεν εις την έθνικήν ψυχήν. Ούδεις άμφισβητεί, ότι συνεπέα του κλονισμού τούτου επήλθεν άφύπνισις, ή όποία επέτρεψε εις τό Έθνος να ίδη τό βάραθρον, εις τό όποιον έφέρετο υπό τό φουλοκρατικών σύστημα, κατά του όποιου επήλθεν ή έκπαστατική εξέγερσις.

«Αλλά ήδη επιβάλλεται ταχίστη ή επάνοδος εις την γαλήνην, ήτις θά επιτρέψη εις μέν τον στρατόν να επανέλθη εις τούς στρατώνάς του, όπως άρχισή ό,τι τάχιον ή τόσοον επείγουσα στρατιωτική της χώρας όργάνωσις, εις δε τό Κράτος να επιτύχη την συναμν του δανείου, άνευ του όποιου και ή στρατιωτική συνταξίς θ' άποβή αδύνατος, και τό οικονομικόν ναυάγιον είναι άφρευκον.

«Την επάνοδον ταύτην εις την γαλήνην, άνευ ματαιώσεως όμως του άνορθωτικού άγώνος, ούδε καταπάσεως της άνορθωτικής κινήσεως, ήσφάλισεν ή έξευρεθείσα λύσις της συγκλήσεως της Αναθεωρητικής Βουλής, ή όποία επιτρέπει εις τον Στρατιωτικόν Συνδεσμον ν' άποχωρήσει της πολιτικής σκηνης, παραδίδων την συνέχισιν του έργου του εις αυτήν ταύτην την λαϊκήν κυριαρχίαν.»

ΑΠΟ τις «Αγρόμπελες» — άνεκδότους στίχους του κ. Στ. Βερνουδάκη, που έδιαβάσαμεν μερικώς στροφάς των — δρέπομεν τό έξής τετράστιχον άνόδιον:

Όλη τη νύχτα πέρασες κορεμάμενη, ό δροσούλα, Στού παγωμένου του κλαριού την άκρη και καρτέρας Στο όδό άπάνου την αύγή να πέσις σαν ψυχούλα, Μά μέσ' τό δρόμο σ' έρριξε σά φύσηξεν ό άγέρας.

ΜΕ τον τίτλον «ή Ζωή και ή Τέχνη» ό συνεργάτης μας κ. Παύλος Νιρβάνας έξήτασεν εις τās «Αθήνας» άν πρέπει ή όχι να βγαίνουν εις την δημοσίωτητα όλαι αι λεπτομέρειαι της ζωής των μεγάλων ποιητών και καλλιτεχνών, όπως γίνεται τώρα εις την Εύρώπη. Αφορμή: ή ψυχολογική βιογραφία του Σαίξπηρου, την όποιαν ό Άγγλος δημοσιογράφος Χάρρις έγραψε ανατέμνον αυτās τās έργα του μεγάλου δραματούργου. Αλλά ό συνεργάτης μας ένθυμείται και την συζήτησιν που έγινε διά την δημοσίωσιν μιās σειρας επιστολών του Σολωμού εις τās «Παναθήναια». Αι επιστολαι εκείναι έθεωρήθησαν από μερικούς άσημαντοι και μη προσθέτουσαι τίποτε εις την φήμην του έθνικου μας ποιητού. Ο Νιρβάνας υπενθύμισε τότε ότι «όπως εις την άρχαιολογίαν και τό τελευταίον θραύσμα ένός άγγείου είναι πολλάκις πολυτιμώτερον από τό ωραιότερον άγαλμα, απαράλλακτα και εις την βιογραφίαν τό πλέον άσημαντον επεισόδιον έχει την ιδιαιτέραν του αξίαν». Και τώρα προσθέτει: «Χωρίς τον άνθρωπον ή αντίληψις του έργου του μένει πάντοτε σκοτεινή και άτελής, όπως χωρίς τό έργον ή αντίληψις του ανθρώπου μένει έλαττωματική και καταντ' συχνά άδικος και έπιρροητής εις θεμελιώδεις παρεξηγήσεις. Ο καλλιτέχνης και τό έργον του, όσον και άν φαίνονται συχνά άσχετα, αντίθετα και έχθρικά κάποτε, είναι κατά βάθος άλληλένδεια, οι θαυμάζοντες δε μονομερώς τό έργον και άδιαφορούντες διά τον άνθρωπον ή υποτιμώντες αυτόν άπέναντι του έργου του, όταν δεν πλανώνται από πρόληψιν ή άμάθειαν, διαγράφουν την μορφήν άσυνέπειαν. Διότι ό καλλιτέχνης εύρίσκειται μέσα εις τό έργον του και όσοι δεν τον βλέπουν είναι βεβαίωτατον ότι πολύ άτελώς βλέπουν και τό έργον αυτό.»

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Φεβρουαρίου 27. Γίνεται ή καθέλκυσις του νέου ελληνικού θωρηκτού «Γ. Αβέρωφ» εις τό Λιθόρον έχει μήκος 141 μέτρων, πλάτος 21,10, ύψος 12,25 θά έξοπλισθή με 4 πυροβόλα των 22,4, όκτώ των 19 και δεκατέσσαρα των 7,6. Ταραχώδη συλλαλητήρια άγροτών εις την Θεσσαλίαν. Μεγάλα κατασχόσεις εις την εκκαθάρισιν των μοναστηριακών κτημάτων άνακαλύπτονται εις την Γαλλιαν.

28. Άνάστατος ή Θεσσαλία διά τό γεωγραφικόν ζήτημα, αίματηραι σκηναι εις την Καρδίτσαν. Αίματωλόγημα Βουλγάρων εις τό Ρουσσόκι διά την άπαγωγήν μιās Οθωμανίδος.

Μαρτίου 2. Ίδρύεται έργατικόν κέντρον εις τās Αθήνας με 1800 μέλη.

3. Έπεισόδιον εις τās έλληνοτουρκικά σύνορα: τραυματίζεται ένας εϋζωνος. Η Βουλή μας δραστηρίως εργαζομένη, συζητεί διά τό μεταλλείον των Χαλάρων. Έξέγερσις εις τον διδασκαλικόν κόσμον και διενέξεις διά τās μεταρρυθμιστικά εκπαιδευτικά νομοσχέδια. — Τό πατριαρχικόν ζήτημα εις την Κωνσταντινούπολιν, αφού έφθασεν εις τό μη περαιτέρω, αίρνης ειρήνευσε: οι συνοδικοί και ό Πατριάρχης συνδηλλάγησαν.

4. Πάλιν προστιβίαι: τά εκπαιδευτικά άνεβλήθησαν, διεδόθη ότι παραίτεται ό Παναγαπόπουλος, ουσκέψει αξιωματικών του Ναυτικού. Η Πύλη ζητεί πληροφορίας διά τό θεσσαλικόν άγροτικόν ζήτημα.

5. Συνεννοούνται οι πολιτικοί άρχηγοί διά τās εργασίας της Βουλής. Τά εκπαιδευτικά παραλείπονται εις έπιτροπήν έν φοιτητικόν συλλαλητήριον ματαιούται. 250 αξιωματικοί ύπογράφουν ύπόμνημα, απαιτούντες εκκαθάρισιν του στρατού.

6. Ψηφίζεται τό νομοσχέδιον περι δανείου. Ο Στρ. Σύνδεσμος άπαιτεί: 1ον εκκαθάρισιν του στρατού, 2ον την στενήν έκλογικήν περιφέρειαν διά την Έθνοσυνέλευσιν, 3ον εκκαθάρισιν του Πανεπιστημίου. Και ίδού πάλιν έπιφυλακή. Εις την Λάρισαν άρραξείς

στρατού και χωρικών: 5 νεκροί, 15 τραυματία. Εις την Σόφιαν άντικυβερνητική εξέγερσις αίματηρά.

7. Αναφορά του άποστράτου ύποναύρχου Ζώτον προς τον Βασίλεα καίζει τον ύπουργόν των Ναυτικών Άνδρ. Μιαούλην, ως έναντιούμενον εις τās αποφάσεις της έξ άνωτέρων αξιωματικών εκκαθαριστικής έπιτροπής. — Ο Φερδινάνδος της Βουλγαρίας έπισκέπτεται τον Σουλτάνον και φιλοξενείται παρ' αυτού.

8. Αι έκλογαί Κρητικής Έθνοσυνελεύσεως φέρουν τον Βενιζέλον ίσοψηφόντα προς τά ήνωμένα αντίελα κόμματα, άρα νικητήν. Συμφωνία πολιτικής και Συνδέσμου διά τά τελευταία του αιτήματα. Η Βουλή συζητεί διά τās θεσσαλικά: ή ύποκίνησις των χωρικών άποδίδεται εις δικηγόρους και τον βουλευτήν Καρδίτσας Γ. Καραϊσκάκη, όστις εκκαλούσθων την περιοδείαν του ήρήθη να έλθη εις Αθήνας όπου εκλήθη υπό του Προέδρου της Βουλής.

9. Έπισήμως άγγέλλεται ότι άποκατέστη ή τάξις εις την Θεσσαλίαν.

10. Προτάσεις γίνονται εις την Κυβέρνησιν διά τό δάνειον. Ανακρίσεις εις την Θεσσαλίαν. Απεργία μηχανικών και θερμαστών των άτμοπλοίων εις τον Πειραιά. Συλλαλητήριον ύπερ της στενής σχετικής συνεδρίας του δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Φαίνεται όμως ότι ή ιδέα εγκαταλείπεται. Ο Ματσούκας έστειλεν από την Αμερικην 200,000 φράγκα διά την πυροβολοχίαν της Νέας Γενεάς. Ο βασιλεύς της Σερβίας έφθασεν εις την Πετρούπολιν. Στρατιωτική παρέλασις εις την Κωνσταντινούπολιν προς τιμήν του Φερδινάνδου.

11. Ο Μενελίχ της Αβρυσίνιας πάλιν πνείε τά λοιόσθια. Έκρηξις της Αϊτνας εις την Σικελίαν: ποταμός λάβας ρέει επί πλάτους 1500 μέτρων. Η Βουλή μας συζητεί επί της εκκαθαρίσεως Ρωσσοανστριακή συνέννοσης διά την Έγγυς Ανατολήν εκλείσθη και σχολιάζεται.

12. Δηλώσεις του Δραγούμη εις την Βουλήν διά τον Προϋπολογισμόν του 1910: τά έσοδα τώρα ύπολογίζονται εις δρ. 142,166,215, τά έξοδα εις 142,031,079, αλλά τό ίσοζύγιον τουτο όμολογείται ως φαινομενικόν. Ψηφίζεται νέα σταφιδική σύμβασις και ή εκκαθάρισις του Πανεπιστημίου. Η ναυτική άπεργία εκκαλονθεί εις τον Πειραιά.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ποναγιόπτιοι άγώνες, με τούς Έλληνας πρωτεύοντας, έγιναν εις την Αλεξάνδρειαν, με πολλήν ένθουσιασμόν. Η διοργάνωσις των επίσης από ελληνικήν πρωτοβουλιαν προήλθε.

Εις τό Πολυτεχνείον Αθηνών ήρχισεν ό εφετεινός Αβερύφειος διαγωνισμός ζωγραφικής και γλυπτικής.

Οι «Οργίτες» του Αριστοφάνους μεταφράζονται από τον κ. Πολύβιον Δημητρακόπουλον εις στίχους δεκαπεντασυλλαβούς διά να παίχθουν τό καλοκαίρι εις τās Αθήνας, κ' έτσι να μάθουν οι σημερινοί Αθηναίοι τί είδους «Σαντεκλέρ» έβλεπαν οι παλαιοί των συμπολίται.

Απέθανεν ό Γάλλος Ακαδημαϊκός Μελχιόρ Δε Βογκέ.

Τά πρακτικά της Γαλλικής Ακαδημίας των Έπιστημών άπεσχόλησαν τελευταίως από του κ. Φ. Νέγγη αί γεωλογικαι έρευναι, ιδίως αι περι μεταβολών του θαλάσσιου βυθού, και μάλιστα αι περι του ίσθμου της Λευκάδος. Αι έρευναι αυτאי ύποστηρίζουν την θεωρίαν του σοφού αρχαιολόγου κ. Δαίτηφελδ, τοποθετούντος ως γνωστόν την όμηρικην Ίθάκη εις την Λευκάδα.

Ο συνεργάτης μας κ. Π. Κ. Βιζυοκίδης έδημοσίευσεν εις την γερμανικήν «Dresdner Anzeiger» εϋλωτον άρθρον περι των νεωτέρων Έλλήνων, εις άπάντη-

σιν κακοβούλων ἀνακριθειῶν ποῦ ἐστάλησαν εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ἀπὸ Γερμανὸν ἀναποκριτὴν.

Ἡ «Πρόδος» — τὸ κέντρον αὐτὸ τῆς γυναικείας κομφοτεχνίας—διοργανᾷ Πανελλήνιον ἐκθεσιν χειροτεχνημάτων διὰ τὴν 4 Ἀπριλίου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσού».

Σαρακοστὴν θεατρικὴν κίνησις: Εἰς τὰς Ἀθήνας τίποτε, εἰς τὸν Βόλον ὁ περυσινὸς θίασος τῆς «Νέας Σκηῆς» μετὰ τὴν Ἄδα Μ. Κοτοπούλη, εἰς τὰς Πάτρας ἡ διερέττα ὑπὸ τὸν Παπαϊωάννου, εἰς τὴν Τρίπολιν ὁ θίασος Βονασέρα-Νίκα, εἰς τὴν Σμύρνην ὁ τῆς Κας Κυβέλης, εἰς τὴν Καβάλλαν ὁ Φύροστ, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἑλληνικὸν μελόδραμα ὑπὸ τὸν Δουράγκαν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων, ἀπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἐκδοσις.

Σαμοθράκη (τὸ Νησί), Ἴδα. Ἀθήνα, ξανατύπωμα ἀπὸ τὸ «Νουμά», 1909, Δρ. 2.

Ἡρωϊκά Τραγῳδία, Γιάννη Κ. Ζερβοῦ. Λονδίνον, Ἀγγλο-Ἑλληνικὸν τυπογρ. Γ. Βελώνη, 1910.

Ματωμέναις Δάφναις, ποιήματα, Γ. Θ. Κελεπούρη. Ἀθήνα, τυπ. «Αὐγῆς» Ἀθ. Παπασπύρου, δρ. 1.50, φρ. 2.

Κρητικοὶ Χοροί, Γ. Ι. Χατζηδάκη, ἀνατύποισις ἐκ τοῦ Β' τόμου τῆς «Κρητικῆς Στιγῆς». Ἡράκλειον Κρήτης, λεπτὰ 50.

Λαογραφία (Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρίας), τεῦχος Δ', τὸ ὁποῖον συμπληρᾷ τὸν Α' τόμον ἐκ σελ. 732. Ἀθήνα, τυπ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Les Glumes Éparses, poèmes, Marcel Prouille. Édition de «Chloé», Paris, 1910.

Homère: *Odyssée*, chant I. traduit en vers par Pierre Baudry. Athènes, imprimerie «Hestia» C. Meissner & N. Kargadouris, fr. 1.

Par quelle méthode pouvons-nous guérir radicalement la phtisie pulmonaire, par le Dr Skevos Zervos; communication faite au Congrès International de Médecine de Budapest, 1909. pp. 30.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΦΑΡΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων» — ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

| | |
|---|--------------|
| Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν | Δρ. 2,483.75 |
| 17 Ἑλλήνων μαθητῶν τοῦ Ροβερτείου Λυκείου Κωνσταντινουπόλεως* | 31.50 |
| | Δρ. 2,515.25 |

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλίγον ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,000. Καὶ τὸ ὑπενθυμιζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μετὰ τοὺς στίχους τοῦ ἕμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

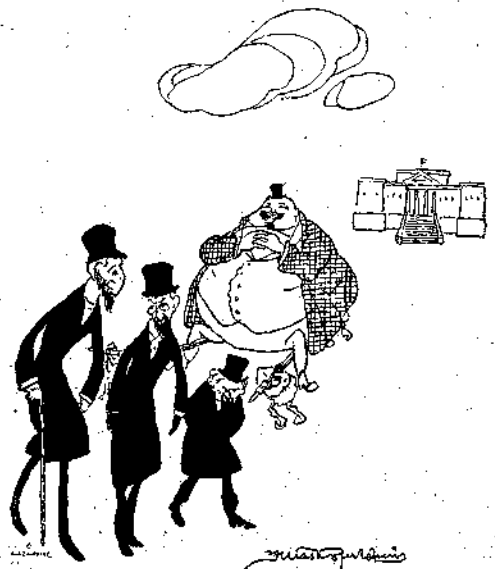
Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

* Ὁ κ. Σόλων Ἀναγνωστόπουλος, ἀποστέλλον τὴν εἰσφορὰν αὐτὴν, μᾶς ἔγραψε: «Εἶναι τῷ ὄντι ἐντροπὴ νὰ μὴ δύναται νὰ συναχθοῦν τὰ ἀναγκαῖα χεῖματα ὅπως ἀνεγερθῆ μὴ προτομὴ μόνον εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον λαμβάνομεν ὡς ἀρχηγὸν εἰς τὸν δρόμον μας πρὸς τὴν Ὁμορφίαν καὶ τὴν Ἀλήθειαν! Ἄν παρόμοιοι ἔρανοι διαφαναζοῦντο τοῦλάχιστον εἰς τὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια ὅπου σπουδάζουν Ἑλληνόπαιδες, τὸ ζήτημα θὰ εἶχε λήξει.» — Ἴδου μία ὠραία ἰδέα, συνοδευομένη μετὰ παράδειγμα ἀξιωματικόν. Δέν θὰ ἐβρεθῶν ἄραγε ὀλίγοι διδάσκαλοι νὰ τὴν ἐγκολπωθοῦν καὶ ἀρκετοὶ μαθηταὶ νὰ τὴν ἐκτελέσουν;

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ



«Χρόνος» — Δι' Ἀπόρρωσιν ἐν Ἀθήναις: Δικαία ἀμοιβὴ τοῦ «Συνδέσμου τῶν Συναγμάτων» ἐπὶ τῆς ἐξέγερσις.



«Ἀθήναι» — Ὁ Προσπολιτισμὸς (ὑπὸ Ἡλία Κομνητάκη): Ἄλλοι τὸν φουσκῶνουν καὶ ἄλλοι τὸν βαστοῦν.